
Vergaderjaar 1997–1998

26 025

Financiële verantwoordingen over het jaar 1997

Nr. 23

**FINANCIËLE VERANTWOORDING VAN HET MINISTERIE VAN
FINANCIËN (IXB)**

Deze financiële verantwoording bestaat uit:

- de rekening van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten, zoals blijkt uit bijgevoegde staten, voorzien van een toelichting;
- de op deze rekening aansluitende saldibalans per 31 december 1997, voorzien van een toelichting.

Den Haag, 30 juni 1998

De Minister van Financiën,
G. Zalm

INHOUDSOPGAVE

blz.

1.	Rekening van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten	3
2.	Toelichting bij de rekening	12
2.1.	Algemeen deel	12
2.1.1.	Inleiding	12
2.2.	Terugblik begroting	12
2.2.1.	Uitgaven en niet-belastingontvangsten	12
2.2.2.	Belastingontvangsten	15
2.3.	Beleidssterrein Algemeen	16
2.3.1.	Staatsloterij	16
2.3.2.	Domeinen	16
2.3.3.	Bureau Schade-afwikkeling	17
2.4.	Financiën Binnenland	17
2.4.1.	Tijdelijke regeling subsidie tankstations grensstreek Duitsland	17
2.4.2.	Binnenlands Geldwezen	17
2.4.3.	Verzekeringswezen	18
2.4.4.	Bankwezen	18
2.4.5.	Effectenwezen	20
2.4.6.	Muntwezen/euro	21
2.5.	Financiën Buitenland	23
2.5.1.	Exportkredietverzekering en investeringsgaranties	23
2.5.2.	Internationaal Monetair Fonds	24
2.5.3.	Multilaterale ontwikkelingsbanken	25
2.6.	Fiscale Zaken en Belastingen	27
2.6.1.	Inleiding	27
2.6.2.	Fiscale werkgroepen; voorgenomen wetgeving	28
2.6.3.	Belastingen in de 21e eeuw: een verkenning	28
2.6.4.	Wetgeving in Europese context	29
2.6.5.	Koninkrijksbetrekkingen	30
2.6.6.	Internationale ontwikkelingen	30
2.6.7.	Administratieve lasten bedrijfsleven	30
2.6.8.	Fraudenota 1996	31
2.6.9.	Uitbreiding niet-fiscale douanetaken	31
2.7.	Bedrijfsvoering	32
2.7.1.	Personeel	32
2.7.2.	Organisatie	34
2.7.3.	Automatisering	36
2.7.4.	Invoering euro	37
2.7.5.	Huisvesting	38
2.7.6.	Planning en control	39
2.7.7.	Beleid inzake misbruik en oneigenlijk gebruik	39
2.7.8.	Rechtmatigheidsonderzoek Algemene Rekenkamer over 1996	41
2.7.9.	Kengetallen bedrijfsvoering Belastingdienst	41
2.8.	Artikelsgewijze toelichting	46
2.8.1.	Verplichtingen en uitgaven	46
2.8.2.	Ontvangsten	65
3.	Saldibalans	78
4.	Toelichting bij de saldibalans	79

**1. REKENING VAN VERPLICHTINGEN, UITGAVEN EN
ONTVANGSTEN VAN HET MINISTERIE VAN FINANCIËN (IXB)
OVER HET JAAR 1997**

Staat behorende bij de Wet van , Stb. en bij de financiële verantwoording over het jaar 1997.

**Rekening 1997 (inclusief slotwetmutaties),
Ministerie van Financiën (IXB)
Onderdeel uitgaven en verplichtingen (bedragen x f 1000)**

Art.	Omschrijving	(1)		(2)		(3)	
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting		Mutaties (+ of –) op grond van eerste suppletore begroting		Mutaties (+ of –) op grond van tweede suppletore begroting	
		verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven
	TOTAAL		5 718 495		131 885		– 686 781
01	Algemeen		402 445				
01	Personeel en materieel kern-ministerie	252 058	252 058	5 914	5 814	8 254	7 611
02	Vervallen						
03	Loonbijstelling	0	0	21 605	21 605	– 21 605	– 21 605
04	Prijsbijstelling	0	0	32 259	32 259	– 32 259	– 32 259
05	Onvoorzien	20 000	20 000	22 760	22 760	– 42 760	– 42 760
06	Post-actieven	0	0				
07	Vervallen						
08	Vervallen						
09	Vervallen						
10	Opsporing en ruiming van explosieven	8 200	8 200			195	195
11	Uitvoering van werken door Domeinen	26 719	26 719			– 3 592	– 3 592
12	Lasten en overige uitgaven van Domeinen	88 675	88 675			– 2 000	– 2 000
13	Uitgaven Bureau Schade-afwikkeling	6 625	6 625	300	300	156	156
14	Diverse uitgaven	168	168	40 000	40 000	3 280	3 280
15	Vervallen						
16	Vervallen						
02	Financiën Binnenland		111 240				
01	Muntwezen	12 390	12 390	5 000	5 000	4 700	4 700
02	Vervallen						
03	Garanties en waarborgen binnenland	0	7 000				
04	Deelneming in het kapitaal van banken	0	0				
05	(Her)verzekering schaden aan derden	0	0				
06	Vervallen						
07	Regeling Bijzondere Financiering	275 000	87 000				– 66 000
08	Garantieregeling Particuliere Participatiemaatschappijen	0	3 600				7 400
09	Kosten betalingsverkeer rijksoverheid	1 250	1 250			30	30
10	Verwerving vermogenstitels	0	0				
11	Tijdelijke regeling subsidie tankstations					25 000	25 000
03	Financiën Buitenland		746 222				
01	Vervallen						
02	Garanties aan de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden	0	0				
03	Tijdelijke financiering van de liquiditeiten van de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden	0	0				

(4) = (1) + (2) + (3)		(5)		(6) = (5) – (4)	
Totaal geraamd		Realisatie ¹		Slotwetmutaties (+ of –) (+ = tekortschietend geraamd bedrag)	
verplich- tingen	uitgaven	verplich- tingen	uitgaven	verplich- tingen	uitgaven
	5 163 599		5 118 575		– 45 024
	434 209		417 947		
266 226	265 483	267 379	264 497	1 153	– 986
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
8 395	8 395	8 285	8 395	– 110	0
23 127	23 127	19 184	18 597	– 3 943	– 4 530
86 675	86 675	75 974	75 974	– 10 701	– 10 701
7 081	7 081	6 755	6 755	– 326	– 326
43 448	43 448	43 729	43 729	281	281
	87 370		52 169		
22 090	22 090	21 575	22 114	– 515	24
0	7 000	0	4 080	0	– 2 920
0	0	0	0	0	0
0	0	35	0	35	0
275 000	21 000	268 435	12 955	– 6 565	– 8 045
0	11 000	0	3 958	0	– 7 042
1 280	1 280	1 204	1 096	– 76	– 184
0	0	0	0	0	0
25 000	25 000	130 369	7 966	105 369	– 17 034
	562 846		560 504		
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0

Art.	Omschrijving	(1)		(2)		(3)	
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting		Mutaties (+ of –) op grond van eerste suppletore begroting		Mutaties (+ of –) op grond van tweede suppletore begroting	
		verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven
04	Deelneming in het kapitaal van multilaterale ontwikkelingsbanken	180 000	489 650	– 72 200			– 39 091
05	Garanties inzake deelneming in het kapitaal van multilaterale ontwikkelingsbanken en garanties aan de EIB	98 617	0				898
06	Vervallen						
07	Garanties aan De Nederlandsche Bank	0	0	1 266 398			
08	Kredieten EU-betalingsbalanssteun aan lidstaten	0	0				
09	Vervallen						
10	Exportkredietverzekering	25 000 300	226 000	– 300	– 100 000		– 29 263
11	Herverzekering Investerings	250 000	0	500 000			
12	Vervallen						
13	Deelneming in het kapitaal van Europese banken	118 296	16 604		439		– 2 391
14	Garanties inzake deelneming in het kapitaal van Europese banken	407 464	0				
15	Vervallen						
16	Deelneming in het kapitaal van de Ontwikkelingsbank voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika	69 840	13 968				– 13 968
17	Garantie inzake deelneming in het kapitaal van de Ontwikkelingsbank voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika	209 526	0				
04	Fiscale Zaken en Belastingen		4 458 588				
01	Personeel en materieel Belastingdienst	3 553 160	3 553 160	103 708	103 708	21 825	– 22 175
02	Vervallen						
03	Bijdragen en staatsprijs betreffende fiscale zaken	478	478			– 97	– 97
04	Vergoeding bij onterecht verzoek om bijstand bij invordering EU-heffingen	0	0				
05	Uitgaven heffings- en invorderingsrente	898 300	898 300			– 458 300	– 458 300
06	Garantie procesrisico's	250	100				
07	Vervallen						
08	Vergoeding proceskosten	6 550	6 550			– 2 550	– 2 550

¹ De gerealiseerde bedragen zijn steeds afgerond naar boven (op duizenden guldens)

Mij bekend,

De Minister van Financiën,

(4) = (1) + (2) + (3)		(5)		(6) = (5) – (4)	
Totaal geraamd		Realisatie ¹		Slotwetmutaties (+ of –) (+ = tekortschietend geraamd bedrag)	
verplich- tingen	uitgaven	verplich- tingen	uitgaven	verplich- tingen	uitgaven
107 800	450 559	256 930	460 430	149 130	9 871
98 617	898	1 367 795	2 210	1 269 178	1 312
1 266 398	0	1 304 830	0	38 432	0
0	0	41 208	0	41 208	0
25 000 000	96 737	10 810 407	83 212	– 14 189 593	– 13 525
750 000	0	273 000	0	– 477 000	0
118 296	14 652	133 575	14 652	15 279	0
407 464	0	581 189	0	173 725	0
69 840	0	79 695	0	9 855	0
209 526	0	239 085	0	29 559	0
	4 079 174		4 087 955		
3 678 693	3 634 693	3 712 785	3 664 285	34 092	29 592
381	381	369	369	– 12	– 12
0	0	0	0	0	0
440 000	440 000	420 319	420 319	– 19 681	– 19 681
250	100	97	21	– 153	– 79
4 000	4 000	2 961	2 961	– 1 039	– 1 039

Staat behorende bij de Wet van , Stb. en bij de financiële verantwoording over het jaar 1997.

**Rekening 1997 (inclusief slotwetmutaties),
Ministerie van Financiën (IXB)
Onderdeel ontvangsten (bedragen x f 1000)**

		(1)	(2)	(3)
Art.	Omschrijving	Oorspronkelijk vastge- stelde begroting	Mutaties (+ of –) op grond van eerste suppletore begroting	Mutaties (+ of –) op grond van tweede suppletore begroting
		ontvangsten	ontvangsten	ontvangsten
	TOTAAL	135 982 703	4 062 634	4 872 969
01	Algemeen	894 030		
01	Vervallen			
02	Vervallen			
03	Vervallen			
04	Afdracht Staatsloterij	161 595	10 000	
05	Ontvangsten uit exploitatie Domeinen	228 237	15 899	9 444
06	Ontvangsten uit verkoop Domeinen	485 662	123 738	303 127
07	Diverse ontvangsten Domeinen	4 200	900	12 700
08	Ontvangsten Bureau Schade- afwikkeling	8 900	900	
09	Vervallen			
10	Diverse ontvangsten, kern- ministerie	5 436		5 544
02	Financiën Binnenland	1 608 291		
01	Winstuitkering De Nederlandsche Bank	1 325 000	425 000	23 423
02	Rente De Nederlandsche Bank – FMS account	10 625	5 291	
03	Ontvangsten Muntwezen	1 066	1 300	250
04	Toename munten in circulatie	34 625		
05	Vervallen			
06	Vervallen			
07	Diverse ontvangsten financiën bin- nenland	2 847	– 862	
08	Dividend uit staatsdeelnemingen	72 500		12 335
09	Vervallen			
10	Regeling Bijzondere Financiering en Garantieregeling Particuliere Participatiemaatschappijen	29 000		6 000
11	Opbrengst verkoop vermogens- titels	0		
12	Rente en aflossing diverse leningen	132 628	313 489	553
03	Financiën Buitenland	472 987		
01	Vervallen			
02	Tijdelijke financiering van de liqui- diteiten van de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden	0		
03	Ontvangsten Europese Investeringsbank	4 304	15	109
04	Kredieten EU-betalingsbalanssteun aan lidstaten	0		
05	Diverse ontvangsten financiën bui- tenland	7 983		1 991
06	Exportkredietverzekering	460 000	280 000	275 000
07	Herverzekering Investerings	700		150

(4) = (1) + (2) + (3)	(5)	(6) = (5) – (4)
Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties (+ of –) (+ = meer ontvangen)
Ontvangsten	Ontvangsten	Ontvangsten
144 918 306	148 655 384	3 737 078
1 376 282	1 327 069	
171 595	195 767	24 172
253 580	246 038	– 7 542
912 527	836 448	– 76 079
17 800	23 418	5 618
9 800	9 047	– 753
10 980	16 351	5 371
2 395 070	2 420 772	
1 773 423	1 773 423	0
15 916	18 449	2 533
2 616	3 695	1 079
34 625	56 379	21 754
1 985	2 171	186
84 835	84 834	– 1
35 000	35 151	151
0	0	0
446 670	446 670	0
1 030 252	1 010 740	
0	0	0
4 428	4 428	0
0	0	0
9 974	17 510	7 536
1 015 000	987 898	– 27 102
850	904	54

Art.	Omschrijving	(1)	(2)	(3)
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Mutaties (+ of -) op grond van eerste suppletore begroting	Mutaties (+ of -) op grond van tweede suppletore begroting
		ontvangsten	ontvangsten	ontvangsten
04	Fiscale Zaken en Belastingen	133 007 395		
	<i>A. Niet-belastingontvangsten</i>	<i>2 118 924</i>		
01	Ontvangsten heffings- en invorderingsrente	1 030 000		- 500 000
02	Kosten vervolging	89 900		10 100
03	Ontvangsten uit verrichte werkzaamheden, Belastingdienst	534 113	27 600	6 800
04	Bijdrage van de EU in de inningskosten van EU-douanerechten	357 000	- 19 000	22 500
27	Diverse ontvangsten Belastingdienst	16 611		25 889
28	Opbrengsten van schikkingen en administratieve boeten	91 300		118 700
	<i>B. Belastingontvangsten</i>	<i>130 888 471</i>		
05	Inkomstenbelasting	6 075 491	- 1 386 420	- 232 721
06	Vermogensbelasting	1 525 062	- 89 127	69 321
07	Vennootschapsbelasting	24 638 664	1 802 346	3 367 020
08	Loonbelasting	39 057 432	534 762	118 836
09	Dividendbelasting	2 386 623	69 321	435 732
10	Kansspelbelasting	183 206	24 757	9 903
11	Motorrijtuigenbelasting	3 925 000	155 000	
12	Accijns van lichte olie	6 521 126	- 29 709	49 515
13	Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	4 010 715	14 855	
14	Wijnaccijns en accijns van mousserende dranken	336 702	- 406 023	
15	Alcoholaccijns	856 610	34 660	- 69 321
16	Bieraccijns	599 132	9 903	- 64 370
17	Suikeraccijns	0		
18	Tabaksaccijns	3 069 930	- 133 690	24 757
19	Accijns van alcoholvrije dranken	0		
20	Belasting van personenauto's en motorrijwielen	4 302 854	69 321	19 806
21	Omzetbelasting	43 198 765	1 332 644	47 418
22	Belastingen van rechtsverkeer	4 986 161	510 004	
23	Rechten van successie, van overgang en van schenking	1 817 201	193 108	- 24 757
24	Overige belastingontvangsten	108 933	- 39 612	- 14 854
25	Belasting op een milieugrondslag	3 426 438	64 370	
26	Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken en van enkele andere producten	425 829	- 19 806	- 9 903
29	Belasting op zware motorrijtuigen	153 497		24 757
30	Ontvangsten die ten behoeve van het gemeentefonds worden afgezonderd	- 20 716 900	167 700	787 215

Mij bekend,

De Minister van Financiën,

(4) = (1) + (2) + (3)	(5)	(6) = (5) – (4)
Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties (+ of –) (+ = meer ontvangen)
Ontvangsten	Ontvangsten	Ontvangsten
140 116 702	143 896 803	
<i>1 811 513</i>	<i>1 880 599</i>	
530 000	550 101	20 101
100 000	115 954	15 954
568 513	574 889	6 376
360 500	367 471	6 971
42 500	49 935	7 435
210 000	222 249	12 249
<i>138 305 189</i>	<i>142 016 204</i>	
4 456 350	4 813 908	357 558
1 505 256	1 673 349	168 093
29 808 030	32 017 625	2 209 595
39 711 030	39 405 460	– 305 570
2 891 676	3 231 248	339 572
217 866	210 472	– 7 394
4 080 000	4 004 205	– 75 795
6 540 932	6 341 148	– 199 784
4 025 570	4 048 450	22 880
– 69 321	33 654	102 975
821 949	920 557	98 608
544 665	610 212	65 547
0	0	0
2 960 997	2 912 150	– 48 847
0	27	27
4 391 981	4 507 014	115 033
44 578 827	44 943 539	364 712
5 496 165	5 822 776	326 611
1 985 552	2 065 461	79 909
54 467	61 087	6 620
3 490 808	3 540 322	49 514
396 120	414 031	17 911
178 254	169 067	– 9 187
– 19 761 985	– 19 729 558	32 427

2. TOELICHTING BIJ DE REKENING

2.1. ALGEMEEN DEEL

2.1.1. Inleiding

Het Ministerie van Financiën is verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van het algemene financieel-economische beleid, het doelmatig beheer van 's Rijks financiën, de belastingpolitiek en fiscale wetgeving en de heffing, inning en controle van Rijksbelastingen.

De indeling van de memorie van toelichting is als volgt. In het algemeen deel wordt teruggeblikt op de begrotingsuitvoering (paragraaf 2), het gevoerde beleid per beleidsterrein (paragraaf 3 t/m 6) en de bedrijfsvoering (paragraaf 7).

De artikelsgewijze toelichting bij de rekening bevat per begrotingsartikel een toelichting bij opmerkelijke verschillen tussen de oorspronkelijke begroting en de uiteindelijke realisatie.

Ten opzichte van vorig jaar is de presentatie van de artikelsgewijze toelichting aangepast. De aanpassingen, die gericht zijn op het verbeteren van de inhoud en leesbaarheid, zijn de volgende:

Het hanteren van grensbedragen voor het toelichten van artikelen

Als hoofdlijn voor het opnemen van een artikelsgewijze toelichting bij de rekening zijn de volgende grensbedragen in acht genomen:

- voor de uitgaven- en niet-belastingontvangstenartikelen is een toelichting opgenomen indien het verschil tussen het bedrag van de ontwerp-begroting en de realisatie meer is dan 5% van het bedrag van de ontwerp-begroting en daarnaast groter is dan f 5 mln.;
- voor de belastingontvangstenartikelen geldt gelet op de omvang van de bedragen een ruimere limiet te weten meer dan 5% en groter dan f 50 mln.

Voor de resterende artikelen is individueel bezien of een toelichting zinvol is onder meer gelet op het beleidsmatige karakter van het artikel.

Geen mutaties uit suppletore begrotingen in realisatie-overzichten

In de artikelsgewijze toelichting is ervoor gekozen in de realisatie-overzichten geen mutaties meer op te nemen uit de suppletore begrotingen. Het realisatie-overzicht bevat 3 kolommen te weten begroting, realisatie en verschil. Dit verschil is vervolgens toegelicht. Voor een toelichting op de mutaties bij de 1^e en 2^e suppletore begroting wordt verwezen naar de Kamerstukken (Kamerstukken II 1996/97, 24 356 nr.2 resp. 25 780, nrs. 2 en 4) en naar de recentelijk ingediende slotwet. De belastingontvangsten zijn daarnaast toegelicht in de Voorjaarsnota 1997, de Miljoenennota 1998 (Vermoedelijke Uitkomsten 1997) en de Voorlopige Rekening 1997.

2.2. TERUGBLIK BEGROTING

2.2.1. Uitgaven en niet-belastingontvangsten

Het begrotingsjaar 1997 werd voor IXB gekenmerkt door onderschrijdingen bij de uitgaven (f 600 mln.) en meevallende niet-belastingontvangsten (f 1 545 mln). In totaal zijn de realisaties met f 2 145 mln. meegevallen.

Tabel 2.1 geeft een globaal overzicht (uitgaven en niet-belastingontvangsten gesaldeerd) van de grootste afwijkingen van de realisaties

1997 op de begroting IXB ten opzichte van de ontwerp-begroting 1997 (OW97).

Tabel 2.2.1. Begrotingsjaar 1997: Afwijkingen op hoofdlijnen (x f 1 mln. , «-» = tekortverlagend)

Budgetair beeld ten opzichte van de ontwerp-begroting 1997	
Onderuitputting IXB ten opzichte van OW97	- 2 145
waarvan:	
- niet relevant voor de ijklijn ¹	- 912
- ontwikkelingssamenwerking (OS)	- 42
- technische overboekingen en middelenafspraken	- 171
- totaal relevante onderuitputting IXB	- 1 020
waarvan:	
* exportkredietverzekering	- 671
* Domeinen	- 201
* Regeling Bijzondere Financiering/Garantieregeling Participatiemaatschappijen	- 80
* afdracht Staatsloterij	- 34
* overig	- 34
De uitgavenijklijn waaraan bij de begrotingsvoorbereiding en -uitvoering de uitgaven-voornemens en -ontwikkelingen worden getoetst.	

Niet relevante onderuitputting

De belangrijkste posten op de IXB begroting die niet relevant zijn voor de uitgavenijklijn, betreffen de winstafracht De Nederlandsche Bank (DNB), de administratieve boeten en de opbrengst uit verkoop van vermogens-titels. De onderschrijding van f 912 mln. in 1997 heeft met name betrekking op de winstafracht van DNB (f 448 mln.), de verkoop-opbrengst van de achtergestelde obligaties van de ING-groep (f 317 mln.) en de hogere ontvangsten administratieve boeten (f 130 mln.).

Overboekingen en middelenafspraken

De f 171 mln. overboekingen en middelenafspraken betreffen voor f 207 mln. extra ontvangsten vallende onder middelenafspraken met diverse departementen. Daartegenover staan overboekingen naar diverse departementen voor f 36 mln.

Ontwikkelingssamenwerking (OS)

De onderuitputting bij OS is met name het gevolg van wijzigingen in het verzilveringsschema van multilaterale banken, veroorzaakt door veranderingen in de kasbehoefte, en afwijkingen tussen geraamde en gerealiseerde koersen.

Relevante onderuitputting IXB

Zowel de uitgaven als de ontvangsten bij de **Exportkredietverzekering** zijn aanzienlijk meegevallen. Vooral de ontvangsten zijn hoger uitgekomen (f 528 mln.), met name vanwege het goed nakomen van consolidatieregelingen door de belangrijkste debiteurenlanden (f 500 mln.). De premie-ontvangsten zijn verder met f 28 mln. meegevallen. De totale uitgavenonderschrijding bedraagt f 143 mln., waarvan f 139 mln. voor rekening van de schade-uitkeringen komt.

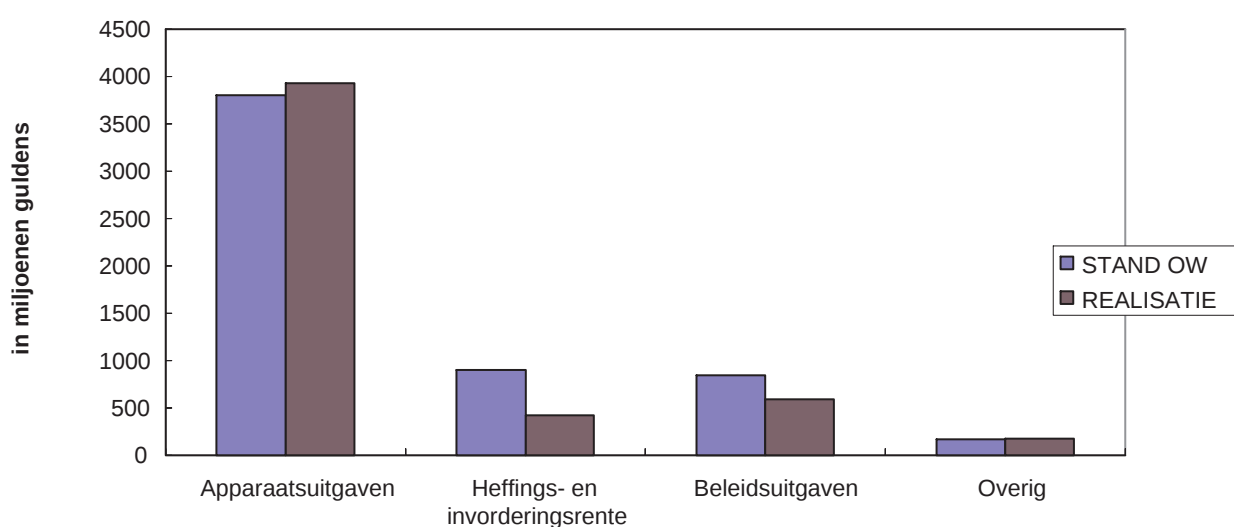
De meevaller bij **Domeinen** betreft voor f 21 mln. lagere uitgaven en voor f 180 mln. hogere ontvangsten uit verkopen. Een bedrag van f 98 mln. van deze extra verkoopontvangsten vloeit voort uit de verkoop van agrarische landbouwgronden.

De meevaller bij de **Regeling Bijzondere Financiering/Garantie-regeling Particuliere Participatiemaatschappijen** (Regeling BF/PPM) wordt met name veroorzaakt door lagere uitgaven bij de Regeling BF, vanwege de algemene goede gang van zaken bij bedrijven waaraan kredieten zijn verstrekt.

De **afdracht Staatsloterij** is vanwege de gunstige omzetontwikkeling bij de Stichting Exploitatie Nederlandse Staatsloterij (SENS) hoger uitgekomen.

In grafiek 2.1 worden de raming en realisatie van de uitgaven IXB in 1997 tegenover elkaar geplaatst. De uitgaven zijn verdeeld over de categorieën apparaatsuitgaven Kernministerie en Belastingdienst, heffings- en invorderingsrente, beleidsuitgaven (waaronder de Exportkredietverzekering, de regeling Bijzondere Financiering, deelnemingen in het kapitaal van Multilaterale Banken) en overig.

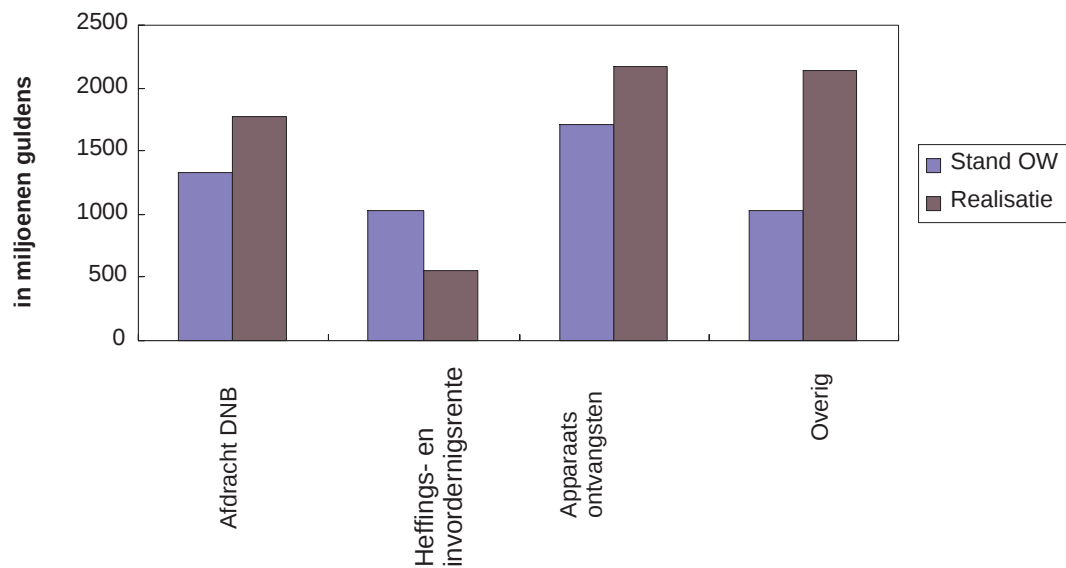
Grafiek 2.2.1: Raming en realisatie uitgaven IXB 1997

In aanvulling op de bovenstaande toelichtingen bij de onderschrijdingen, kan nog ten aanzien van de apparaatsuitgaven opgemerkt worden dat de **apparaatsuitgaven Belastingdienst** uiteindelijk f 111 mln. hoger zijn uitgekomen dan geraamd. Dit wordt met name veroorzaakt door maatregelen in het kader van de uitvoering van fiscale wetsvoorstellen (f 22 mln.), hogere kosten in verband met de uitvoering van de Wet Onroerende Zaken (f 42 mln.), aanschaf van automatiseringsapparatuur (f 30 mln.) en uitgaven in verband met de euro (f 16 mln.).

Daarnaast zijn de **uitgaven heffings- en invorderingsrente** meegevalen (f 478 mln.) als gevolg van kortere doorlooptijden en een daling van het rentepercentage. De **ontvangstenheffings- en invorderingsrente** zijn om dezelfde redenen lager uitgekomen (f 480 mln.) In grafiek 2.2 worden de raming en de realisatie van de niet-belastingontvangsten IXB 1997 tegenover elkaar geplaatst. De niet-belastingontvangsten zijn verdeeld over de categorieën afdracht DNB, heffings- en invorderingsrente, apparaatsontvangsten (niet belastingontvangsten die worden gegenereerd door het apparaat, waaronder de opbrengsten uit verkoop en exploitatie door Domeinen) en overige ontvangsten (waaronder ontvangsten Exportkredietverzekering en Regeling Bijzondere Financiering).

Grafiek 2.2.2: Raming en realisatie niet-belastingontvangsten IXB 1997

2.2.2. Belastingontvangsten

Ten opzichte van de ontwerp-begroting is er bij de belastingontvangsten in 1997 sprake van een overschrijding van f 10,5 mld. Tabel 2.2 geeft een samenvattend overzicht. Voor een toelichting van de belangrijkste verschillen in de tabel wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting.

Tabel 2.2.2: Belastingopbrengsten op kasbasis voor 1997 (x f 1 mld.)¹

	Begroting	Realisatie	Vershil ²
Kostprijsverhogende belastingen³	84,0	86,7	2,7
Invoerrechten	3,6	3,7	0,1
Omzetbelasting	47,6	49,5	1,9
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	4,3	4,6	0,2
Accijnzen	15,5	15,0	- 0,6
Belastingen van rechtsverkeer	5,0	5,9	0,8
Motorrijtuigenbelasting	3,9	4,0	0,1
Verbruiksbelasting op milieu-grondslag	3,5	3,6	0,1
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken en andere producten	0,4	0,4	0,0
Belasting op zware motorrijtuigen	0,2	0,2	0,0
Belastingen op inkomen, winst en vermogen	76,4	84,2	7,8
Inkomstenbelasting	6,1	4,9	- 1,3
Loonbelasting	39,4	39,8	0,4
Dividendbelasting	2,4	3,3	0,9
Kansspelbelasting	0,2	0,2	0,0
Vennootschapsbelasting	24,9	32,3	7,5
Vermogensbelasting	1,5	1,7	0,1
Successierechten	1,8	2,1	0,3
Niet nader toe te rekenen belastingontvangsten	0,1	0,1	0,0
Totaal generaal	160,6	171,0	10,5

¹ De cijfers in deze tabel hebben betrekking op de belastingontvangsten voor aftrek van het aandeel dat toekomt aan het Provincie en de afdrachten aan de Europese Unie.

² Inclusief afrondingsverschillen.

³ Inclusief de niet voor de Rijsbegroting relevantie invoerrechten.

2.3. BELEIDSTERREIN ALGEMEEN

2.3.1. Staatsloterij

Bij het initiatief van SENS en Stichting Nationale Sporttotalisator (SNS) tot fusie heeft de ALN/SUFA (de BankGiroloterij) zich aangesloten. Het voornemen van deze partijen te fuseren is in oktober 1997 neergelegd in een intentieverklaring die is ondertekend door de betrokken organisaties en hun «aandeelhouders». Het fusieproces, dat dient te worden afgerond met een wijziging van de Wet op de kansspelen, zal in 1998 worden voortgezet.

2.3.2. Domeinen

Inleiding

In 1997 heeft de dienst Domeinen evenals in 1996 hoge ontvangsten gerealiseerd tegen gelijkblijvende uitgaven. De belangrijkste ontwikkelingen in 1997 hebben betrekking op de agrarische domeinen en op de strategie van Domeinen (zie hiervoor paragraaf 7.2.1).

Agrarische domeinen

In verband met de wens van de Tweede Kamer om de verkoop van agrarische domeinen te stimuleren heeft de Commissie agrarische domeinen in 1997 advies uitgebracht aan de Staatssecretaris van Financiën over de mogelijkheden voor verkoopintensivering tegen marktconforme prijzen en de voorwaarde waaronder heruitgifte in erfpacht marktconform kan plaatsvinden. Het kabinet heeft naar aanleiding van voormeld advies haar standpunt kenbaar gemaakt aan de Tweede Kamer.

Kort samengevat komt het kabinetsstandpunt op het volgende neer:

1. versnelde afstoting van agrarische domeingronden op grote schaal wordt alleen overwogen tegen marktconforme prijzen. Concrete indicaties vanuit de markt, die erop wijzen dat bedoelde intensivering mogelijk is, worden zorgvuldig onderzocht;
2. het geldende verkoopbeleid agrarische domeinen wordt voortgezet met inachtneming van de volgende wijzigingen:
 - a. het systeem van plafondprijzen vervalt;
 - b. de verkoopprijzen van verpachte en in erfpacht uitgegeven agrarische domeinen worden vastgesteld op basis van de waarde in verpachte staat, met dien verstande dat de in erfpacht uitgegeven agrarische gronden worden verkocht als ware de grond verpacht;
 - c. bedrijfsvergroting vindt voortaan plaats op basis van onderhandse verkoop aan de gegadigde met wiens bedrijfsvergroting de landbouwstructuur het meest wordt gediend;
 - d. de zogenaamde wachttijd vervalt;
 - e. pachters die ouder zijn dan 50 jaar en geen geschikte bedrijfsopvolger hebben, kunnen kopen voor de getaxeerde vrije waarde onder opnemng van een anti-speculatiebeding;
3. eenmalige heruitgifte in erfpacht vindt, conform het advies van de commissie-Koopmans, plaats voor de duur van 40 jaar. Bij de vestiging van de erfpachtrechten kan geen vrijstelling worden verleend van de heffing van overdrachtsbelasting.

2.3.3. Bureau Schade-afwikkeling (BSA)

BSA is, zoals eerder aangekondigd in de begroting IXB, per 1 december 1997 overgedragen aan de Stichting Pensioenfonds Abp. De nieuwe dochtermaatschappij, BSA Schaderegeling BV, blijft de dienstverlening voor de overheid uitvoeren. Het betreft de uitvoering van het Omslagstelsel Rijkswagenpark en de Verhaalswet ongevallen ambtenaren. De uitgaven en ontvangsten van het Omslagstelsel Rijkswagenpark blijven verantwoord worden op de begroting IXB.

2.4. FINANCIËN BINNENLAND

2.4.1. Tijdelijke regeling subsidie tankstations grensstreek Duitsland

Met ingang van 1 juli 1997 is de Tijdelijke regeling subsidie tankstations in werking getreden. De regeling geldt tot 1 juli 2000 en heeft tot doel ondernemers waarvan het tankstation binnen een afstand van 20 kilometer van de Nederlands-Duitse grensovergang is gelegen, een tegemoetkoming te verstrekken in verband met het toegenomen verschil in accijnsniveau tussen beide landen. De subsidie wordt maandelijks uitgekeerd en is gebaseerd op de gemiddelde maandomzet van benzine in de periode 1 juli 1996 tot en met 30 juni 1997. De subsidie is afhankelijk van de afstand tot de grensovergang. Voor tankstations die op maximaal 10 kilometer van de grensovergang zijn gelegen geldt een subsidiebedrag van f 0,10 per liter. Voor tankstations waarvoor die afstand meer dan 10 kilometer bedraagt en niet meer dan 20 kilometer, geldt een subsidiebedrag van f 0,05 per liter. De subsidie is op grond van communautaire regelgeving gebonden aan een maximum van 100 000 ECU per ondernemer voor een periode van drie jaar. Teneinde binnen dat kader een versnelde uitbetaling te bewerkstelligen wordt het maandelijks uit te keren bedrag dat resulteert uit de gemiddelde maandomzet en het subsidiebedrag vermenigvuldigd met de factor 2. In de regeling is voorzien in een vermindering van de subsidiebedragen wanneer de accijns op benzine in Duitsland wordt verhoogd.

De uitvoeringsorganisatie Senter van het Ministerie van Economische Zaken is verantwoordelijk voor de uitvoering. De uitgaven voor de regeling worden verantwoord op artikel 02.11.

2.4.2. Binnenlands Geldwezen

Het wetsvoorstel tot invoering van de dwangsom en de bestuurlijke boete in de financiële wetgeving (IDBB) is op 18 december 1997 aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstukken II 1997/98, 25 821 nr. 2). Het voorstel verleent aan de minister van Financiën, De Nederlandsche Bank (DNB), de Stichting Toezicht Effectenverkeer (STE) en de Verzekeringskamer (VK) de bevoegdheid om bij overtreding van de regels van de Wet toezicht beleggingsinstellingen, de Wet toezicht effectenverkeer 1995, de Wet toezicht kredietwezen 1992, de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, de Wet toezicht natura-uitvaartverzekeringsbedrijf, de Wet inzake de wisselkantoren, de Wet melding zeggenschap in ter beurze genoteerde vennootschappen 1996 en de Wet financiële betrekkingen buitenland 1994 een dwangsom en een bestuurlijke boete op te leggen. Doelstelling is de effectiviteit van de handhaving van de betrokken wetten te verbeteren en daarmee de integriteit van het financiële stelsel te bevorderen.

2.4.3. Verzekeringswezen

Naar aanleiding van het project Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit (MDW) inzake de Wet assurantiebemiddelingsbedrijf (Wabb), alsmede naar aanleiding van de evaluatie van deze wet zijn twee wetsvoorstellen opgesteld.

Op 3 september 1997 is aan de Tweede Kamer een wetsvoorstel aangeboden tot afschaffing van het begunstigingsverbod in de Wet assurantiebemiddelingsbedrijf. Daarmee wordt onder meer mogelijk gemaakt dat assurantietussenpersonen retourprovisie verlenen (Kamerstukken II 1997/98, 25 507, nr. 2). Inmiddels is door de Tweede Kamer het verslag vastgesteld (Kamerstukken II 1997/98, 25 507 nr. 4) en is de nota naar aanleiding van het verslag aan de Tweede Kamer gezonden.

Een tweede wetsvoorstel is op 19 december 1997 door de Ministerraad goedgekeurd en voor advies voorgelegd aan de Raad van State. Hierin wordt voorgesteld de overige beloningsregels in de Wabb te laten vervallen. Voor tussenpersonen wordt het daardoor mogelijk ook op andere wijze beloond te worden dan door middel van de tot nu toe voorgeschreven provisie van de verzekeraar. Daarnaast zijn in het voorstel de resultaten van de evaluatie van de wet opgenomen.

De onderhandelingen in Brussel over het richtlijnvoorstel betreffende het aanvullend toezicht op verzekeringsondernemingen in een verzekeringsgroep hebben in november 1997 geleid tot een politiek akkoord. Een gemeenschappelijk standpunt zal in de eerste helft van 1998 kunnen worden bereikt. Doel van de richtlijn is het toezicht op verzekeraars die deel uitmaken van een verzekeringsgroep uit te breiden (met behoud van het bestaande toezichtssysteem op individuele verzekeraars).

Naar aanleiding van de deconfiture van levensverzekeraar Vie d'Or is een wetsvoorstel ingediend dat ertoe strekt de minister van Financiën in staat te stellen om van de financiële toezichthouders de gegevens te verkrijgen die naar zijn oordeel nodig zijn voor een onderzoek naar de toereikendheid van de betrokken toezichtswetgeving of van de wijze waarop de toezichthouders deze wetgeving uitvoeren of hebben uitgevoerd (het zogenaamde wetsvoorstel «Toezicht op Toezicht», Kamerstukken II 1995/96, 24 456 nr. 1). Dit wetsvoorstel is op 18 februari 1997 in de Tweede Kamer plenair behandeld. Daarbij is een amendement ingediend door het lid Witteveen-Hevinga c.s., dat ertoe strekt de minister van Financiën in staat te stellen de door hem ten behoeve van zijn bovengenoemde onderzoek ontvangen gegevens en inlichtingen vertrouwelijk aan de Staten-Generaal mee te delen. Over de strekking van dit amendement is advies gevraagd aan de Raad van State en aan de Europese Commissie. Deze adviezen zijn inmiddels ontvangen en begin 1998 zal het nader rapport ter zake aan de Tweede Kamer worden gezonden.

Naar aanleiding van de Evaluatie inzake de gebeurtenissen rond Vie d'Or is een wetsvoorstel in voorbereiding waarin een deel van de in de evaluatie opgenomen aanbevelingen tot wijziging van de regelgeving zullen worden opgenomen. Inmiddels is door de Raad van State advies uitgebracht. Het wetsvoorstel zal in het tweede kwartaal van 1998 aan de Tweede Kamer worden gezonden.

2.4.4. Bankwezen

Nadat rond de zomer het advies van het Europees Monetair Instituut (EMI) was ontvangen is in 1997 een aanvang gemaakt met de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet toezicht kredietwezen 1992 (Wtk 1992), dat tot doel heeft de effectiviteit van die wet op een aantal punten te verbeteren. De Wtk 1992 kende in de

dagelijkse toezichtspraktijk voor De Nederlandsche Bank een enkele ongewenste uitwerking en bood daarnaast niet altijd de ruimte om een bepaalde prudentiële beleidslijn te volgen. De wijzigingen betreffen, naast een groot aantal punten die technisch van aard zijn of die voortvloeien uit de minimum standards van het Bazels Comité voor banktoezicht, onder andere het toekennen van de bevoegdheid aan De Nederlandsche Bank om bij iedere onderneming of instelling van welke hij vermoedt dat zij een kredietinstelling is of dat zij de Wtk 1992 overtreedt, alle inlichtingen in te winnen of te doen inwinnen die redelijkerwijs geacht kunnen worden nodig te zijn om dit te beoordelen. Ten slotte is, in verband met de verantwoordelijkheid van Nederland om zorg te dragen voor een tijdige, correcte en volledige implementatie van EU-richtlijnen, een ministeriële bevoegdheid tot het geven van voorschriften aan DNB opgenomen.

In september 1997 heeft een examinatie-team van de Financial Action Task Force on money laundering (FATF) gedurende drie dagen Nederland bezocht om te bezien of de Nederlandse wetgeving tegen het witwassen van geld effectief is. Het examinatie-team, bestaande uit drie experts afkomstig uit verschillende landen heeft tevoren uitgebreide schriftelijke informatie ontvangen. Gedurende drie dagen heeft men gesprekken gevoerd met alle bij de strijd tegen het witwassen betrokkenen: het ministerie van Financiën, het ministerie van Justitie, de toezichthouders op de financiële markten, het Openbaar Ministerie, het meldpunt, de politie en de representatieve organisaties uit de financiële sector. De examinatoren hebben hun bevindingen vastgelegd in een concept-rapport ter bespreking in 1998 in een vergadering van de FATF. Begin 1998 zal de Tweede Kamer worden geïnformeerd over het verloop van de examinatie. Zodra het rapport in juni 1998 definitief door de FATF zal zijn goedgekeurd, zal dit ter informatie aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

In 1997 hebben de ambtelijke voorbereidingen voor het wetsvoorstel over grensoverschrijdende overmakingen plaatsgevonden en is dit wetsvoorstel voor advies aan de Raad van State aangeboden. Nadat de Raad van State advies heeft uitgebracht, zal het wetsvoorstel begin 1998 aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Dit wetsvoorstel, dat strekt tot uitvoering van een Europese richtlijn, beoogt een versterking van de positie van de cliënt die binnen de Europese Unie een grensoverschrijdende betaling wil verrichten. Voornaamste doel van de bepalingen is het vastleggen van de eisen waaraan de diensten voor grensoverschrijdende overmakingen moeten voldoen en het bewerkstelligen dat de consument bij overschrijvingen in de interne markt dezelfde minimale bescherming krijgt. De richtlijn voorziet voor cliënten van kredietinstellingen die de overschrijving van hun betalingen verzorgen in een wettelijk kader ter bescherming van hun belangen. Deze belangen betreffen primair een goede informatievoorziening, een juiste en tijdige uitvoering van de overmaking, zekerheid dat het geld niet verloren gaat en een goede regeling voor de oplossing van geschillen. Het uiteindelijke doel van de richtlijn is ten slotte te komen tot een efficiënt en goed werkend Europees betalingsverkeersysteem.

Gedurende 1997 hebben in Brussel besprekingen plaatsgevonden over de Richtlijn Payment finality. In deze richtlijn wordt met betrekking tot betalingsverkeer- en effectenafwikkelingsystemen een algemeen (Europees) juridisch kader geschapen. Het betreft hier regels voor verrekening, herroeping, de 00.00 uurregeling, ingebracht onderpand en andere zekerheidsrechten en het toepasselijke faillissementsrecht. De belangrijkste doelstellingen van de richtlijn zijn de versteviging van de stabiliteit van het Europees financieel stelsel, het verbeteren van het efficiënt en effectief functioneren van Europese betalingsverkeerssystemen en het

ondersteunen van het EMI in zijn taken bij de EMU. De verwachting is dat de besprekingen in 1998 zullen worden afgerond.

In 1997 is de nieuwe Mededingingswet totstandgekomen. In deze Wet is bepaald dat de uitzonderingspositie voor concentraties van financiële instellingen, die daarin is opgenomen na twee jaar komt te vervallen (per 1 januari 2000) en dat concentraties van kredietinstellingen met andere ondernemingen dan kredietinstellingen of verzekeringsmaatschappijen direct bij de invoering van de Mededingingswet onder de bevoegdheid van de nieuwe Nederlandse Mededingingsautoriteit vallen (NMa). Bij de Tweede Kamerbehandeling van de Mededingingswet is toegezegd dat zou worden gezien hoe de overgang van de mededingingstoets van de financiële toezichthouders naar de NMa vorm kan worden gegeven. Daartoe is eind 1997 een overleg gestart met de financiële toezichthouders en de NMa om te komen tot procedures. Duidelijk moet worden hoe de verschillende verantwoordelijkheden komen te liggen, hoe bij noodsituaties de NMa en de financiële toezichthouders snel genoeg kunnen opereren, hoe over mogelijk botsende belangen snel en effectief kan worden beslist en op welke wijze in de toekomst de voor de beoordeling van de mededingingsaspecten benodigde gegevens aan de NMa kunnen worden doorgegeven.

In 1997 is besloten de zogenaamde «money transfers» onder de werking van de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT) te brengen, aangezien in de praktijk gebleken was dat «money transfers» witwasgevoelig zijn en ook voor het witwassen van gelden worden gebruikt. Door gelden met behulp van «money transfers» te verplaatsen, kan op redelijk eenvoudige wijze het papieren spoor worden doorbroken. Om te kunnen bepalen of de transactie een ongebruikelijke transactie is in de zin van de wet MOT worden bij ministeriële regeling zogenaamde indicatoren ingevoerd aan de hand waarvan kan worden beoordeeld of melding dient te geschieden. Aangezien de «money transfer» een financiële dienst is die niet alleen kan worden verleend door kredietinstellingen in de zin van de Wet toezicht kredietwezen 1992, maar ook door natuurlijke personen, rechtspersonen of vennootschappen die geen kredietinstelling zijn, is in 1997 eveneens een aanvang gemaakt met het opstellen van een wetsvoorstel om de wet inzake de wisselkantoren van toepassing te laten worden op alle niet-kredietinstellingen die «money transfers» uitvoeren, waardoor deze instelling ook onder toezicht van De Nederlandsche Bank worden gebracht.

Op 28 november 1997 is de wijziging van het Besluit Politiregisters in werking getreden op grond waarvan het Openbaar Ministerie antecedenten inzake beleidsbepalende personen van onder toezicht staande financiële instellingen kan verstrekken aan de toezichthouders op de financiële markten. Op deze wijze kunnen de toezichthouders zelf een oordeel vormen over de betrouwbaarheid van beleidsbepalers bij de onder toezicht staande instellingen. Met het oog op de nadere invulling van de werkwijze terzake is onder leiding van Financiën een overleg gestart tussen het Openbaar Ministerie en de toezichthouders met als doel werkafspraken vast te leggen in een convenant.

2.4.5. Effectenwezen

Naar aanleiding van de recente gebeurtenissen rond de Amsterdamse effectenbeurs heeft de Minister van Financiën op 19 december 1997 de Nota Integriteit Financiële sector aan de Tweede Kamer gezonden (Kamerstukken II, 25 830, nr. 1). In deze nota, die is mede-ondertekend door de Ministers van Justitie en van Economische Zaken en door de Staatssecretarissen van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgele-

genheid, wordt de handhaving van de integriteit van de financiële sector in den brede aan de orde gesteld, met het doel om de reeds eerder in gang gezette versterkingen in de sfeer van regelgeving en toezicht, opsporing en vervolging en de samenwerking tussen alle betrokkenen systematisch weer te geven. Daarnaast wordt in de nota een aantal aanvullende beleidsinitiatieven opgesomd, die enerzijds betrekking hebben op aanscherping van wet- en regelgeving en anderzijds op verbeteringen op het terrein van onderlinge samenwerking in combinatie met noodzakelijke capaciteitsuitbreidingen (in totaal circa 95 formatieplaatsen).

Op 13 oktober 1997 is bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel ingediend tot wijziging van de Wet toezicht effectenverkeer 1995 met het oog op ontwikkelingen in de organisatie van het toezicht op het effectenverkeer (Kamerstukken II, 25 670, nrs. 1–3). Dit wetsvoorstel vloeit voort uit de gewijzigde opvattingen over de rol van zelfregulering bij het toezicht op het effectenverkeer, in het bijzonder ten aanzien van het toezicht op effecteninstellingen die zijn toegelaten tot een effectenbeurs. Het wetsvoorstel leidt ertoe dat de positie van de Stichting Toezicht Effectenverkeer als onafhankelijke toezichthouder wordt versterkt. Op 3 december 1997 heeft de vaste commissie voor Financiën verslag uitgebracht over het wetsvoorstel.

Op 18 september 1997 is een voorstel ingediend tot wijziging van de Wet toezicht effectenverkeer 1995 ter uitvoering van de EU-richtlijn inzake de beleggerscompensatiestelsels (Kamerstukken II, 25 623, nrs. 1–3). Op grond van dit voorstel zullen alle effecteninstellingen waaraan het is toegestaan om in Nederland effectendiensten aan te bieden of te verrichten, verplicht zijn deel te nemen in een stelsel ter bescherming van de beleggers tegen het risico dat effecteninstellingen niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Het voorstel sluit qua opzet en doel nauw aan bij de reeds in de Wet toezicht kredietwezen 1992 vastgelegde collectieve garantieregeling ter uitvoering van de EU-richtlijn inzake de depositogarantiestelsels. Op 12 december 1997 heeft de vaste commissie voor Financiën schriftelijk verslag uitgebracht over dit wetsvoorstel.

Het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet toezicht effectenverkeer 1995 teneinde de effectiviteit van deze wet op het gebied van het bestrijden van gebruik van voorwetenschap te vergroten (Kamerstukken II, 25 095) is op 25 november 1997 door de Tweede Kamer aanvaard en aan de Eerste Kamer gezonden.

2.4.6. Muntwezen/euro

De regiefunctie van de Minister van Financiën met betrekking tot de invoering van de euro in de Nederlandse samenleving heeft ook in 1997 tot tal van activiteiten geleid. Het Nationaal Forum, waarin de Nederlandse samenleving breed is vertegenwoordigd, wordt voorgezeten door het Ministerie van Financiën, dat tevens het secretariaat voert. Het Forum heeft begin 1997 de uitgangspunten voor de invoering van de euro vastgesteld:

- per 1 januari 1999 worden de wisselkoersen tussen de munten van de deelnemende lidstaten vervangen door onherroepelijk vastgeklonken omrekeningskoersen;
- uiterlijk begin 2002 worden euro bankbiljetten en euro munten in omloop gebracht die de nationale bankbiljetten en munten gaan vervangen;
- uiterlijk 1 juli 2002 zal de overgang op de euro zijn voltooid voor alle transacties en alle betrokken partijen. Nationale bankbiljetten en

munten verliezen uiterlijk 1 juli 2002 hun status als wettig betaalmiddel.

Overigens zullen deze uitgangspunten, indien voortschrijdend inzicht daartoe aanleiding geeft, periodiek worden geactualiseerd.

Verder is belangrijke voortgang geboekt in de Interdepartementale Werkgroep Euro (IWE), waarvan het voorzitterschap en het secretariaat eveneens door Financiën worden bekleed. De IWE dient als klankbord voor de ministeries en als orgaan om in de komende jaren het proces van afstemming, de voortgang bij het opstellen en het «up to date» maken, alsmede het uitvoeren van de departementale overgangsrisico's te bewaken. De IWE heeft hiertoe een aantal uitgangspunten geformuleerd voor de overgang van de ministeries van de gulden naar de euro. Bij alle departementen zijn de voorbereidingen op de euro thans in gang gezet. Om ook de mede-overheden en de zelfstandige bestuursorganen te verzekeren van een centraal coördinatiepunt, is het overleg Mede-Overheden Zelfstandige Bestuursorganen en Euro (MOZE-overleg) opgericht. Voor automatiseringstechnische ondersteuning kan door overheidsinstanties een beroep worden gedaan op het Kenniscentrum AutomatiseringsConsequenties Euro (KACE).

Eurovoorlichting

De in 1997 gestarte activiteiten op het gebied van de eurovoorlichting hebben betrekking op de volgende drie hoofdvragen:

- Wat zijn de gevolgen van de euro?
- Waarom komt er een gemeenschappelijke munt?
- Onder welke voorwaarden (EMU-criteria)?

De eerste vraag staat bij de voorlichtingsactiviteiten van het Voorlichtersforum centraal. Met grote regelmaat worden advertenties van het Nationaal Forum in dag-, week- en vakbladen geplaatst waarin burgers geïnformeerd worden over de gevolgen van de introductie van de euro. Ook staat aangegeven hoe burgers aan extra informatie kunnen komen. In 1997 is voor ruim 7 miljoen gulden geadverteerd door het Nationaal Forum (bijna 2 miljoen gulden hiervan zal pas in 1998 tot betaling komen). Het Voorlichtersforum geeft ieder kwartaal het blad Eurokoers uit met de laatste stand van zaken omtrent de euro. Daarnaast is er een (gratis) Euro-telefoonlijn waar men met vragen terecht kan, een Euro-internetsite en een losbladig informatiesysteem, met een bijbehorende elektronische database. De Eurolijn is in 1997 vaak gebeld. Wekelijks wordt de lijn in ieder geval driehonderd maal gebeld, terwijl in de weken dat er geadverteerd werd het aantal telefoontjes gemiddeld opliep tot drieduizend. De meeste bellers vragen het informatiemateriaal aan; er zijn ruim 50 000 informatiepakketten verspreid.

De tweede en derde vraag die in deze fase van het voorlichtingstraject centraal staan – waarom een gemeenschappelijke munt en onder welke voorwaarden – zijn vooral van belang in het licht van het politieke besluitvormingstraject over de toetreding van Nederland tot de derde fase EMU. De voorlichting op dit punt is dan ook bij uitstek een aangelegenheid van de rijksoverheid. De antwoorden op deze vragen, maar natuurlijk ook op de vragen naar de gevolgen van de euro, zijn te vinden in de postbus 51-brochure die in april 1997 is uitgebracht en die door de minister-president en de minister van Financiën persoonlijk is ondertekend. Via advertenties en radiospots zijn burgers geattendeerd op de brochure waarvan inmiddels 850 000 exemplaren zijn verspreid. De totale uitgaven in 1997 voor het informatiemateriaal van het Nationaal Forum en Postbus 51 zijn ruim f 1,1 mln.

Met de Europese Commissie en het Europese Parlement is, na een aanvankelijke briefwisseling tussen Commissie en Nederland van medio 1997, een Memorandum of Understanding (MOU) afgesloten over financiële bijdragen vanuit Brussel aan de voorlichtingsactiviteiten in het kader van de eurovoorlichting. Voor 1997 heeft de Commissie toegezegd een bijdrage van f 3 mln. aan het Nederlandse budget te zullen leveren. Deze bijdrage zal in de loop van 1998 worden gerealiseerd. De Minister van Financiën heeft het MOU begin december 1997 ondertekend, de Europese Commissie en het Europese parlement zullen begin 1998 een handtekening onder het MOU zetten. De vertegenwoordiger van de Europese Commissie in Den Haag heeft zitting in het Voorlichtersforum, om zo de Nederlandse ontwikkelingen en vorderingen op de voet te kunnen volgen. Twee maal per jaar komen in Brussel de euro-campagneleiders uit de verschillende lidstaten bijeen om ervaringen uit te wisselen en de diverse nationale campagnes op elkaar af te kunnen stemmen.

Naast de voorlichting over de euro zijn er een tweetal andere campagnes geweest.

2.5. FINANCIËN BUITENLAND

2.5.1. Exportkredietverzekering en investeringsgaranties

Algemeen exportkredietverzekering

De sinds 1994 positieve ontwikkeling, dat een aantal landen met omvangrijke schuldenregelingen hun verplichtingen goed nakomt heeft zich in 1997 voortgezet. In 1997 hebben zich verder geen grote schadegevallen voorgedaan. Het begrotingsjaar 1997 kan dan ook met een positief saldo worden afgesloten. Het cumulatieve kastekort uit hoofde van de herverzekering door de Staat neemt daardoor verder af.

In onderstaande tabel is het meerjarige saldo van de exportkredietverzekering opgenomen.

Tabel 2.5.1: Uitkomsten exportkredietverzekering vanaf 1932 (x f 1 mln.)

Tijdvak of jaar	Premies (- vergoeding NCM)	Provenuen	Totale inkomsten	Uitgekeerde schaden	Saldo
1932-1987	1 397	1 324	2 721	5 097	- 2 376
1988	- 1	393	392	764	- 372
1989	24	158	182	744	- 562
1990	25	330	355	865	- 510
1991	24	569	593	671	- 78
1992	48	368	416	590	- 174
1993	40	466	506	670	- 164
1994	97	379	476	804	- 328
1995	21	626	647	231	416
1996	34	751	785	96	689
1997	60	900	960	56	904
	1 769	6 264	8 033	10 588	- 2 555

Ontwikkelingen in EU en OESO (Organisatie voor Europese Samenwerking en Ontwikkeling)

In juli 1997 is overeenstemming bereikt in OESO-verband over de indeling van landen in 7 premie-klassen en de daarbij behorende premie-structuur. Tevens is afgesproken dat het nieuwe systeem in werking treedt op 1 april

1999. De noodzakelijke aanpassing in het Nederlandse systeem is thans in voorbereiding.

In december 1997 is in beginsel overeenstemming bereikt over een EU-harmonisatierichtlijn voor verzekering van middellange betalingsrisico's. In dezelfde maand is in Parijs door de deelnemers aan de zogenaamde Consensus overeenstemming bereikt over een herziene tekst van deze Consensus. De Consensus zijn internationale afspraken over het verstrekken van overheidssteun in verband met de financiering van exporttransacties. Vrijwel alle OESO-landen, waaronder Nederland, nemen hieraan deel.

Ten slotte heeft de Europese Commissie in september 1997 een mededeling inzake de verzekering van korte betalingsrisico's gepubliceerd. Deze houdt in dat in beginsel op een aantal OESO-landen geen betalingsrisico's op particuliere debiteuren meer in herverzekering mogen worden genomen.

Herverzekering investeringen

Per 15 oktober 1997 is de Regeling herverzekering investeringen (Rhi) in werking getreden. Deze regeling vervangt de Wet herverzekering investeringen 1969 (WHI) en de Tijdelijke Regeling Herverzekering Investerings Oost-Europa (THRIO). Aldus kunnen niet-commerciële risico's verbonden aan investeringen in ontwikkelingslanden en Oost-Europese landen in herverzekering worden genomen door de Staat.

2.5.2. Internationaal Monetaire Fonds (IMF)

Het afgelopen jaar is overheerst door de financiële crisis in Azië, waar een tekortschietend investeringsbeleid, gekoppeld aan inflexibele wisselkoersarrangementen, landen in problemen deed komen, toen (veelal kortlopend) buitenlands kapitaal plots werd teruggetrokken. In reactie heeft het IMF op korte termijn kredieten verstrekt ten bedrage van USD 3,9 mld. in geval aan Thailand, USD 10 mld. aan Indonesië en USD 21 mld. aan Zuid-Korea. Nederland heeft ingestemd met deze kredieten en daarnaast in het geval van Zuid-Korea deelgenomen aan een zogenaamde «second line of defence». De conditionaliteit van deze steunverlening is in de implementatie van overeengekomen hervormingsprogramma's gericht op een herstructurering van de financiële sector, een verkrapping van het monetaire en budgettaire beleid en een liberalisering van het kapitaalverkeer. Het is duidelijk, dat internationaal meer aandacht moet komen voor het vinden van een adequate lastenverdeling tussen officiële en commerciële crediteuren.

Tijdens de Jaarvergadering in Hong Kong in september 1997 is een akkoord bereikt over een verhoging van de totale quota-omvang met 45%. Het Nederlands aandeel in het totale quotum zal stijgen van 2,37% tot 2,45% (SDR 5,162 mld). De quotaverhoging vereist een verhoging van de staatsgarantie aan DNB voor de deelname in het IMF. Na ratificatie in de lidstaten zullen naar verwachting in 1999 de extra middelen beschikbaar komen. Er is in het Interim Committee eveneens ingestemd met een wijziging in de IMF-statuten, die eenmalig het reeds uitstaande bedrag aan SDR's verdubbelt, zodat recent toegetreden IMF-lidstaten op gelijke wijze als andere van SDR-allocaties kunnen profiteren.

In 1997 is verdere voortgang geboekt met het multilaterale schuldeninitiatief voor de «heavily indebted poor countries» (HIPC). Op dit moment hebben zich zes landen (Oeganda, Bolivia, Burkina Faso, Mozambique, Ivoorkust en Guyana) voor het HIPC-initiatief gekwalificeerd. Voor Mozambique lijkt een oplossing nabij. Teleurstellend is dat het vinden van financieringsmiddelen binnen het IMF moeizaam verloopt en de

beslissing over goudverkoop ten behoeve van ESAF-HIPC andermaal moest worden uitgesteld tot eind 1998.

2.5.3. Multilaterale ontwikkelingsbanken

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de committeringen en uitbetalingen van de hieronder besproken instellingen. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat het hier dus niet gaat om de bijdragen van Nederland aan deze instellingen

Tabel 2.5.3: Committeringen en uitbetalingen (bedragen in dollars, tenzij anders aangegeven x 1 mld.)

	IBRD ¹	IDA ¹	IFC ¹	AsDB	AsDF	AfDB ³ (SDR)	AfDF ³ (SDR)	IDB	IIC	FSO	EIB (ECU)	EBRD (ECU)
C	14,5	4,6	3,3 ²	7,8	1,6	0,6	0,7	5,6 ⁴	0,15 ⁵	0,3	26,2	2,3 ⁶
U	14,0	6,0	2,0	5,1	1,2	0,7	0,4	5,0	0,05	0,5	23,5	2,0

C = committeringen (toegezegde kredietverlening en eventuele deelnemingen)

U = uitbetalingen

¹ Bedragen hebben betrekking op boekjaar 1997 (1 juli 1996–30 juni 1997).

² waarvan 0,7 voor deelnemingen.

³ de leningen zijn weergegeven in de Unit of Account van de AfDB, de waarde hiervan is gelijk aan die van de SDR.

⁴ waarvan 0,2 aan gesubsidieerde leningen onder de Intermediate Financing Facility.

⁵ waarvan 0,06 voor deelnemingen.

⁶ waarvan 0,4 voor deelnemingen.

Wereldbankgroep

Het totale bedrag aan uitstaande leningen bedraagt ultimo boekjaar 1997 bijna USD 106 mld., hetgeen overeenkomt met 53% van de statutaire uitleenlimiet.

De Wereldbank heeft deelgenomen in de noodpakketten ter bestrijding van de Aziatische crisis, waarbij Korea een lening kreeg van USD 3 mld. en Thailand een lening van USD 350 mln. De activiteiten van de Bank zijn hierbij met name gericht op herstructurering van de financiële sector van deze landen.

De totale omvang van de door de International Development Association (IDA) verstrekte leningen is ten opzichte van boekjaar 1996 gedaald. Deze daling kan worden verklaard door de toegenomen aandacht voor goed beleid van de ontvangende landen als voorwaarde voor IDA-kredieten en het wegwerken van achterstanden in de pijplijn van reeds goedgekeurde projecten.

De in boekjaar 1997 goedgekeurde leningen bedroegen voor de International Finance Corporation (IFC) USD 2,6 mld. Verder werd voor een bedrag van USD 673 mln. aan deelnemingen goedgekeurd.

Met betrekking tot een kapitaalverhoging voor het Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) is in 1997 in beginsel overeenstemming bereikt over een kapitaalverhoging, waarvan de helft door de aandeelhouders bijeengebracht zal worden, terwijl de andere helft voor rekening van de IBRD zal komen. Verder is een programma opgestart waarbij het risico voor het MIGA op nieuw af te sluiten contracten gedeeltelijk kan worden verzekerd bij een private verzekeraar.

Aziatische Ontwikkelingsbank en het Aziatisch Ontwikkelingsfonds

De Aziatische Ontwikkelingsbank (AsDB) is in 1997 actief betrokken geweest bij de internationale initiatieven om de crises in verschillende landen in de regio te bestrijden. Meer dan de helft van de kredietverlening kwam voor rekening van Zuid-Korea met een financiële sectorlening van USD 4 mld., waarvan in december direct de helft werd uitbetaald. In 1998

zal de AsDB waarschijnlijk nog noodhulp verstrekken aan Indonesië en Thailand.

De zesde middelenaanvulling van het Aziatisch Ontwikkelingsfonds (AsDF), waarover eind 1996 overeenstemming werd bereikt, is op 22 maart 1997 formeel goedgekeurd. De middelenaanvulling bedraagt USD 6,3 mld., waarvan donoren USD 2,7 mld. voor hun rekening nemen. Het Nederlandse aandeel in de donorbijdragen is 2,43 procent.

Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbankgroep

De Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB) keurde in 1997 voor een bedrag van USD 5,4 mld. aan gewone bankleningen goed (1996 USD 6,1 mld.). Verder verstrekke de IDB voor USD 271 mln. (1996 USD 267 mln.) aan gesubsidieerde leningen onder de *Intermediate Financing Facility* (IFF) en voor USD 283 mln. (1996 USD 373 mln.) aan concessionele leningen uit het *Fund for Special Operations* (FSO). De belangrijkste beleidskwestie bij de IDB was in 1997 het vullen van het tekort aan concessionele middelen voor FSO, rentesubsidies onder de IFF en de IDB-bijdrage aan het HIPC-initiatief over de periode 1998–2001. Een werkgroep van Gouverneurs heeft hierover begin 1998 in zoverre een akkoord bereikt dat de financiering voor 1998 en 1999 geregeld is en dat over de rest verder gepraat wordt. De onderhandelingen over de kapitaalverhoging van de Inter-Amerikaanse Investeringsmaatschappij (IIC; de private sector-poot van de IDB-groep) die in 1996 begonnen zijn hebben nog niet tot resultaten geleid. Een kapitaalverhoging is nodig omdat de ruimte voor het aangaan van nieuwe deelnemingen vrijwel op is.

Afrikaanse Ontwikkelingsbankgroep

Er is door de Bank voor een bedrag van UA¹ 574 mln. aan leningen verstrekt waarvan UA 19 mln. bestemd was voor de particuliere sector. Uit het fonds werd voor een bedrag van UA 720 mln. aan leningen verstrekt. De uitbetalingen bedroegen voor de Bank (AfDB) UA 696 mln. en voor het Fonds (AfDF) UA 389 mln. In 1997 is besloten tot een eerste bijdrage aan het HIPC-initiatief voor een bedrag tussen de UA 180 en de UA 230 mln. In de onderhandelingen over de vijfde kapitaalverhoging zijn na initiële impasse vorderingen gemaakt. Overeenstemming is ontstaan over het feit dat de kapitaalverhoging met name tot doel heeft de financiële positie van de Bank op de kapitaalmarkt te verbeteren. Hiertoe is overeengekomen dat het aandeel van de niet-regionale aandeelhouders (nu 33%) tot een nog niet nader gedefinieerd niveau te verhogen.

Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling

Voor iedere door de EBRD verstrekte ECU (in totaal ECU 2,3 mld.) werd door andere financiers 1,8 ECU verschaft. De grootste leningnemer was als voorheen de Russische Federatie; tweede en derde waren Roemenië en Oekraïne. De EBRD is in alle 26 landen die voor projecten in aanmerking komen, actief. Daarbij heeft zij de laatste paar jaar een accent gelegd bij middelenverstrekkingen ten behoeve van financiële instellingen; in 1997 was 29 procent van de totale uitstaande financiering in de financiële sector belegd. In 1997 heeft de EBRD tevens prioriteit gegeven aan projecten op het gebied van de energie en het milieu.

Europese Investeringsbank

In 1997 heeft de Europese Investeringsbank (EIB) 12% meer leningen verstrekt dan in het voorgaande jaar. Het totaal aan uitstaande leningen bedraagt per ultimo 1997 ECU 142,4 mld. Aangezien het maximum-

¹ UA staat voor Unit of Account. De waarde hiervan is gelijk aan die van een SDR.

uitleenplafond van ECU 155 mld. naar verwachting binnen afzienbare tijd zal worden bereikt, zal in 1998 een besluit worden genomen over een kapitaalverhoging.

Evenals voorgaande jaren was in 1997 het grootste deel van de leningen aan projecten in EU-lidstaten bestemd voor regionale ontwikkeling, trans-europese netwerken, milieu- en energieprojecten, industrie en MKB. Nieuw is dat ook aan de sectoren onderwijs, gezondheidszorg en stedelijke ontwikkeling leningen kunnen worden verstrekt; aanleiding daarvoor is de resolutie Groei en Werkgelegenheid van de Europese Raad van Amsterdam (juni 1997) die binnen de EIB aanleiding was voor een zogenaamd Amsterdam Special Action Programme. In dit zelfde programma is vastgelegd dat nieuwe risicodragende instrumenten voor het MKB zullen worden ontwikkeld; hiervoor is ECU 1 mld. gereserveerd voor de periode 1997–2000. Een deel van dit geld is bestemd voor dekking van het risico van deelneming in een Europees Technologie fonds, dat deelnemingen in venture capital fondsen financiert die start en doorstart van kleine bedrijven stimuleren.

Circa 10% van de EIB-leningen is bestemd voor landen buiten de EU, zoals Oost-Europa, de Middellandse Zeeregio, ACS-landen (voormalige koloniën), Azië en Latijns-Amerika. Begin 1997 is een akkoord bereikt over de maximaal uit te lenen bedragen voor de komende drie jaar (3 520 miljoen ecu voor Midden- en Oost Europa, ECU 2 310 mln. voor Middellandse Zeeregio, ECU 900 mln. voor Azië en Latijns Amerika en ECU 375 mln. voor Zuid-Afrika). In 1997 is eveneens besloten de toekomstige toetreding van Midden- en Oost-Europese landen tot de EU te steunen door daarvoor extra EIB-leningen te verstrekken tot circa ECU 3 500 mln. voor de dezelfde periode (tot begin 2000). De leningen uit deze pretoetredingsfaciliteit zijn, in tegenstelling tot de andere leningen aan derde landen, geheel voor risico van de EIB en vallen buiten de genoemde 10% voor extern beleid.

Ontwikkelingsbank voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika

In 1997 heeft Nederland de Akte van Aanvaarding van het Verdrag ter oprichting van de Ontwikkelingsbank voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika bij de Verenigde Naties neergelegd en daarmee aangegeven deel te zullen nemen in het kapitaal van de bank. Omdat de Akte van Aanvaarding nog niet door voldoende landen is neergelegd, is het Verdrag is op dit moment nog niet in werking getreden. Het oprichtingsproces van de Ontwikkelingsbank voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika heeft aanzienlijke vertraging opgelopen ten gevolge van onduidelijkheid omtrent het verkrijgen van de vereiste goedkeuring voor de benodigde financiële middelen door het Amerikaanse Congres. Een andere vertragende factor vormt het huidige politieke klimaat; de bereidheid tot deelname van cruciale landen als Israël en Egypte is op dit moment beperkt.

2.6. FISCALE ZAKEN EN BELASTINGEN

2.6.1. Inleiding

De activiteiten binnen het Directoraat-Generaal voor Fiscale Zaken (DGFZ) stond in 1997 voor een belangrijk deel in het teken van het Nederlands voorzitterschap van de EU, de voorbereiding van de nota «Belastingen in de 21^e eeuw: een verkenning» en de nadere uitwerking van een aantal fiscale pakketten (inclusief het Belastingplan 1998) waartoe door het kabinet in het kader van de begrotingsvoorbereiding 1998 werd besloten. Hierna wordt kort ingegaan op de realisatie van de beleidsvoornemens voor 1997 zoals aangegeven in de ontwerp-begroting IXB voor het jaar

1997 en op een aantal daarin niet vermelde fiscale zaken die in 1997 hebben gespeeld. Kort wordt daarnaast ingegaan op de activiteiten van de Belastingdienst. Voor een uitgebreider overzicht wordt verwezen naar het Beheersverslag Belastingdienst 1997, waarin wordt beschreven hoe de Belastingdienst zijn taken heeft uitgevoerd en welke resultaten zijn behaald in 1997.

2.6.2. Fiscale werkgroepen; voorgenomen wetgeving

In de ontwerp-begroting IXB 1997 werd de verwachting uitgesproken dat verscheidene wetgevende maatregelen in werking zouden treden die een vervolg waren op de activiteiten van diverse werkgroepen op fiscaal gebied. Het betrof onder andere een wijziging van de Wet op de vennootschappingsbelasting 1969 die gericht was op het tegengaan van uitholling van de belastinggrondslag en op het versterken van de fiscale infrastructuur voor internationaal opererende ondernemingen. Deze wijziging is zoals beoogd met ingang van 1 januari 1997 in werking getreden. Een ander majeur wetsvoorstel in dit kader betrof de herziening van het regime inzake winst uit aanmerkelijk belang, de beperking van de aftrek van rente op consumptief krediet en een aantal aanpassingen in de vermogensbelasting (24 761). De voorstellen inzake herziening van het aanmerkelijk belangregime en de beperking van de consumptieve renteaftrek zijn op 1 januari 1997 in werking getreden en de aanpassingen in de vermogensbelasting zullen op 1 januari 1998 in werking treden. Ook in 1997 in werking getreden is de Wet aanpassing loon- en inkomstenbelasting c.a. 1997 gericht op vereenvoudiging van die belastingen en op vermindering van de administratieve lasten voor het bedrijfsleven en een wijziging van de Algemene wet inzake rijksbelastingen en van enkele andere fiscale wetten in verband met de openstelling van bezwaar en beroep tegen een aantal fiscale beschikkingen. Bij de behandeling van het wetsvoorstel dat onder meer beoogt een voorlopige voorziening in de fiscale rechtsspraak te introduceren is in 1997 voortgang geboekt. Het lijkt erop dat dit wetsvoorstel medio 1998 plenair in de Tweede Kamer behandeld kan worden. Voorts is het naar aanleiding van de voorstellen van de werkgroep Witteveen vervaardigde wetsvoorstel inzake fiscale behandeling van pensioenen, op 2 december 1997 voor advies naar de Raad van State gezonden.

In 1997 heeft de regering ook een voorstel tot wijziging van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 ingediend om een aantal knelpunten in de regeling van de fiscale oudedagsreserve (FOR) weg te nemen. Deze wijziging zal 1 januari 1998 in werking treden.

Steeds vaker wordt het milieubeleid ondersteund met fiscale maatregelen. Illustraties daarvan zijn de fiscale maatregelen opgenomen in de derde rapportage Werkgroep Vergroening, het NMP3 en het wetsvoorstel fiscale milieuversterking dat oktober 1997 bij de Tweede Kamer werd ingediend en op 1 januari 1998 in werking zal treden.

Op het gebied van het nationale fiscale beleid en de wetgeving zij ten slotte nog gewezen op het wetsvoorstel fiscale structuurversterking en het Belastingplan 1998. De in deze wetsvoorstellen opgenomen maatregelen die in 1997 zijn voorbereid en op 1 januari 1998 in werking zullen treden passen volledig binnen het beleid van dit kabinet gericht op onder andere bevordering van de werkgelegenheid, versterking van de economische structuur en de kennisinfrastructuur, en een evenwichtige inkomensontwikkeling.

2.6.3. Belastingen in de 21^e eeuw: een verkenning

Wat de werkzaamheden van het DGFZ betreft, was de grootste blikvanger in 1997 ongetwijfeld de verkenning 21^e eeuw. De nota Belastingen in de 21^e eeuw: een verkenning (Kamerstukken II 1997–1998, 25 810, nr. 2) werd

11 december 1997 door beide bewindslieden van Financiën op een persconferentie gepresenteerd. In deze nota wordt allereerst een analyse gegeven van een aantal ontwikkelingen die de komende jaren naar verwachting een steeds belangrijkere rol zullen gaan spelen op het terrein van de belastingheffing. Vervolgens wordt een aantal uitgangspunten geformuleerd waaraan de uitkomsten van een belastingherziening dienen te worden getoetst. In de hoofdstukken daarna is voor deelterreinen uitwerking gegeven aan een aantal clusters van mogelijkheden tot herziening van het belastingstelsel. De definitieve keuzes zullen door het volgende kabinet worden gemaakt.

2.6.4. Wetgeving in Europese context

In het eerste halfjaar van 1997, de periode van het Nederlandse voorzitterschap, is een aantal belangrijke aanzetten gegeven om te komen tot Europese regelgeving. Zo zijn de onderhandelingen over een pakket maatregelen om schadelijke belastingconcurrentie tegen te gaan voortvarend ter hand genomen. Het pakket dat uiteindelijk op 1 december 1997 door de Ecofin Raad werd aanvaard, omvatte:

- een gedragscode voor de heffing van belasting op ondernemingen;
- een politieke verklaring over de wenselijkheid van maatregelen om distorsies bij de belasting van kapitaalinkomsten op te heffen;
- een voorstel voor maatregelen om bronbelastingen op grensoverschrijdende betalingen van rente en royalty's tussen vennootschappen af te schaffen.

Tijdens het Nederlandse voorzitterschap werd een richtlijnvoorstel gepresenteerd voor een nieuw gemeenschappelijk stelsel voor de belasting van energieproducten. Over dit onderwerp bleken er echter aanzienlijke meningsverschillen tussen de lidstaten te bestaan, waardoor het niet mogelijk bleek de onderhandelingen in 1997 af te ronden.

De evaluatie van de derogaties voor de accijns van minerale oliën kwam onder Nederlands voorzitterschap tot een afronding. Het heeft geleid tot een beschikking van de Raad waarbij de lidstaten toestemming wordt verleend op bepaalde voor specifieke doeleinden gebruikte minerale oliën een verlaging of vrijstelling van accijns toe te passen

Op het terrein van de BTW bleek het mogelijk om tijdens het Nederlandse voorzitterschap een regeling te treffen voor de behandeling van telecommunicatiediensten. Voorts slaagde Nederland erin de invoering van een verlaagd BTW-tarief voor arbeidsintensieve diensten op de Europese agenda te krijgen.

Op het terrein van de douane speelde onder meer het rapport van de Tijdelijke Enquête Commissie Transit. Dit rapport is in februari 1997 door het Europees Parlement vastgesteld. De Europese Commissie heeft in de zitting van de Ecofin Raad en de Interne Markt Raad van mei 1997 haar actieplan Transit gepresenteerd. Naar aanleiding van het rapport van het Parlement en het actieplan van de Commissie besloot de Raad dat verbeteringen in het systeem van het douanevervoer nodig zijn door herziening van de wetgeving en door beter gestructureerde samenwerking van de lidstaten onderling en met de Commissie. In september 1997 heeft de Commissie voorstellen voor verbetering van de regelgeving bij de Raad ingediend. Gestreefd wordt naar een afronding medio 1998. Separaat heeft de Commissie met ingang van 1 juli 1998 de communautaire vervoersregeling voor de sector zeevaart aangepast. Initiatieven voor verbeterde samenwerking van de lidstaten zijn genomen door inbedding in de uitvoering van het actieprogramma Douane-2000 dat

jaarlijks wordt geactualiseerd (Beschikking nr. 210/97/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 december 1996).

2.6.5. Koninkrijksbetrekkingen

Op 13 januari 1997 vond op de Nederlandse Antillen een financieel-economische beleidsdialoog plaats, waarbij onder meer werd overeengekomen dat de Nederlandse regering zou onderzoeken hoe, en onder welke voorwaarden, met behulp van fiscale stimulansen bevorderd zou kunnen worden dat Nederlandse bedrijven meer gaan investeren op de Nederlandse Antillen ten behoeve van groei en werkgelegenheid. Dit onderzoek heeft in 1997 geleid tot een voorstel opgenomen in het wetsvoorstel fiscale structuurversterking om een aantal Nederlandse fiscale investeringsfaciliteiten van overeenkomstige toepassing te verklaren op investeringen in de Nederlandse Antillen en Aruba. De inwerkingtreding van deze faciliteiten was afhankelijk gesteld van de totstandkoming van een protocol tussen de landen van het Koninkrijk. Dit protocol, dat onder meer afspraken bevat met betrekking tot de informatieuitwisseling met derde landen ten behoeve van de bestrijding van internationale fraude op het terrein van de belastingen, zal begin 1998 worden gesloten. Daarnaast hebben de landen van het Koninkrijk in 1997 samen onderzoek verricht naar de gezamenlijke belastingdruk op deelnemingsdividenden. Mede naar aanleiding van dit onderzoek is een nieuw protocol gesloten ter vervanging van de protocollen van mei 1992 en augustus 1994. Voorts is in 1997 intensief overleg gevoerd over de totstandkoming van een internationaal aanvaardbaar regime van de Antilliaanse winstbelasting, het zogenoemde Nieuw Fiscaal Raamwerk, en de daaraan complementaire aanpassing van de Belastingregeling voor het Koninkrijk. Dit overleg zal naar verwachting in 1998 worden voortgezet. Tenslotte hebben in 1997 de Rijksministerraad en vervolgens de Raad van State van het Koninkrijk ingestemd met het voorstel inzake een Rijkswet administratieve bijstand douane. Dit voorstel is inmiddels ingediend bij de Staten-Generaal en de Staten van de Nederlandse Antillen en van Aruba.

2.6.6. Internationale ontwikkelingen

In OESO-verband is de studie naar schadelijke belastingconcurrentie in 1997 voortgezet. Er wordt naar gestreefd voorjaar 1998 rapport uit te brengen van deze studie, waarna een aanvang kan worden gemaakt met de implementatie van de aanbevelingen. Ook is in 1997 in de OESO uitgebreid aandacht besteed aan de fiscale aspecten van «electronic commerce». Nederland onderschrijft de noodzaak tot internationale coördinatie op dit terrein en speelt dan ook een actieve rol in de OESO-discussie. Uitgangspunt hierbij is neutraliteit in de fiscale behandeling van «electronic commerce» ten opzichte van het meer traditionele handelsverkeer. Ten slotte is in 1997 opnieuw voortgang geboekt bij het actualiseren van het OESO transfer pricing-rapport.

2.6.7. Administratieve lasten bedrijfsleven

De Commissie Vermindering Administratieve Verplichtingen Bedrijfsleven (Commissie-Van Lunteren) is voortgezet als permanent overlegorgaan tussen de ondernemersorganisaties en de Belastingdienst. In 1997 zijn onder meer de volgende onderwerpen besproken: deelname van ondernemersorganisaties in het programma Digitale Belastingdienst, standaardisering en stroomlijning van gegevens inzake jaarstukken, en fiscale behandeling verblijfkosten buitenland.

In 1997 is de werkgroep fiscaal uitvoeringsbeleid frequent bijeen gekomen. De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de onderne-

mersorganisaties, de Belastingdienst en het ministerie. In deze werkgroep worden eventuele knelpunten bij de implementatie van nieuwe wetgeving gesignaleerd.

2.6.8. Fraudenota 1996

Ontwikkelingen in de samenleving, in de informatietechnologie en in de internationalisering maken het noodzakelijk dat bestaande anti-fraudemaatregelen worden geïntensiveerd of uitgebreid. Vandaar dat in de Fraudenota 1996 nadere maatregelen ter intensivering van bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik van de belasting- en douanewetgeving zijn opgenomen. De uitgangspunten van de fraudebestrijding zijn :

- uitbreiding dienstverlening;
- verbreden algemeen toezicht;
- het opsporen van professionele fraude.

De concrete vertaling van het verscherpte fraudebeleid heeft plaatsgevonden in een groot aantal maatregelen, projecten en studies.

Uitbreiding dienstverlening

De uitbreiding van de dienstverlening is onder andere uitgewerkt in de introductie op Internet van een jongerenloket en een startersloket. Tevens zijn mogelijkheden van nieuwe communicatiemediën zoals interactieve televisie, elektronische post en de aangifteverstrekking via Internet onderwerp van onderzoek.

Verbreding algemeen toezicht

Voor de verbreding van het algemeen toezicht zijn diverse activiteiten gestart. Voor de middelen inkomstenbelasting (IB) en vennootschapsbelasting (Vpb) zijn verscherpte criteria ontwikkeld voor de aangifte-selectie. Het selectiemechanisme voor de IB is verder uitgebreid met de IB-plichtige ondernemers.

Het gebruik van het controlemiddel veldtoetsingen is beoordeeld. Het accent zal in de toekomst meer liggen op het naar buiten treden van de Belastingdienst (zichtbaarheid).

De Douane heeft de fysieke controles geïntensiveerd om een beter zicht te krijgen op internationale fraude met goederen. Met andere handhavingsorganisaties zijn convenanten afgesloten over een betere samenwerking bij controles.

Opsporing van professionele fraude

Diverse onderzoeksactiviteiten zijn gestart om een beter zicht te krijgen op natuurlijke en niet-natuurlijke personen die zich onttrekken aan hun fiscale verplichtingen. Doelstellingen zijn onder meer het intensiveren van subject- en objectdetectie. Onderzoek is verricht naar witwaspraktijken, fraude met onroerend goed, oplichtingspraktijken op de kapitaalmarkt (beurs- en effectenfraude) en criminaliteit bij het containerverkeer. Met betrekking tot het laatste zijn investeringen gepleegd in de aanschaf van twee containerscanners. Voor één van de scanners is de aanbestedingsprocedure inmiddels afgerond. Door deze investeringen is het mogelijk de controle-intensiteit van containers in de toekomst te verhogen.

2.6.9. Uitbreiding niet-fiscale douanetaken

Een van de speerpunten van de Douane was in 1997 de uitbouw van de uitvoering van de niet-fiscale douanetaken. De communautaire regelgeving op de niet-fiscale douanetaken breidt zich uit. Niet-fiscale

douanetaken nemen daardoor verder in omvang en belang toe. De Douane is bij de controlemaatregelen betrokken of voert de volledige controle op de naleving van deze maatregelen uit. Daarnaast hebben ook andere controle- en/of opsporingsdiensten uitvoerende taken. De samenwerking met deze diensten is in 1997 geïntensiveerd. Bij de uitvoering van deze niet-fiscale taken vindt samenwerking met andere overheidsdiensten plaats. In 1997 zijn daartoe convenanten afgesloten met de Rijksdienst voor Keuring van Vee en Vlees, de Economische Controle Dienst en met de Algemene Inspectie Dienst.

Op de bij aangiften en documenten behorende goederen werd 260 000 (1996: 234 000) maal fysieke controle uitgevoerd op één of meer aspecten van de niet fiscale douanetaken. Daarnaast zijn 470 000 fysieke controles op reizigers uitgevoerd, gericht op niet-fiscale taken. De resultaten van deze controles zijn hieronder weergegeven.

Tabel 2.6.1: Resultaten controles

Proces	Aantal fysieke controles NFD	Onregelmatigheden	
		aantal	percentage
Binnenkomen	61 520	1 695	2,8%
Invoer	98 049	4 118	4,2%
Doorvoer/opslag	47 507	803	1,7%
Uitvoer	30 123	1 999	6,6%
Ambulante controle	22 057	2 858	12,9%
Totaal goederen	260 699	11 496	4,4%
Reizigerscontrole	470 452	3 460	0,7%

Verder zijn in 1997 de wettelijke bepalingen inzake het vervoer van afvalstoffen naar ontwikkelingslanden aangescherpt. De nieuwe regelingen betekenden een taakverzwaring voor de Douane. Met VROM is een convenant afgesloten voor de controle op afvalstoffen.

2.7. BEDRIJFSVOERING

2.7.1. Personeel

2.7.1.1. Kernministerie

Werving personeel

In 1997 heeft er een instroom van 144 personen plaatsgevonden en een uitstroom van 148 personen.

Invoering 36-urige werkweek

De invoering van de 36-urige werkweek heeft op het kernministerie zonder problemen plaatsgevonden. De keuze voor de verschillende modaliteiten is in goed overleg tussen het management en de medewerkers tot stand gekomen. De variant waarbij de medewerker het oorspronkelijk aantal uren blijft werken en hiermee extra vrij opneembaar verlof opbouwt, had de voorkeur. Maar liefst 79% van de medewerkers koos voor deze variant. Naast het feit dat bij 34 deeltijd-medewerkers uitbreiding van werktijd heeft plaatsgevonden, is op enkele plaatsen overgaan tot herbezetting/uitbreiding van de formatie. Deze herbezetting betreft 5,5 fte en heeft plaatsgevonden bij verschillende stafonderdelen.

Ziekteverzuim

In 1993 is begonnen met een intensivering van het ziekteverzuimbeleid. Belangrijke aandachtspunten binnen dit beleid zijn het benadrukken van de rol van de leidinggevende teneinde het kortdurend verzuim terug te dringen en het houden van vergaderingen van sociaal medische teams per directie teneinde het langdurig verzuim terug te dringen. In 1997 is gestart met het aanbieden van een periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO) aan specifieke groepen medewerkers. Het PAGO heeft tot doel om gezondheidsschade, verminderde belastbaarheid, veiligheidsrisico's en knelpunten in de arbeidssituatie te signaleren en is aangeboden aan medewerkers die langer dan twee uur per dag achter een beeldscherm werken en medewerkers die fysiek zware arbeid verrichten. Hiermee wordt een dergelijk onderzoek aan ongeveer 95% van het totale personeelsbestand aangeboden.

Het ziekteverzuim is licht gestegen van 3,8% in 1996 tot 4,2% in 1997. De meldingsfrequentie is echter gedaald van 1,92 in 1996 naar 1,78 in 1997. Het ziekteverzuim was 6,1% in 1993, 4,6% in 1994 en 4,1% in 1995.

Emancipatie

Het emancipatiebeleid van het kernministerie richt zich op vergroting van het aandeel vrouwen, en in het bijzonder het aandeel vrouwen in functies vanaf schaal 10. Met name bij de instroom van nieuw personeel en doorstroom van zittend personeel wordt hier aandacht aan besteed. Zo wordt bijvoorbeeld aan vrouwen die nog geen leidinggevende functie vervullen, maar zich er wel op willen oriënteren, een managementleergang aangeboden.

Het aandeel vrouwen in het totale personeelsbestand bedroeg eind 1996 31,9%. Dit percentage is gestegen tot 32,5% per eind 1997. Het aandeel vrouwen onder medewerkers met een functie in schaal 10 en hoger is gestegen van 19,1% per eind 1996 naar 19,8% per eind 1997.

Werken in deeltijd wordt zowel onder mannen als vrouwen gestimuleerd en er wordt kinderopvang aangeboden. Het percentage medewerkers dat in deeltijd werkt is gestegen van 15,8% per eind 1996 naar 17,1% per eind 1997.

Het aantal medewerkers dat via de regeling van het kernministerie gebruik maakte van kinderopvangvoorzieningen is met 15 gestegen ten opzichte van 1996 en kwam daarmee op 149 personen.

Allochtonenbeleid

Het percentage etnische minderheden wordt jaarlijks conform de Wet Bevordering Evenredige Arbeidsdeelname Allochtonen (WBEEA) voor 1 juni gemeld aan de Kamer van Koophandel. In 1995 bedroeg het percentage allochtonen 3,4% en in 1996 7,4%. Deze stijging heeft deels te maken met een wettelijke verandering in de definitie van de doelgroep.

Gehandicaptenbeleid

Het percentage medewerkers op het kernministerie dat een WAGW uitkering geniet bedraagt 1%.

2.7.1.2. Belastingdienst

Werving personeel

In 1997 zijn circa 1700 nieuwe medewerkers ingestroomd, ten dele voor uitbreiding van werkzaamheden (onder meer fraudeplan en uitvoering

fiscale wetsvoorstellen) en ten dele om de reguliere uitstroom (circa 750) op te vangen.

Invoering 36-urige werkweek

Met ingang van 1 januari 1997 heeft invoering plaatsgevonden van de 36-urige werkweek. Bij de invoering hiervan heeft 86% van de medewerkers gekozen voor de handhaving van een 40-urige werkweek met compensatie-uren. Als gevolg van de invoering van de 36-urige werkweek, heeft een herbezetting plaatsgevonden van 712 fte's.

Flexibilisering van de arbeid en het personeel

De intentie voor 1997 was om een flexibel deel van het personeelsbudget te creëren van 3%. De realisatie bedraagt 4,7%. Dit is opgebouwd uit f 35 mln. tijdelijk personeel, f 66 mln. uitzendkrachten en f 13 mln. overwerkvergoedingen. Dit cijfer is in 1997 sterk beïnvloed door een groot aandeel uitzendkrachten. Aangezien de werving (en daarmee de instroom van nieuwe medewerkers) later op gang kwam dan verwacht is tijdelijk meer capaciteit ingehuurd via uitzendkrachten dan in voorgaande jaren.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim is ten opzichte van 1996 met 0,6% gedaald en is uitgekomen op 5,6%. Het streefcijfer voor de Belastingdienst voor het ziekteverzuim voor 1997 was 5%.

Emancipatie

De Belastingdienst heeft doelstellingen voor het aandeel vrouwen in de bezetting en in de hogere schalen (S10 of hoger) geformuleerd (resp. 26% en 13%). Deze doelstellingen zijn in 1997 gerealiseerd met resp. 27,5% en 13%. De man/vrouw verhouding in het personeelsbestand verbetert ten gunste van het aandeel vrouwen.

Allochtonenbeleid

Uit de centraal beschikbare gegevens blijkt dat bijna 6% van de in de WBEAA-registratie opgenomen personen behoort tot de allochtonengroep. In de verslagperiode is mede door de externe werving bijgedragen aan het bereiken van deze doelgroep op de arbeidsmarkt.

Gehandicaptenbeleid

De realisatie van het aandeel WAGW-ers in 1997 is 4,5%.

2.7.2. Organisatie

2.7.2.1. Kerndepartement

Een door Domeinen ingeschakeld extern organisatiebureau is in augustus 1996 gestart met een inventarisatie van de visies van interne en externe betrokkenen op de huidige en toekomstige rol van Domeinen, de relevante ontwikkelingen en de succesfactoren van Domeinen. Uit deze strategieverkenning is gebleken dat Domeinen vele gezichten kent en vele taken vervult. De nieuwe strategie van Domeinen gaat uit van drie afzonderlijke lijnen, te weten een lijn voor onroerende zaken, voor roerende zaken en een aparte lijn voor algemene beleidscoördinatie. Deze drie lijnen zijn gebaseerd op het verder ontwikkelen van de professionele inbreng van Domeinen ten dienste van de gehele overheid. Als algemeen

punt geldt dat er binnen Domeinen meer ruimte moet komen voor professionaliteit.

Voor onroerende zaken richt de nieuwe strategie zich op een sterke verbetering van de dienstverlening vanuit de huidige positie van Domeinen. Domeinen zal zijn professionele deskundigheid gaan vergroten, meer dienstverlenend gaan optreden en de meerwaarde van Domeinen nadrukkelijker gaan uitdragen.

Domeinen roerende zaken kan slechts optimaal opereren als de organisatie alle mogelijkheden krijgt om bedrijfsmatig te werken en een eigen dienstenpakket te ontwikkelen. Hiervoor is noodzakelijk dat de huidige organisatie wordt getransformeerd in een marktgerichte organisatie waarvan de bedrijfsvoering op bedrijfseconomische leest wordt geschoeid.

Met de implementatie van deze twee lijnen is in maart 1998 gestart. Vooruitlopend daarop is Domeinen reeds begonnen met verbetering van de bedrijfsvoering, onder andere op het gebied van het financieel beheer en de kwaliteitsverbetering van het verkoopproces.

Daarnaast wordt in het derde traject gekeken naar de mogelijkheden voor en de wenselijkheid van het introduceren van een vorm van algehele beleidscoördinatie ten aanzien van de activa van de staat. Het gaat daarbij om een nieuwe strategische ontwikkeling die gericht is op een optimaal vermogensbeheer van de staat. Dit onderzoek bevindt zich nog in een oriënterende fase.

2.7.2.2. Belastingdienst

Instelling Centrum voor Kennis en Communicatie

Per 1 januari 1997 zijn het B/CPO, FIOD / Documentatie, Belastingdienst/Centrale Media (B/CM) en het Servicecentrum voor documentontwikkeling en -beheer (SDOB) bestuurlijk geïntegreerd. Daarmee is de uitgeverfunctie van de Belastingdienst thans binnen één organisatie geconcentreerd. In 1997 zijn voorbereidingen getroffen voor de organisatorische integratie van genoemde organisatiedelen. Hiervoor is een instelplan opgesteld, dat in de tweede helft van 1997 in de verschillende overleg-gremia is besproken.

De organisatorische integratie zal begin 1998, gelijktijdig met de verhuizing naar een nieuw pand te Utrecht, zijn beslag krijgen. Vanaf 1 oktober 1997 wordt echter al gebruik gemaakt van de nieuwe naam van de organisatie: Belastingdienst/Centrum voor kennis en communicatie (B/CKC).

Centrum voor Facilitaire Dienstverlening

In 1997 is begonnen met de evaluatie van de startformatie en de organisatie-inrichting B/CFD. Het B/CFD is 1 februari 1996 met de eerste regio's van start gegaan. De vorming van de totale organisatie is afgerond op 1 april 1997. In juli 1997 is ten behoeve van de evaluatie een projectplan opgesteld. De twee fasen die in het evaluatieonderzoek zijn opgenomen worden naar verwachting in de eerste helft van 1998 afgerond.

Jongerenloket

In 1997 is een «Jongerenloket» geïntroduceerd waarin de communicatie en dienstverlening is toegespitst op de doelgroep jongeren. Deze

doelgroep verschilt op een aantal punten (informatiebehoefte en -zoekgedrag, attitude) sterk van de doelgroep volwassenen. Het loket bestaat uit drie onderdelen te weten een telefonietoepassing, een elektronisch Tj-biljet en een speciaal domein voor jongeren op de internetsite van de Belastingdienst.

Startersbeleid

Begin 1997 is op alle eenheden ondernemingen een startersdesk ingesteld ten behoeve van voorlichting aan en begeleiding van startende ondernemers. Op de internetsite van de Belastingdienst is in 1997 een speciaal domein met actuele informatie en nieuws voor de startende en kleine ondernemer geopend. Ook is een proef met de CD-ROM Loonbelastingmateriaal met positief resultaat afgerond. Begin 1998 is de CD-ROM landelijk geïntroduceerd.

2.7.3. Automatisering

2.7.3.1. Kerndepartement

De automatisering bij het kerndepartement stond in 1997 in het licht van twee omvangrijke ontwikkelingen. Zo werd in het begin van het jaar een start gemaakt met de overgang van alle werkplekken van een MS-DOS omgeving naar een Windows 95 omgeving.

Medio 1997 werden planmatig de activiteiten gestart teneinde de millennium-problematiek het hoofd te kunnen bieden. Deze aanpak verloopt conform de centraal afgesproken planning, welke door Binnenlandse Zaken wordt gecoördineerd.

2.7.3.2. Belastingdienst

UCOS (Upgrading Client Operating System)

In de loop van de jaren is de infrastructuur van de Belastingdienst door de steeds toenemende automatisering van de processen binnen de dienst steeds complexer geworden. Ook zijn de eisen aan de werkplek van de individuele medewerker en de behoefte aan uitbreiding van nieuwe applicaties en functionaliteiten zo groot dat het huidige systeem niet meer voldoet. Een combinatie van zorgvuldig afgewogen factoren (performance, beheersbaarheid, beveiliging, innovatie, ondersteuning) heeft ertoe geleid dat in 1997 na een uitgebreid onderzoek en een aanbestedingsprocedure de keuze is gevallen op het nieuwe besturingssysteem Windows NT. In 1997 is met de invoering hiervan begonnen. Daarbij zijn proeven gedaan bij het Belastingdienst/Automatiseringscentrum. Het is de bedoeling de landelijke invoering in 1998 af te ronden. Ook kan de implementatie van de Windows NT-omgeving niet los worden gezien van de automatiseringsproblematiek rond de verwachte invoering van de euro en de naderende eeuwwisseling. Deze problematiek maakte een platform dat ruimte geeft voor aanpassingen noodzakelijk.

Informatie- en automatiseringsplanning

In 1997 zijn speerpunten voor het informatie- en automatiseringsbeleid vastgesteld: aanpassingen voor nieuwe wetgeving, vernieuwing van de massale verwerkingsprocessen, klantbehandeling en het programma Digitale Belastingdienst.

In 1997 is de voortvarende aanpak betreffende de 2000-problematiek voortgezet. Aanbevelingen uit audits hebben geleid tot aanvullende beheersingsmaatregelen.

Digitale communicatie

In 1996 is de aangiftediskette geïntroduceerd. Op basis van reacties van gebruikers en een tweetal onderzoeken is het aangifteprogramma in 1997 verder verbeterd. Naast een uitbreiding van de functionaliteiten is het programma ook te downloaden via de site van de Belastingdienst op internet. Met het aangifteprogramma kan men de aangifte inkomstenbelasting voor de E-, P- en T-biljetten doen.

In 1997 vroegen circa 860 000 belastingplichtigen de diskette aan. Van dit aantal hebben ongeveer 750 000 belastingplichtigen hun aangifte elektronisch (diskette of modem) ingezonden.

Informatiebeveiliging

In april 1997 heeft de Algemene Rekenkamer het rapport «Informatiebeveiliging Belastingdienst» (TK1996–1997, 25 290, nrs 1–2) gepubliceerd. De Rekenkamer concludeert dat de opzet van de beveiliging in orde is, maar dat het schort aan de uitwerking. Naar aanleiding van het onderzoek is een aantal maatregelen getroffen, te weten:

- versnelling van de bouwkundige aanpassingen voor toegangsbeveiliging en inbraakbeveiliging;
- versterking van de interne controle op een zevental speerpunten. Deze interne controles worden uitgevoerd via collegiale toetsing;
- invoering draagplicht badges; en
- clean desk policy.

Om de houding en het gedrag bij het personeel ten opzichte van informatiebeveiliging te meten, is een «beveiligingsmonitor» ontwikkeld. Met de resultaten uit deze monitor kunnen gerichte acties voor het verbeteren van de beveiliging plaatsvinden.

Bij de invoering van het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst 1994 is op enkele pilot-eenheden een afhankelijkheidsanalyse uitgevoerd. De daarmee samenhangende kwetsbaarheidsanalyse wordt in het voorjaar 1998 afgerond. Dit moet resulteren in een methode voor afhankelijkheids- en kwetsbaarheidsanalyse voor de Belastingdienst.

In het verslagjaar is het registeren van beveiligingsincidenten in 1998 voorbereid. Hierbij is aangesloten bij het Voorschrift Bijzondere Voorvallen. Ook is een start gemaakt met het opstellen van een raamwerk voor een continuïteitsplan voor de eenheden van de Belastingdienst. Op basis van dit raamwerk worden bestaande continuïteitsplannen geactualiseerd en worden testplannen opgesteld.

2.7.4. Invoering euro

Belastingdienst

De invoering van de euro heeft binnen Financiën grote gevolgen voor de Belastingdienst. Bijna alle werkprocessen – primaire en ondersteunende – worden door de euro geraakt. Zo moeten bijvoorbeeld automatiseringssystemen geschikt worden gemaakt voor de euro en moeten formulieren en documenten worden aangepast.

Er is een scenario vastgesteld voor de overgang naar de euro. De belangrijkste elementen daaruit zijn:

- aangiften met betrekking tot tijdstippen die liggen voor of tijdvakken die aanvangen voor 2002 worden in beginsel gedaan in guldens. Wie dat wil mag echter al vanaf het belastingjaar 1999 aangiften in euro's doen. Een uitzondering hierop geldt voor de aangifte vermogensbelasting 1999: deze kan alleen worden gedaan in guldens;

- aangiften met betrekking tot tijdstippen die liggen in of aanvangen in 2002 of later worden gedaan in euro's, met uitzondering van de aangifte vermogensbelasting 2002 die nog in guldens mag worden gedaan;
- bij aanslagen, rekeningen, beschikkingen en dergelijke met betrekking tot aangiften die in guldens zijn gedaan, of waaraan geen aangifte ten grondslag ligt, wordt vanaf 1 januari 1999 het saldo ook in euro's vermeld.

In 1997 zijn strategische deelplannen opgesteld voor onder andere automatisering, communicatie, fiscaal technische problematiek, ondersteunende diensten, opleidingen en interne en externe risico's. Op basis van bovengenoemde strategische deelplannen hebben de divisies operationele plannen opgesteld. In 1998 zal de nadruk komen te liggen op de implementatie van alle plannen.

2.7.5. Huisvesting

2.7.5.1. Algemeen

De per 1 januari 1999 in te voeren wijziging van het rijkshuisvestingsstelsel in het zogenoemde huurder-verhuurdermodel heeft ook consequenties voor Financiën. In 1997 zijn in overleg met de Rijksgebouwendienst (RGD) de voorbereidingen gestart voor wat betreft de praktische implicaties van dit model. Tevens zijn alle in gebruik zijnde panden systematisch geïnventariseerd. Op basis hiervan kan de totale huursom worden bepaald en het daarbij horende huurdersbudget.

2.7.5.2. Belastingdienst

Huisvestingsprioriteiten

In overleg met de Rijksgebouwendienst (RGD) worden jaarlijks de huisvestingsbehoeften van de Belastingdienst in kaart gebracht. Na een interne afweging van de gewenste huisvestingsprojecten worden de projecten met de hoogste prioriteit uitgevoerd. Deze afweging vindt plaats conform een prioriteringsmethodiek volgens welke de huisvestingswensen worden gerangschikt naar knelpunt/noodzaak en de mate waarin dit knelpunt ingrijpt op de bedrijfsprocessen. In 1997 heeft de Belastingdienst een bedrag van f 92,2 mln overgeboekt naar de begroting van de RGD om een deel van de huisvestingsbehoefte te financieren.

Fysieke beveiliging

In 1997 is een groot aantal projecten op het terrein van fysieke beveiliging uitgevoerd waarbij onder andere systemen zijn geïnstalleerd voor de toegangscontrole.

In 1997 is 65% van het totale bruto vloeroppervlak geheel beveiligd. Daarnaast is 34% gedeeltelijk c.q. beperkt beveiligd en moet 1% van het bruto vloeroppervlak nog volledig beveiligd worden.

Ter verbetering van de beveiliging is in 1997 tevens een aantal nieuwe maatregelen ingevoerd zoals de invoering van de draagplicht van identificatiebadges voor personeel en bezoekers en de invoering van «cleandesk policy».

2.7.6. Planning en control

Binnen Financiën wordt vanaf 1995 in de zogeheten Zomernota gerapporteerd over de stand van zaken ten aanzien van de ontwikkeling en toepassing van planning- en controlinstrumenten. Het uitgangspunt hierbij is dat, rekening houdend met de specifieke aard van het takenpakket, per dienstonderdeel wordt gestreefd naar een optimale mix van planning en controlinstrumenten. Vanuit een besturingsfilosofie van resultaatgericht management geldt in het algemeen dat iedere directie een jaarplan en jaarverslag opstelt, gebruik kan maken van periodieke organisatiedoorlichting en van beleidsevaluaties, de administratieve organisatie op orde moet hebben en in het geval van uitvoerende taken gebruik kan maken van kengetallen. De nadruk bij beleids- en stafdirecties ligt meer bij de kwalitatieve instrumenten, terwijl bij uitvoerende directies/werkzaamheden de kwantitatieve instrumenten meer benut worden.

Zowel binnen de Belastingdienst als ook binnen Domeinen is veel aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling en verbetering van managementrapportages en van doelmatigheidskengetallen.

2.7.7. Beleid inzake misbruik en oneigenlijk gebruik

2.7.7.1. Algemeen

De gevoeligheid van geldstromen voor misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) wordt in beginsel veroorzaakt door de wet- en regelgeving waarop deze geldstromen zijn gebaseerd. In principe zijn regelingen M&O gevoelig wanneer:

1. er sprake is van een (aanspraak op een) financiële uitkering aan of een heffing ten laste van een belanghebbende (buiten het Rijk) anders dan als betaling voor aan het Rijk geleverde goederen of diensten; en
2. de hoogte van de uitkering of heffing afhangt van gegevens die door deze belanghebbende verstrekt moeten worden.

Wanneer er echter een adequaat controle- en sanctiebeleid wordt gevoerd, blijven de regelingen in principe wel M&O-gevoelig, maar wordt het risico van misbruik en oneigenlijk gebruik in voldoende mate beperkt.

Wat het ministerie van Financiën betreft zijn – naast de fiscale wet- en regelgeving – de volgende regelingen in beginsel als M&O-gevoelig aan te merken: de regeling Bijzondere Financiering (BF), de exportkredietverzekering (EKI), de Bijdrageregeling kosten ruiming explosieven Tweede Wereldoorlog, de Tijdelijke regeling subsidie tankstations grensstreek Duitsland en enkele personele uitgaven (met name de tegemoetkoming ziektekosten).

2.7.7.2. Kernministerie

Het M&O-beleid, met name het controle- en sanctiebeleid, is ingebed in een stelsel van organisatorische maatregelen. Dit beleid omvat dus ook het nemen van aanvullende controlemaatregelen ten aanzien van M&O-gevoelige regelingen, indien dit noodzakelijk wordt geacht. Maatregelen ter voorkoming van M&O-problematiek vormen zodoende een belangrijk en integraal onderdeel van de beheersingswerkzaamheden («control») op het ministerie.

In de Slotwet/Rekening IXB 1994 (Kamerstukken II, 1994–1995, 24 304, nr. 2) is uitvoerig ingegaan op het M&O-beleid rond de regelingen die in beginsel als M&O-gevoelig zijn aangemerkt. Aangezien het M&O-beleid op deze terreinen in 1997 niet is gewijzigd ten opzichte van 1994 wordt hier korthedshalve naar verwezen.

Alleen het M&O-beleid met betrekking tot het Besluit tegemoetkoming ziektekosten rijkspersoneel (BTZR) is op onderdelen geherformuleerd. In de reactie op de resultaten van het Rechtmatigheidsonderzoek 1994 van de Algemene Rekenkamer (Kamerstukken II, 1994–1995, 24 275, nrs. 1–2) is reeds gemeld, dat in 1995 begonnen zou worden met een integrale controle op het gebruik van de BTZR met als uitgangspunt de voor deze controle door de Rekenkamer geformuleerde norm (opvragen van polissen en in voorkomende gevallen van samenlevingscontracten).

Het controlebeleid dat door het Facilitair Salarisbedrijf (FSB) van Financiën wordt verricht is tweeledig. In de eerste plaats worden de aanvraagformulieren en de wijzigingsformulieren door FSB intensief gecontroleerd. In de tweede plaats heeft FSB in een tijdsbestek van twee jaar (1995–1996) alle ambtenaren gecontroleerd. Gezien de relatief beperkte resultaten van het tweejarig onderzoek is in 1997 na uitvoerige evaluatie besloten om de controledichtheid terug te brengen van eens in de twee jaar naar eens in de vier jaar.

Voor de uitvoering van de Tijdelijke regeling subsidie tankstations grensstreek Duitsland maakt de uitvoeringsinstantie, Senter, gebruik van de opgaven van de afstand tot de grens en van de afgeleverde hoeveelheden benzine van tankstations. Senter voert een administratieve controle uit op de opgegeven afstand tot de grens. Met Senter is afgesproken dat twijfelgevallen worden voorgelegd aan Kdata, een onderdeel van het Kadaster. De opgave van afgeleverde hoeveelheden benzine dient volgens de regeling voorzien te zijn van een goedkeurende verklaring van een accountant.

2.7.7.3. Belastingdienst

Bij alle uit te voeren fiscale taken wordt de Belastingdienst, in meer of mindere mate, geconfronteerd met de problematiek van misbruik en oneigenlijk gebruik. Het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik bij de toepassing van fiscale wet- en regelgeving vormt een geïntegreerd onderdeel van het door de Belastingdienst gevoerde rechthandhavingsbeleid. Ook bij een toereikend M&O-beleid blijft er sprake van inherente onzekerheid met betrekking tot de volledigheid van belastingheffing en (in mindere mate) -inning. Deze onzekerheid is niet nader kwantificeerbaar.

Een eerste aandachtspunt bij de uitvoering van het M&O-beleid betreft het beoordelen van de M&O-gevoeligheid van nieuwe wet- en regelgeving. Binnen de Belastingdienst wordt deze structureel op handhaafbaarheid beoordeeld. Naast een goede voorlichting is de aanwezigheid van een toereikend controle- en sanctiebeleid een voorwaarde voor een effectieve uitvoering van de wet- en regelgeving. Er wordt vaktechnisch toezicht uitgeoefend op de uitvoering van het controlebeleid. Op eenheden is dit de taak van de vakgroep-coördinator controle en het vaktechnisch overleg. Ook verschillende portefeuillehouders en in het bijzonder de portefeuillehouder controlebeleid, spelen een belangrijke rol hierbij. Het sanctiebeleid is wettelijk geregeld in de Algemene Wet inzake Rijksbelastingen en nader uitgewerkt in de Leidraad Administratieve Boeten.

De Belastingdienst besteedt veel aandacht aan het opsporen van belastingplichtige ondernemers. Van belang zijn onder meer de gegevens-uitwisseling met andere instanties, de waarnemingen ter plaatse en de landelijke acties.

2.7.8. Rechtmatigheidsonderzoek Algemene Rekenkamer over 1996

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan opmerkingen van de Algemene Rekenkamer in het kader van haar rechtmatigheidsonderzoek, voor zover deze een voldoende zware politieke relevantie kennen. Voor de M&O-problematiek van de Belastingdienst wordt verwezen naar het Beheersverslag Belastingdienst 1997 dat ook aan de Tweede Kamer is aangeboden.

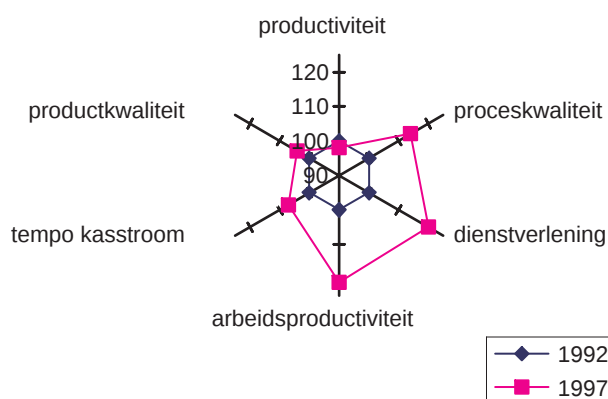
Bij het rechtmatigheidsonderzoek 1996 heeft de Algemene Rekenkamer de storting van Vennootschapsbelasting samenhangend met de common-areabaten in het Fonds Economische Structuurversterking als onrechtmatig bestempeld. Deze zienswijze werd van regeringszijde niet gedeeld. In een algemeen overleg van de algemene commissie voor de Rijks-uitgaven met de minister van Financiën op 10 september 1997 is dit punt besproken. Daarna heeft de minister van Financiën zijn zienswijze uiteengezet in een brief van 29 september 1997. Toegezegd is in voorkomende gevallen de storting van Vennootschapsbelasting in het Fonds Economische Structuurversterking te voorzien van een betere toelichting in begroting en financiële verantwoording.

Vorig jaar heeft de Algemene Rekenkamer opgemerkt dat de betalingen in 1996 aan het USZO als voorschot dienden te worden aangemerkt, omdat de accountantsverklaring van USZO nog niet was ontvangen. Deze situatie deed zich in 1997 ook voor. Hoewel de visie van de Algemene Rekenkamer voor discussie vatbaar is, is haar lijn gevolgd en zijn ook de betalingen in 1997 aan het USZO als voorschot geboekt.

2.7.9. Kengetallen bedrijfsvoering Belastingdienst

Samenhang van kengetallen

Kengetallen geven een beeld van de ontwikkeling van processen in de loop van de tijd. Kengetallen vormen een basis om ontwikkelingen te analyseren. De Belastingdienst hanteert al enige jaren een set strategische kengetallen. Deze geven op hoofdlijnen ontwikkelingen aan.

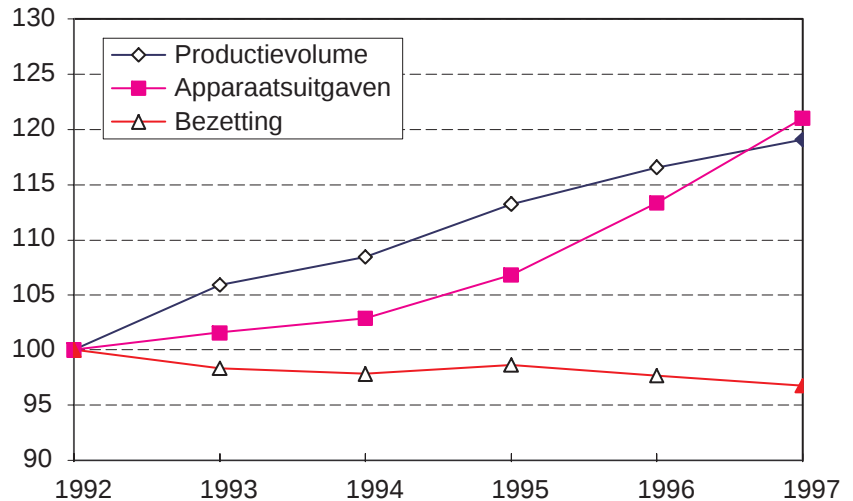

Dienstverlening: van dit kengetal zijn de gegevens vanaf 1994 beschikbaar
(Index 100 = 1994)

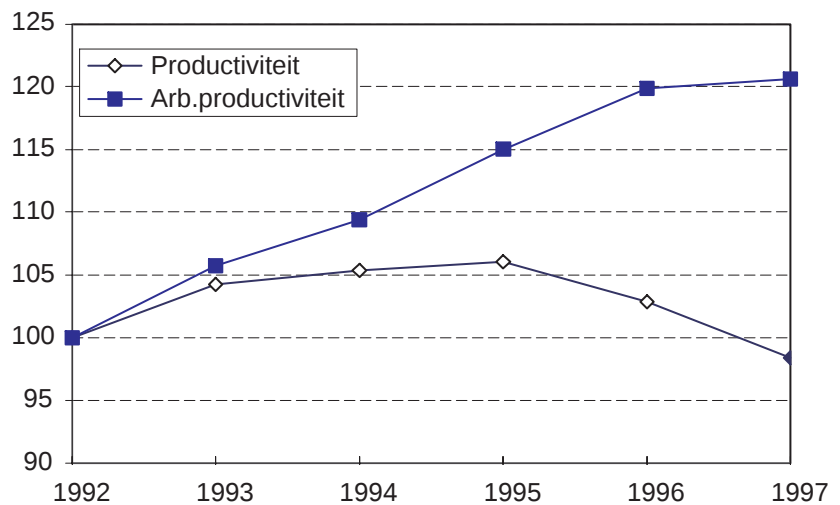
Grafiek 2.7.9.1: Samenhang strategische kengetallen

Grafiek 1 laat in een oogopslag een beeld van de ontwikkelingen zien sinds 1992 (index 1992 = 100). Helder wordt dat de arbeidsproductiviteit, de proces- en productkwaliteit, de dienstverlening, tempo kasstroom (aanzienlijk) zijn gestegen. De productiviteit is licht gedaald.

Productiviteitsindicatoren

Grafiek 2.7.9.2: Productie-/volume, apparaatsuitgaven en bezetting

Grafiek 2.7.9.3: Productiviteit en arbeidsproductiviteit

De productiviteit wordt bepaald door het productievolume te delen door de (reële) apparaatsuitgaven. Als producten van de Belastingdienst worden onder andere aangemerkt voorlopige en definitieve aanslagen, naheffingsaanslagen en dwangbevelen. De heterogene producten worden door wegingsfactoren omgerekend tot een homogene productie en getotaliseerd tot een productievolume. De index van het productievolume stijgt jaarlijks vrijwel lineair. De stijging eind 1997 ten opzichte van 1992

bedraagt 17%. De apparaatsuitgaven stegen sterker dan het productievolume in de afgelopen periode van zes jaren. De stijging van de apparaatsuitgaven sinds 1995 is hier debet aan. Na correctie voor inflatie resulteert ten opzichte van 1992 een totale stijging van 21%. De procentueel sterkste stijgingen doen zich voor op de onderdelen opleiding, automatisering en exploitatie.

Tabel 2.7.9.1: Apparaatsuitgaven (x f 1 mln.)

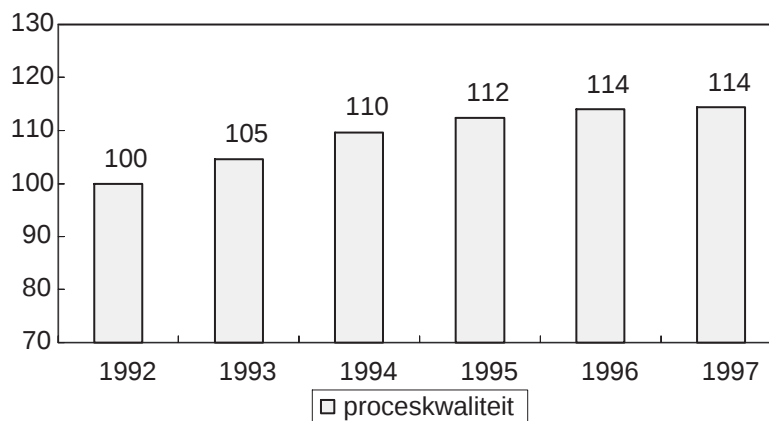
Jaar	Opleidingen	Automatisering	Exploitatie	Personeel ¹	Totaal
1992	25,8	228,3	506,8	2 020,3	2 781,2
1993	25,7	258,5	515,3	2 069,6	2 869,1
1994	19,0	307,4	532,0	2 094,0	2 952,4
1995	25,8	349,2	594,3	2 195,8	3 165,1
1996	33,5	397,9	710,6	2 208,3	3 350,3
1997	42,7	445,7	772,8	2 403,1	3 664,3

¹ Inclusief overige uitgaven personeel

De **arbeidsproductiviteit** geeft de relatie weer tussen het productievolume en de beschikbare arbeidscapaciteit. De arbeidsproductiviteit is in 1997 verder gestegen. Deze stijging is het gevolg van een toename van het totale productievolume in verhouding tot het aantal bezette formatieplaatsen (herleid op 36-uur). De meerjarige stijging van de arbeidsproductiviteit wordt mede mogelijk gemaakt door forse investeringen in automatisering.

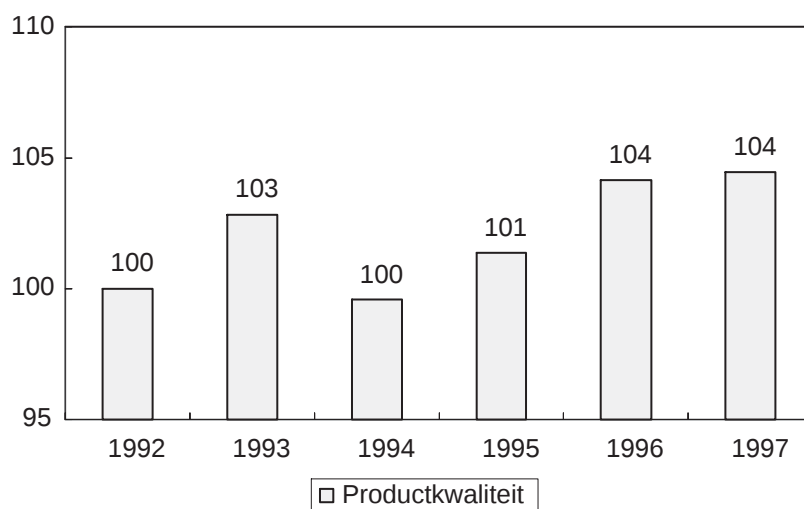
Proceskwaliteit

Het kengetal proceskwaliteit geeft inzicht in de mate waarin de Belastingdienst er in slaagt de eigen doelstellingen van een tijdige afdoening van aangiften te realiseren. Per 1 januari 1997 hanteert de Belastingdienst de AWB-conforme normen voor de afhandelingstermijnen.

Grafiek 2.7.9.4: Proceskwaliteit

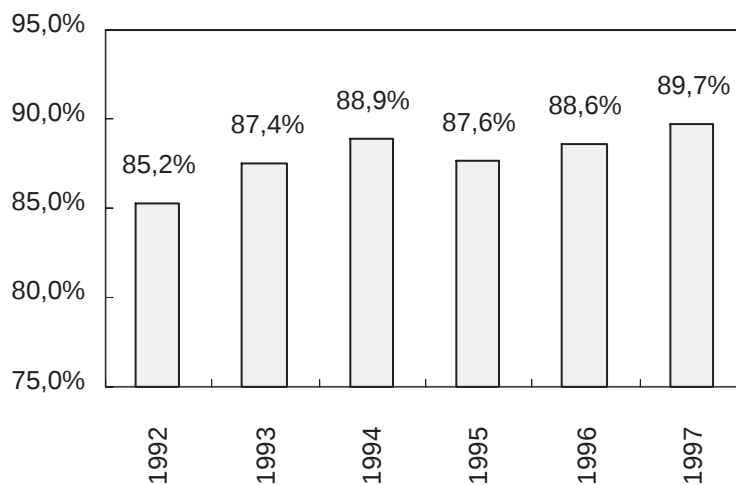
Productkwaliteit

Grafiek 2.7.9.5: Productkwaliteit

Het kengetal productkwaliteit geeft inzicht in de ontwikkeling van een aantal kwaliteitsaspecten van het proces van heffing. Het kengetal geeft de verhouding aan tussen het totaal aantal gecorrigeerde aangiften en het aantal geheel of gedeeltelijk afgedane bezwaarschriften die tegen aangebrachte correcties zijn ingediend. Tevens wordt het afdoeningsresultaat van de bezwaarschriften volledig meegewogen. Daarmee wordt de houdbaarheid van aangebrachte correcties in beeld gebracht. De productkwaliteit is in 1997 gehandhaafd op het niveau van 1996, ondanks een aanzienlijke groei van de totale productie.

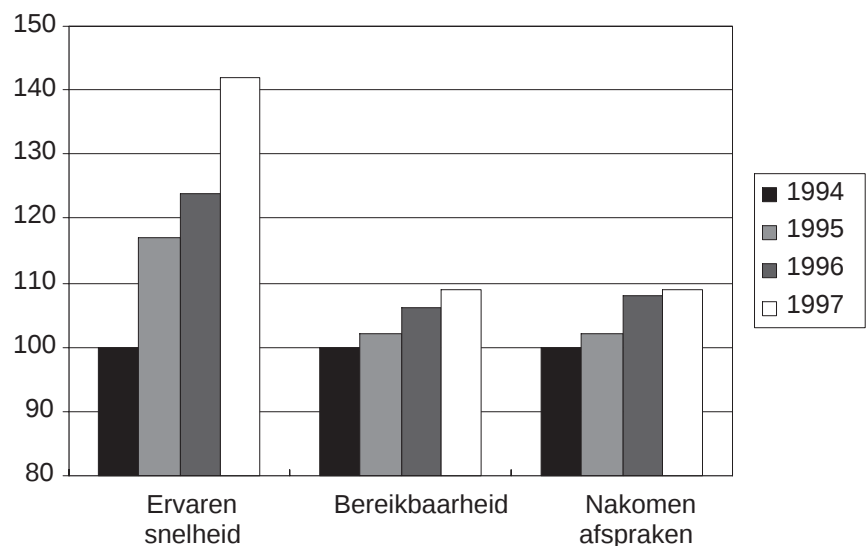
Tempo kasstroom

Grafiek 2.7.9.6: Tempokasstroom

Dit kengetal geeft inzicht in de resultaten van de inspanningen van de Belastingdienst gericht op het in een zo vroeg mogelijk stadium innen van een zo groot mogelijk deel van de verschuldigde belasting («pay as you earn»). Het gaat om de som van de kasopbrengsten in jaar 1997 van de belastingmiddelen inkomstenbelasting (IB), vennootschapsbelasting (VpB), loonbelasting (LB) en omzetbelasting (OB) uitgedrukt in een percentage van de som van de transactieramingen voor 1997. Uit de grafiek blijkt dat het kengetal sinds 1995 constant op bijna 90% zit.

Dienstverlening

Grafiek 2.7.9.7: Dienstverlening

Het kengetal dienstverlening geeft een beeld van de meerjarige ontwikkeling van de dienstverlening. De basisgegevens hiervoor worden ontleend aan de gegevens uit de Fiscale Monitor over 1994, 1995, 1996 en 1997. Daarbij worden de resultaten van drie geënquêteerde doelgroepen (Particulieren, (Grote) Ondernemingen en Douane) gelijk gewogen gepresenteerd als één resultaat. Dienstverlening wordt daarbij onderscheiden naar drie aspecten: ervaren snelheid, bereikbaarheid en nakomen van afspraken.

2.8. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

2.8.1 Verplichtingen en Uitgaven

01.01 Personeel en materieel kernministerie

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Ambtelijk personeel	170 021	167 833	- 2 188
Overige personele uitgaven	2 656	5 104	+ 2 448
Post-actieven	8 143	8 116	- 27
Materiële uitgaven	71 238	86 326	+ 15 088
	252 058	267 379	+ 15 321

Voor een toelichting op de verplichtingen wordt verwezen naar de toelichting bij de uitgaven.

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Ambtelijk personeel	170 021	167 833	- 2 188
Overige personele uitgaven	2 656	5 104	+ 2 448
Post-actieven	8 143	8 116	- 27
Materiële uitgaven	71 238	83 444	+ 12 206
	252 058	264 497	+ 12 439

Het verschil tussen de ontwerp-begroting en de realisatie (f 12,4 mln.) vloeit voort uit de bijstellingen zoals verwerkt in de suppletore begrotingswetten (f 14,2 mln.) en een onderschrijding van f 1,8 mln.

De bijstellingen hadden betrekking op (x f 1 mln.):

• Uitdeling van loon- en prijsbijstelling (zie ook uitgavenartikelen 01.03 en 01.04)	3,1
• Toedeling van een deel van de eindejaarsmarge	2,6
• Aanschaf van pc's in het kader van het PC-privéproject op het kerndepartement	1,1
• Hoger dan geraamde uitgaven voor euro-voorlichting	3,3
• Overboekingen en personele uitbreidingen	4,1
	14,2

De gerealiseerde verplichtingen zijn f 2,9 mln. hoger dan de gerealiseerde uitgaven. Dit verschil wordt met name verklaard door in 1997 aangegane verplichtingen in verband met euro-voorlichting welke in 1998 betaald zullen worden.

Kengetallen

In onderstaande tabel zijn kengetallen opgenomen over het volume (in fte) van het ambtelijke en het post-actieve personeel, naast uitgaven per fte voor ambtelijk personeel, post-actieven en materieel (in duizenden gulden per fte).

Kengetallen personeel en materieel (Volume in fte; bedragen x f 1000)

	Realisatie 1996	Begroting 1997	Realisatie 1997
<i>Volume</i>			
ambtelijk personeel	1 633	1 709	1 657
post-actieven	155	126	131
<i>Gemiddelde uitgaven</i>			
ambtelijk personeel	95,2	99,5	101,3
post-actieven	54,2	64,6	61,9
materieel	41,9	41,7	50,3

Toelichting**1. Personeel**

De gemiddelde bezetting van het kernministerie neemt geleidelijk toe als gevolg van toenemende werkdruk. De groei in het ambtelijk personeel is achtergebleven bij de verwachting. Daar staat tegenover dat het beroep op het tijdelijk personeel (met name uitzendkrachten) groter was dan verwacht. Op artikelonderdeelniveau komt dit tot uitdrukking in lager dan geraamde uitgaven voor ambtelijk personeel en hoger dan geraamde uitgaven voor overige personele uitgaven (m.n. uitzendkrachten). Het volume post-actief personeel dat voor een groot deel uit ex-werknemers van in het verleden geprivatiseerde onderdelen bestaat, is ook in 1997 verder gedaald.

2. Materieel

De toename van de materiële uitgaven hangt samen met de eerder genoemde bijstellingen. Aanvullend op de bijstelling van f 3,3 mln. voor Euro-voorlichting is door interne herschikking nog f 6,0 mln. voor dit doel vrijgemaakt, zodat per saldo voor ca. f 9,3 mln. aan verplichtingen is aangegaan waarvan f 7,5 mln. ook in 1997 is uitgegeven. De Europese Commissie heeft op basis van een convenant met Financiën toegezegd f 3,3 mln. te zullen bijdragen in de over 1997 gemaakte kosten.

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de materiële uitgaven van het kernministerie naar clusters van gelijksoortige uitgaven over 1996 en 1997.

Materiële uitgaven naar cluster (x f 1000)

	Realisatie 1996	Begroting 1997	Realisatie 1997
Huisvesting	8 943	7 990	6 447
Bureaunkosten	3 508	3 410	3 731
Communicatie	6 234	3 000	4 338
Reis- en verblijfkosten	7 160	7 650	7 469
Personeelontwikkeling	7 049	6 940	9 430
Bedrijfsmiddelen	1 971	1 600	2 031
Automatisering	22 512	24 100	29 741
Overig	11 237	16 548	20 257
	68 614	71 238	83 444

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de totale gerealiseerde materiële uitgaven 1997 zowel hoger zijn dan de ontwerp-begroting 1997 als de realisatie 1996. De verschillen tussen de realisaties 1996 en 1997 en de raming bij ontwerp-begroting 1997 per cluster kunnen als volgt worden verklaard.

De uitgaven van het cluster «huisvesting» laten een dalende lijn zien. Dit heeft te maken met de uitvoering van incidentele huisvestingsprojecten in

1996 om achterstallig onderhoud weg te nemen. Hierdoor zijn in 1997 de uitgaven lager uitgevallen dan in 1996.

Ook bij het cluster «communicatie» waren de uitgaven in 1996 eenmalig hoog in verband met het vernieuwen van de bekabeling voor automatisering op het pand aan het Korte Voorhout. Het verschil tussen de raming bij ontwerp-begroting 1997 en de realisatie 1997 wordt voornamelijk veroorzaakt door de uitloop van het bekabelingsproject naar 1997.

Op het cluster «personeelsontwikkeling» betreffen de hoger dan geraamde uitgaven een stijging van het opleidingsbudget. In het kader van meer aandacht voor loopbaanontwikkeling e.d. in het personeelsbeleid van het kernministerie wordt het volgen van relevante opleidingen actief gestimuleerd. Dit heeft een opwaarts effect op de hoogte van de uitgaven voor opleidingen tot gevolg gehad.

De hoger dan geraamde uitgaven voor «automatisering» worden veroorzaakt door de overgang van de kantoorautomatisering op het kernministerie van een DOS- naar een Windows-omgeving. Dit project zal begin 1998 worden afgerond.

De hoger dan geraamde uitgaven op het cluster «overig» hebben betrekking op de extra uitgaven voor euro-voorlichting. Hiervoor is in 1997 ca. f 7,5 mln. uitgegeven waarvan f 4 mln. was geraamd bij ontwerp-begroting 1997.

01.03 Loonbijstelling

Verplichtingen en uitgaven

Via dit artikel worden de centraal toegevoegde middelen voor loonbijstelling verdeeld naar de loongevoelige uitgavenartikelen. De toegedeelde bedragen compenseren de incidentele loonontwikkeling en de specifieke salariswijzigingen in het kader van de arbeidsvoorwaarden.

Het bij 1^e suppletore begroting toegedeelde bedrag is bij 2^e suppletore begroting overgeboekt volgens onderstaande verdeling.

Verdeling loonbijstelling (x f 1000)

Artikel	Omschrijving	Bedrag
01.01	Personeel en materieel kernministerie	1 389
04.01	Personeel en materieel Belastingdienst	20 216
		21 605

01.04 Prijsbijstelling

Verplichtingen en uitgaven

Via dit artikel worden de centraal toegevoegde middelen voor prijsbijstelling verdeeld naar de prijsgevoelige uitgavenartikelen.

Het in de ontwerp-begroting 1997 opgenomen bedrag is bij 2^e suppletore begroting overgeboekt volgens onderstaande verdeling.

Verdeling prijsbijstelling (x f 1000)

Artikel	Omschrijving	Bedrag
01.01	Personeel en materieel kernministerie	1 732
01.10	Opsporing explosieven	195
01.11	Uitvoering van werken Domeinen	635
01.12	Lasten en overige uitgaven Domeinen	2 108
01.13	Uitgaven Bureau Schade-afwikkeling	156
02.01	Muntwezen	295
02.09	Kosten betalingsverkeer rijksoverheid	30
03.10	Exportkredietverzekering	737
04.01	Personeel en materieel Belastingdienst	26 215
04.08	Vergoeding proceskosten	156
		32 259

01.05 Onvoorzien**Verplichtingen en uitgaven****Realisatie-overzicht (x f 1000)**

Begroting	Realisatie	Verschil
20 000	0	- 20 000

De post onvoorzien dient ter oplossing van potentiële knelpunten. Het in de ontwerp-begroting 1997 opgenomen bedrag van f 20 000 000 is bij 1^e suppletore begroting verhoogd met f 22 760 000. Van het totale bedrag van f 42 760 000 is bij de 2^e suppletore begroting een bedrag van f 10 750 000 overgeboekt volgens onderstaande verdeling; het restant van f 32 010 000 is bij 2^e suppletore begroting vrijgevallen.

Verdeling onvoorzien (x f 1000)

Artikel	Omschrijving	Bedrag
01.01	Personeel en materieel kernministerie	4 400
02.01	Muntwezen (aankoop zilverrondeken-Vrede van Münster)	4 200
01.14	Diverse uitgaven (vertraagde inning MRB)	1 900
04.01	Personeel en materieel Belastingdienst	250
	Vrijgevallen (bij 2 ^e suppletore begroting)	10 750
		32 010
		42 760

01.11 Uitvoering van werken door Domeinen**Verplichtingen****Realisatie-overzicht (x f 1000)**

	Begroting	Realisatie	Verschil
Onderhoud gronden en gebouwen	17 246	9 532	- 7 714
Kapitaalinvesteringen gronden en gebouwen	4 019	2 029	- 1 990
Beheerskosten	5 454	7 623	+ 2 169
	26 719	19 184	- 7 535

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Onderhoud gronden en gebouwen	17 246	8 918	- 8 328
Kapitaalinvesteringen gronden en gebouwen	4 019	2 056	- 1 963
Beheerskosten	5 454	7 623	+ 2 169
	26 719	18 597	- 8 122

In totaal treedt op dit artikel ten opzichte van de ontwerp-begroting een onderuitputting op met name bij onderhoud van gronden en gebouwen. De onderuitputting op dit artikelonderdeel betreft met name lager dan geraamde kosten voor onderzoek naar en uitvoering van bodemverontreiniging en -sanering. Daarnaast heeft vertraging in de uitvoering van diverse kleinere projecten in de onderhoudssfeer bijgedragen aan het verschil.

Tegenover de kleine onderschrijding bij het artikelonderdeel kapitaalinvesteringen staat een nagenoeg even grote overschrijding bij beheerskosten (o.a. taxatiekosten en bewakingskosten van objecten). De oorspronkelijke ramingen voor de onderdelen kapitaalinvesteringen en beheerskosten zijn op basis van inzichten in de realisaties 1996 ten tijde van de 1^e suppletore begroting door middel van een interne budgetverschuiving aangepast tot respectievelijk f 1,5 mln. en f 7,9 mln.

Volume- en prestatiegegevens

In onderstaande tabel is de ontwikkeling in de omvang van het beheersareaal Domeinen weergegeven.

Ontwikkeling omvang beheersareaal Domeinen (in ha.)

	1-1-1997	1-1-1998
Volledig beheer Domeinen	1 490 100	1 536 144 ¹
Materieel beheer departementen	99 709	137 156
Totaal	1 589 809	1 673 300

¹ Volledig beheer Domeinen is als volgt uit te splitsen:

• oevergronden en wateroppervlakten	1 359 346
• landbouwgronden	110 316
• overige	66 482

De toename van het areaal in volledig beheer van Domeinen hangt samen met de overname van het bijzonder domeinbeheer Flevoland van het ministerie van Verkeer en Waterstaat per 1-1-1997.

De toename van het beheersareaal in materieel beheer bij andere departementen betreft een technische correctie, waarbij het beheersareaal van diensten ressorterend onder ministeries nu met het areaal van die ministeries wordt meegeteld.

01.12 Lasten en overige uitgaven van Domeinen

Verplichtingen en uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Waterschapslasten	22 472	14 315	- 8 157
Gemeentelasten	65 893	61 306	- 4 587
Ruilverkavelingslasten	310	353	+ 43
	88 675	75 974	- 12 701

De hoofdoorzaak van de lagere uitgaven bij zowel de waterschaps- als de gemeentelasten is een vertraging in de oplegging van aanslagen door waterschappen en gemeenten als gevolg van een nieuwe waardevaststelling ingevolge de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ). Hoewel de raming hiervoor bij 2^e suppletore begroting is verlaagd, hebben genoemde effecten zich in grotere omvang gemanifesteerd dan verwacht. Daarnaast hebben ook wijzigingen in de tarieven van gemeenten en waterschappen en wijziging van het volume aan objecten (onder meer door de omvangrijke verkoop van agrarische objecten in 1996) geleid tot een daling van de uitgaven voor met name de waterschapslasten. De vertraging in de oplegging van de aanslagen waterschapslasten en gemeentelasten in 1997 kan leiden tot een inhaaleffect in 1998.

01.13 Uitgaven Bureau Schade-afwikkeling

Verplichtingen en uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
	6 625	6 755	+ 130

De uitgaven hebben in hoofdzaak betrekking op de afwikkeling van WA- en casco schade van het Rijkswagenpark. Door Bureau Schade-afwikkeling werden in 1997 ruim 3 800 schadezaken afgewerkt (1996: 3 781 zaken). In de gemiddelde schadelast deden zich geen significante wijzigingen voor.

Opgemerkt wordt dat Bureau Schade-afwikkeling per 1-12-1997 aan de Stichting Pensioenfonds Abp is overgedragen. De activiteiten van Bureau Schade-afwikkeling worden voortgezet door BSA Schaderegeling BV.

Volume- en prestatiegegevens

Bureaunkosten

Uit onderstaande tabel blijkt dat Bureau Schade-afwikkeling over de periode dat zij nog onderdeel uitmaakte van Financiën (tot en met november 1997) niet geheel kostendekkend is geweest. Oorzaak ligt met name in het feit dat het Bureau als gevolg van de overdracht aan het Abp geconfronteerd is geworden met een zware werklust, waardoor de verhaalsactiviteiten vertraging hebben opgelopen.

Baten/lastenoverzicht van de bureaunkosten (x f 1000)

	1993	1994	1995	1996	1997
Bruto bureaunkosten	3 164	3 065	2 933	2 903	2 837
Verhaalde bureaunkosten	2 917	2 938	2 926	3 161	2 683
Netto bureaunkosten	- 247	- 127	- 7	+ 258	- 154

De bureaunkosten en de verhaalde bureaunkosten worden geboekt op uitgavenartikel 01.01 personeel en materieel kernministerie respectievelijk ontvangstenartikel 01.08 Ontvangsten Bureau Schade-afwikkeling.

Verhaalsresultaat

Door Bureau Schade-afwikkeling wordt schade verhaald ten behoeve van overheidsorganen, het Abp en slachtoffers/ambtenaren. De verhaalde schade wordt rechtstreeks aan de opdrachtgevers doorbetaald.

Verhaalde schade (x f 1000)

	1993	1994	1995	1996	1997 ¹
Verhaald t.b.v. overheidsorganen en het Abp	27 255	36 191	33 711	33 992	18 992

¹ 1997 tot en met november.

Zoals reeds aangegeven hebben de verhaalsactiviteiten vertraging opgelopen door de werklast waarmee Bureau Schade-afwikkeling geconfronteerd werd bij de voorbereiding van de overdracht aan het Abp.

Wagenpark

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal motorrijtuigen en het aantal schademeldingen.

Wagenpark en schademeldingen

	1993	1994	1995	1996	1997
Motorrijtuigenpark	11 166	7 439	7 177	7 171	7 531
Daling/stijging t.o.v. voorgaand jaar (%)	(2,1)	(33,3)	(3,6)	(0,1)	5,0
Schademeldingen:					
Wagenpark Rijk	2 150	2 800	2 877	3 378	3 286
W.A. (schuld Rijk)	1654	578	475	453	493
Totaal	3 804	3 378	3 383	3 831	3 779
Schadefrequentie	34,1	45,4	47,1	53,4	50,2

In 1997 is aan de voortdurende afname van het wagenpark een eind gekomen. Een uitbreiding van het aantal deelnemers alsmede het uitbreiden van wagenparken van bestaande deelnemende rijksdiensten ligt hieraan ten grondslag. De afname van de schadefrequentie is mede een gevolg van het feit dat in de gegevens over 1997 de maand december niet is opgenomen.

01.14 Diverse uitgaven

Verplichtingen en uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Verloren gegaan rijksgeuld	0	330	+ 330
Diverse uitgaven	168	43 399	+ 43 231
	168	43 729	+ 43 561

Bij het artikelonderdeel diverse uitgaven worden de hoger dan geraamde uitgaven met name veroorzaakt door een betaling aan de provincies voor gedeerde opcenten Motorrijtuigenbelasting (f 41,9 mln.). De invoering van de wet op de Motorrijtuigenbelasting 1994 heeft geleid tot een vertraagde inning van deze belasting. Het restant van de tegenvaller op dit artikelonderdeel betreft een verrekening van pensioengelden met betrekking tot de verzelfstandiging van 's Rijks Munt (f 1,3 mln.).

02.01 Muntwezen

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Kosten grondstoffen	8 515	14 212	+ 5 697
Overige kosten	3 300	6 787	+ 3 487
Muntmuseum	575	576	+ 1
	12 390	21 575	+ 9 185

Voor een toelichting op de verplichtingen wordt verwezen naar de toelichting bij de uitgaven.

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Kosten grondstoffen	8 515	14 498	+ 5 983
Overige kosten	3 300	7 040	+ 3 740
Muntmuseum	575	576	+ 1
	12 390	22 114	+ 9 724

Ten laste van dit artikel zijn de verplichtingen en uitgaven verantwoord voor de productie van reguliere guldenmunten en de bijzondere munten. In 1997 zijn ruim 93 mln. reguliere munten geproduceerd. Voor de reguliere munten werd f 10,1 mln. uitgegeven (met name grondstoffen en muntloon). Voor de bijzondere munten werd f 11,1 mln. uitgegeven, waarvan ongeveer f 7,1 mln. betrekking heeft op in 1997 in circulatie gebrachte de f 10-Marshallmunt en f 4,0 mln. op de in 1998 in omloop te brengen f 50-Vrede van Münstermunt. De kleine afwijkingen tussen de verplichtingen- en uitgavenrealisaties worden veroorzaakt door overlopende betalingsverplichtingen.

Volume- en prestatiegegevens

In onderstaande tabel wordt het voorraadverloop van Nederlandse munten in 1997 weergegeven.

Voorraadverloop Muntdepot in 1997 (aantallen x 1000)

	Begin- voorraad	Productie	In circu- latie (per saldo)	Verschrot	Eind- voorraad
vijfgulden	24 488	170	4 384	27	20 247
rijksdaalder	9 319	180	1 230	36	8 233
gulden	36 983	7 875	15 087	242	29 529
kwartje	39 612	29 760	48 780	244	20 348
dubbeltje	31 592	19 400	27 366	267	23 359
stuiver	19 257	35 900	50 406	207	4 544
	161 251	93 285	147 252	1 023	106 261
vijftiggulden	2	–	– 95	96	1
tiengulden	19	1 056	554	508	13
setjes	36	98	124	–	10

Uit deze tabel blijkt dat in 1997 de vraag naar reguliere circulatiemunten (147 mln. stuks) fors hoger is dan de productie (93 mln. stuks), hetgeen heeft geleid tot een intering op de voorraad tot 106 mln. Met name aan de pasmunten kwartje en stuiver bestond een grote behoefte, hetgeen tot een minimale stuivervoorraad aan het eind van het jaar leidde. E.e.a. betekent dat in 1998 de productie verhoogd zal worden om de voorraden op een aanvaardbaar niveau te brengen, zodat schommelingen in de muntvraag opgevangen kunnen worden. Uit onderstaande tabel, waarin de productie van en vraag naar munten (incl. setjes en bijzondere munten) is weergegeven, blijkt dat de muntvraag in 1997 ook ten opzichte van 1995 en 1996 hoog uitviel.

Muntvraag en muntproductie 1995–1997

	1995	1996	1997
Muntvraag	112 341	105 273	148 455
Muntproductie	81 115	109 094	94 929

Voor wat betreft de bijzondere munten blijkt uit de eerste tabel (voorraadverloop) dat in 1997 een kleine 0,1 mln. stuks f 50-munten terugvloeden van uitgaven uit voorgaande jaren. De productie van de ruim 1,0 mln. f 10-munten heeft betrekking op de Marshall-munt, die in 1997 in omloop werd gebracht. Hier tegenover staat een forse terugvloeit van f 10-munten uit voorgaande jaren, zodat per saldo slechts 0,5 mln. f 10-munten in omloop werden gebracht. De verkoop van zilver dat voortvloeit uit de vernietiging van bijzondere munten leidt tot opbrengsten voor de Staat.

02.07 Regeling Bijzondere Financiering

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
AA-kredieten	74 000	12 955	– 61 045
B-kredieten	12 000	0	– 12 000
Overig	1 000	0	– 1 000

	Begroting	Realisatie	Vershil
	87 000	12 955	– 74 045

De uitgaven in 1997 zijn beperkt gebleven door de algemene goede gang van zaken bij bedrijven waaraan kredieten zijn verstrekt. Er waren geen bedrijven met een hoog uitstaand obligo, die in financiële problemen zijn gekomen en daarnaast werd slechts bij een beperkt aantal bedrijven schade geleden.

Volume- en prestatiegegevens

Uitgaven/ontvangsten

Individuele dossiers kunnen de uitgaven Bijzondere Financiering (BF) in belangrijke mate bepalen, waardoor zowel de uitgaven als ontvangsten (voor wat betreft de restituties) jaarlijks fluctueren. Onderstaand is de meerjarige ontwikkeling van zowel de uitgaven als ontvangsten BF weergegeven.

Meerjarige ontwikkeling uitgaven en ontvangsten BF (x f 1 mln.)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Uitgaven	50,9	86,9	62,5	14,5	28,3	13,0
Ontvangsten	62,7	59,0	78,6	41,8	43,4	35,0
Saldo ¹	11,8	– 27,9	16,1	27,3	15,1	22,0

¹ Ontvangsten – Uitgaven.

Verplichtingen

Onderstaande tabel geeft een meerjarig overzicht van aantallen en omvang van garanties die onder de regeling BF zijn afgegeven.

Aan bedrijven verleende kredieten naar omvang (bedragen x f 1 mln.)

	1993		1994		1995		1996		1997	
	bedrag	aantal	bedrag	aantal	bedrag	aantal	bedrag	aantal	bedrag	aantal
f 1–5 mln.	59,8	18	62,1	18	53,2	16	83,1	21	50,6	14
f 5–10 mln.	69,4	9	105,0	13	63,4	7	77,0	9	44,5	6
groter f 10 mln.	179,1	8	150,1	8	189,5	8	149,8	9	208,2	11
Totaal	308,3	35	317,2	39	306,1	31	309,9	39	303,3	31
Risico NIB	33,3		42,2		31,1		34,9		34,9	
Risico Staat	275,0		275,0		275,0		275,0		268,4	

Uit het overzicht blijkt dat de gemiddelde kredietomvang ten opzichte van 1996 is toegenomen tot zo'n f 9,8 mln. (1996: f 7,9 mln.). Door de afname van het aantal verleende kredieten is het totale bedrag aan verleende kredieten evenwel afgenomen.

02.11 Tijdelijke regeling subsidie tankstations

Met ingang van de 2^e suppletore begroting 1997 is dit artikel toegevoegd. Op dit artikel worden de subsidiebedragen, alsmede een vergoeding aan Senter voor de uitvoeringskosten van de per 1-7-1997 ingevoerde

«tijdelijke» regeling subsidie tankstations grensstreek Duitsland geraamd en verantwoord.

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Subsidies	0	129 994	+ 129 994
Uitvoeringskosten	0	375	+ 375
	0	130 369	+ 130 369

Op grond van deze subsidieregeling zijn beschikkingen uitgegeven in 1997 voor een totaalbedrag van f 130 mln. Dit bedrag is gebaseerd op de opgaven van Senter. Senter zal in 1998 opdracht geven voor de accountantscontrole van de financiële verantwoording van deze subsidie-regeling over 1997.

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Subsidies	0	7 591	+ 7 591
Uitvoeringskosten	0	375	+ 375
	0	7 966	+ 7 966

In de 2^e suppletore begroting is een raming van f 25 mln. opgenomen. De realisatie is lager als gevolg van het opstarten van de regeling en een vertraging die is opgetreden bij de behandeling van voorschotverzoeken.

Medio december is de regeling met terugwerkende kracht per 1-7-1997 gewijzigd, met als gevolg dat de beoogde subsidie eerder kan worden uitgekeerd. Dit, in combinatie met de eerdergenoemde vertraging in 1997, heeft met name budgettaire effecten in 1998.

03.04 Deelneming in het kapitaal van multilaterale ontwikkelingsbanken

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Deelneming in het kap. van de Intern.Fin. Maatschappij (IFC)	0	1 210	+ 1 210
Deelneming in het kap. van de Wereldbank	0	0	0
Deelneming in het kap. van het Mult. Agentschap voor Investeringsgaranties	0	21	+ 21
Deelneming in het kap. van Reg.Ontwikkelingsbanken	0	2 243	+ 2 243
Deelneming in speciale fondsen van Regionale Ontwikkelingsbanken	180 000	107 800	- 72 200
Bijdrage in de middelen van de Internationale Ontwikkelingsassociatie (IDA)	0	145 656	+ 145 656
	180 000	256 930	+ 76 930

Het verschil betreft enerzijds een positieve bijstelling van reeds bestaande verplichtingen als gevolg van koersstijgingen in 1997. De bijstelling is het gevolg van een verschil tussen de ultimokoers 1997 voor de dollar (IFC, MIGA, Regionale Ontwikkelingsbanken) en de SDR (IDA) en de ultimo-koers 1996 voor deze valuta's (+ f 149,1 mln.). Anderzijds betreft het verschil een afwijking tussen de aangegane verplichting als het resultaat van de onderhandelingen betreffende de middelenaanvulling van het Aziatische Ontwikkelingsfonds en de in de begroting opgenomen stelpost (– f 72,2 mln.).

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Deelneming in het kap. van de Intern.Fin. Maatschappij (IFC)	8 298	9 721	+ 1 423
Deelneming in het kap. van de Wereldbank	0	0	0
Deelneming in het kap. van het Mult. Agentschap voor Investeringsgaranties	0	0	0
Deelneming in het kap. van Reg.Ontwikkelingsbanken	8 635	2 666	– 5 969
Deelneming in speciale fondsen van Regionale Ontwikkelingsbanken	41 176	85 037	+ 43 861
Bijdrage in de middelen van de Internationale Ontwikkelingsassociatie (IDA)	431 541	363 006	– 68 535
	489 650	460 430	– 29 220

Het verschil wordt verklaard door wisselkoersverschillen tussen de in de begroting geraamde dollarkoers (IFC) resp. SDR-koers (IDA) en de werkelijk gerealiseerde koers bij betaling, wijzigingen in het verzilveringsschema vanwege een gewijzigde kasbehoefte in de speciale fondsen van de Regionale Ontwikkelingsbanken (Aziatische Ontwikkelingsfonds en Afrikaans Ontwikkelingsfonds) en het feit dat bij de Aziatische Ontwikkelingsbank in de begroting werd uitgegaan van een betaling in SDR terwijl uiteindelijk de betaling vanwege wisselkoersoverwegingen in dollars is verricht. Daarnaast is de voor 1997 begrote betaling aan de Afrikaanse Ontwikkelingsbank niet verricht, aangezien de onderhandelingen over deze kapitaalverhoging nog niet waren afgerond. Verder worden twee betalingen (totaal SDR 15,9 mln.), die oorspronkelijk voor 1997 begroot waren in 1998 verricht (IDA).

03.05 Garanties inzake deelneming in het kapitaal van multilaterale ontwikkelingsbanken en garanties aan de EIB

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Garantie inzake deelneming in kap.Wereld-bank	80 362	1 099 357	+ 1 018 995
Garantie inzake deelneming in kap. MIGA	375	5 137	+ 4 762
Garantie inzake deelneming in kap. Reg. Ontwikkelingsbanken	17 880	230 050	+ 212 170
Garantie inzake overeenkomst van borgtocht met EIB betreffende de overeenkomst van Lomé	0	33 251	+ 33 251
	98 617	1 367 795	+ 1 269 178

Het verschil betreft een positieve bijstelling van reeds bestaande verplichtingen vanwege een verschil tussen de ultimokoers 1997 voor de dollar (Wereldbank, MIGA, Regionale Ontwikkelingsbanken) en de ECU (EIB-Lomé) en de betreffende begrotingskoersen 1997 (totaal f 1 239,0 mln.). Verder betreft het verschil aangegane verplichtingen in verband met verleende garanties aan de EIB in het kader van de overeenkomsten van Lomé (f 30,2 mln.).

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Garantie inzake deelneming in kap. Wereldbank	0	0	0
Garantie inzake deelneming in kap. MIGA	0	0	0
Garantie inzake deelneming in kap. Reg. Ontwikkelingsbanken	0	0	0
Garantie inzake overeenkomst van borgtocht met EIB betreffende de overeenkomst van Lomé	0	2 210	+ 2 210
	0	2 210	+ 2 210

Het verschil heeft betrekking op het inroepen van garanties door de EIB inzake verstrekte leningen in het kader van de overeenkomsten van Lomé.

03.07 Garanties aan De Nederlandsche Bank

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Overeenkomst Staat-DNB inzake deelneming in IMF	0	1 204 830	+ 1 204 830
Overeenkomst Staat-DNB inzake Iran	0	0	0
Overeenkomst Staat-DNB inzake leningen BIB	0	0	0
Overeenkomst Staat-DNB inzake lening Bank Nederlandse Antillen	0	100 000	+ 100 000
	0	1 304 830	+ 1 304 830

Het verschil kan als volgt gespecificeerd worden:

- garantie aan DNB in verband met krediet aan Bank Nederlandse Antillen + 100 000
- positieve bijstelling van reeds bestaande verplichtingen. De bijstelling is het gevolg van een verschil tussen de ultimokoers 1997 voor de SDR (DNB-IMF) en de ultimo-koers 1996 + 1 204 830
+ 1 304 830

03.08 Kredieten EU-betalingsbalanssteun aan lidstaten

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	0	41 208	+ 41 208

Het verschil betreft een positieve bijstelling van reeds bestaande verplichtingen. Deze bijstelling is het gevolg van een verschil tussen de ultimokoers 1996 voor de ECU en de ultimokoers 1997.

03.10 Exportkredietverzekering

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Kostenvergoeding NCM	31 000	27 407	- 3 593
Garantieverplichtingen	24 969 300	10 783 000	- 14 186 300
	25 000 300	10 810 407	- 14 189 893

De in 1997 afgegeven garanties onder de exportkredietverzekering zijn ruim onder de verplichtingenraming van f 25 mld. gebleven. Zoals bekend kan het aantal en de bedragen van de jaarlijks afgegeven garanties sterk fluctueren, afhankelijk van het al dan niet afgeven van majeure dekkings-toezeggingen. Op basis van ervaringscijfers uit het verleden is enige indicatie te halen, waarbij het maximum ongeveer bij f 25 mld. ligt. Met een verplichtingenraming van f 25 mld. kan flexibel op markt-ontwikkelingen worden ingespeeld.

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Kostenvergoeding NCM	31 000	27 407	- 3 593
Schade-uitkeringen	195 000	55 805	- 139 195
	226 000	83 212	- 142 788

De schade-uitkeringen zijn ten opzichte van de oorspronkelijke begroting aanzienlijk meegevallen doordat een aantal landen hun lopende verplichtingen is blijven nakomen. Dit in tegenstelling tot de verwachtingen ten tijde van het opstellen van de ontwerpbegroting 1997, waarbij ook rekening gehouden werd met de hoge schade-ervaringen in de voorgaande jaren (1994 en eerder).

Volume- en prestatiegegevens

In het algemeen deel van de financiële verantwoording is een tabel opgenomen met betrekking tot de uitkomsten exportkredietverzekering vanaf 1932.

03.11 Herverzekering Investerings

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	250 000	273 000	+ 23 000

In oktober 1997 zijn de «Wet Herverzekeringen Investerings 1969» en de «Tijdelijke Regeling Herverzekering Investerings Oost-Europa» samengevoegd tot één ministeriële «Regeling Herverzekering Investerings» (RHI). In verband hiermee en vanwege de toegenomen belangstelling voor deze regelingen is bij 1e suppletore begroting het garantiëplafond 1997 opgehoogd van f 250 mln. naar f 750 mln. De aangegane verplichtingen zijn aanzienlijk lager uitgekomen dan geraamd, aangezien de RHI later dan gepland is ingevoerd (15-10-1997 i.p.v. 1-7-1997) en pas in 1998 investeringsverzekeringen onder de RHI zijn uitgereikt.

03.13 Deelneming in het kapitaal van Europese banken

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
EIB waardehandhavingsregeling	0	9 211	+ 9 211
EBRD	118 296	124 364	+ 6 068
	118 296	133 575	+ 15 279

Het verschil betreft enerzijds een aangegane verplichting uit hoofde van de waardehandhavingsregeling van de EIB (f 9,2 mln.) als gevolg van de wisselkoersontwikkeling van de ECU ten opzichte van de gulden. Anderzijds betreft het een positieve bijstelling van a) reeds bestaande verplichtingen en b) van een begrote verplichting die in 1997 is gerealiseerd (f 6,1 mln. EBRD). De bijstelling is het gevolg van een verschil tussen de ultimokoers 1997 voor de ECU en de ultimokoers 1996 met betrekking tot de reeds bestaande verplichting, respectieve begrotingskoers 1997 voor de begrote verplichting.

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
EIB waardehandhavingsregeling	0	9 211	+ 9 211
EIB deelneming kapitaal	11 346	0	- 11 346
EBRD deelneming kapitaal	5 258	5 441	+ 183
	16 604	14 652	- 1 952

Het verschil bij het artikelonderdeel EIB wordt verklaard door uitgaven als gevolg van de waardehandhavingsregeling (+ f 9,2 mln., zie verplichtingen) en door een besluit van de Raad van Bewindvoerders van de EIB om de betalingen van de aandeelhouders te laten vervallen (- f 11,3 mln). Verder wordt het verschil verklaard door een afwijking tussen de begrotingskoers van de ECU voor 1997 en de koers waartegen de betaling is verricht (artikelonderdeel EBRD + f 0,2 mln.).

03.14 Garanties inzake deelneming in het kapitaal van Europese banken

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
EIB	0	144 114	+ 144 114
EBRD	407 464	437 075	+ 29 611
	407 464	581 189	+ 173 725

Het verschil betreft een positieve bijstelling van a) reeds bestaande verplichtingen (EIB, EBRD) en van b) een begrote verplichting die in 1997 is aangegaan (EBRD). De bijstelling is het gevolg van een koersverschil tussen de ultimokoers 1997 en de ultimokoers 1996 voor de reeds bestaande verplichting, respectieve begrotingskoers 1997 voor de begrote verplichting.

03.16 Deelneming in het kapitaal van de Ontwikkelingsbank voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	69 840	79 695	+ 9 855

Het verschil betreft een positieve bijstelling van een begrote verplichting die in 1997 is aangegaan. De bijstelling heeft betrekking op de in 1997 geraamde en gerealiseerde verplichting inzake de deelneming en is het gevolg van een verschil tussen de ultimokoers 1997 voor de SDR en de begrotingskoers 1997.

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	13 968	0	- 13 968

De in de ontwerp-begroting geraamde uitgaven zijn in 1997 niet gedaan aangezien deze bank in 1997 nog niet is opgericht. De voor 1997 geraamde betaling is doorgeschoven naar 1998.

03.17 Garantie inzake deelneming van het kapitaal van de Ontwikkelingsbank voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	209 526	239 085	+ 29 559

Het verschil betreft een positieve bijstelling van een begrote verplichting die in 1997 is aangegaan. De bijstelling is het gevolg van een verschil tussen de ultimokoers 1997 voor de SDR en de begrotingskoers 1997.

04.01 Personeel en materieel Belastingdienst

Verplichtingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Ambtelijk personeel	2 400 859	2 318 981	- 81 878
Overige personele uitgaven	35 000	70 186	+ 35 186
Post-actieven	15 301	13 957	- 1 344
Materiële uitgaven	1 102 000	1 309 661	+ 207 661
	3 553 160	3 712 785	+ 159 625

Voor de toelichting op de verplichtingen wordt mede verwezen naar de toelichting op de uitgaven.

Het verschil tussen de realisaties van de verplichtingen en de uitgaven is ontstaan doordat bij de 2^e suppletore begroting de verplichtingenruimte is verhoogd voor het Client Operating System dat oorspronkelijk voor 1998 en 1999 was voorzien. Dit om uit het oogpunt van een optimale bedrijfsvoering vanaf begin 1998 te kunnen starten met een nieuwe werkomgeving voor de gehele Belastingdienst. De kasbetaling bij deze verplichtingen vindt in 1998 plaats.

De totale verplichtingenraming bij 2^e suppletore kwam daarmee op f 3 678,7 mln. De overschrijding van f 34,1 mln. na 2^e suppletore begroting is met name het gevolg van extra verplichtingen voor de aanschaf van automatiseringsapparatuur.

Uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Ambtelijk personeel	2 400 859	2 318 981	- 81 878
Overige personele uitgaven	35 000	70 186	+ 35 186
Post-actieven	15 301	13 957	- 1 344
Materiële uitgaven	1 102 000	1 261 161	+ 159 161
	3 553 160	3 664 285	+ 111 125

Het verschil tussen de oorspronkelijke begroting en de realisatie vloeit voort uit de bijstellingen zoals verwerkt in de suppletore wetten (f 81,5 mln.) en een overschrijding ná de Najaarsnota (f 29,6 mln.).

Het verschil kan als volgt worden gespecificeerd (x f 1 000):

Uitvoering fiscale wetsvoorstellen: kosten in verband met energie-investeringsaftrek, MRB/BPM, doorstroom lage lonen, afdrachtvermindering HBO, huurwaardeforfait, MRB-vrachtwagens en compensatieregeling accijnsverhoging dieselolie voor zware vrachtwagens	+ 22 261
Wet Onroerende Zaken (WOZ): de raming voor de kosten WOZ is opwaarts bijgesteld. De redenen hiervoor zijn onder andere het toenemend aantal bezwaarschriften en beter inzicht in de werkelijke uitvoeringskosten bij de gemeenten. Het betreft met name taxatiekosten en kosten voor automatisering	+ 42 000

• Euro: in 1999 moet de euro, naast de gulden, kunnen worden gehanteerd voor het doen van belastingaangiften. Om dit mogelijk te maken worden uitgaven gedaan op het gebied van automatisering, communicatie, opleidingen, voorschriften en dergelijke	+ 16 000
• Sociale lasten: met ingang van 1-1-1997 worden de verplichtingen en de uitgaven in dezelfde maand geboekt, waar voorheen de uitgaven aan sociale lasten een maand later dan de verplichtingen werden geboekt. Dit houdt in dat in 1997 eenmalig dertien maanden sociale lasten zijn betaald, in plaats van 12 maanden	+ 14 740
• Overgang CDIU: de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) is per 1-1-1997 van het Ministerie van Economische Zaken (EZ) overgegaan naar de Belastingdienst	+ 7 298
• Containerscanner: tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen in 1996 heeft het kabinet een bedrag van f 30 mln. structureel beschikbaar gesteld voor een verdere intensivering van de uitvoering van het Schengen-verdrag. Hierbij is een pakket aan maatregelen tot stand gekomen, waarbij een zwaar accent ligt op de versterking van de controles aan de buitengrenzen. In 1997 is eenmalig een bedrag van f 5,8 mln. ter beschikking gesteld aan de Belastingdienst, als bijdrage in de aanschaf van een containerscanner	+ 5 800
• Scan-apparatuur: in het kader van een goede douanecontrole op de Nederlandse Antillen is x-ray apparatuur aangeschaft en beschikbaar gesteld aan Sint Maarten voor doorlichting van poststukken en bagage	+ 250
• Overboeking: in verband met investeringen en huren voor huisvesting Belastingdienst is f 92,3 mln. overgeboekt naar VROM/RGD	- 92 273
• Loon- en prijsbijstelling: zie artikelen 01.03 en 01.04	+ 46 431
• Hogere uitgaven met name in verband met technische bijstand Nederlandse Antillen (AIBS). Hier tegenover staan hogere ontvangsten, die verantwoord zijn op ontvangstenartikel 04.27	+ 20 560
• Overig: voor een aantal kleinere posten is geld overgeboekt danwel zijn kosten gemaakt. Het betreft kosten betalingsverkeer en douane-attaché Londen	- 1 534
• Hogere uitgaven voor automatiseringsapparatuur, portikosten en kosten betalingsverkeer	+ 29 592 + 111 125

Kengetallen

In onderstaande tabel zijn kengetallen opgenomen over het volume (in fte) van het ambtelijke en het post-actieve personeel, naast uitgaven per fte. Voor ambtelijk personeel, post-actieven en materieel (in duizenden guldens per fte).

Kengetallen personeel en materieel (Volume in fte; bedragen x f 1 000)

	Realisatie 1996	Begroting 1997	Realisatie 1997
<i>Volume</i>			
ambtelijk personeel	28 057	30 448	28 679
post-actieven	488	448	418
<i>Gemiddelde uitgaven</i>			
ambtelijk personeel	77,1	78,9	80,9
post-actieven	31,5	34,2	33,4
materieel	40,7	36,2	44,0

Personele uitgaven

De raming voor de totale personele uitgaven (uitgaven ambtelijk personeel, overige personele uitgaven en de uitgaven voor post-actieven) is gedurende het begrotingsjaar 1997 per saldo met in totaal f 46 mln. verlaagd. Dit betekent dat de raming ná de bijstelling van de 2^e suppletore begroting 1997 voor de personele uitgaven f 2 405,1 mln. bedraagt. Gerelateerd aan deze raming is er bij de personele uitgaven dus sprake van een onderschrijding van circa f 2 mln.

Binnen de totale personeelsuitgaven heeft een groter accent gelegen op de overige personele uitgaven. Er is meer gebruik gemaakt van uitzendkrachten dan oorspronkelijk geraamd. De reden hiervoor is dat de verwachte instroom van nieuwe medewerkers (in verband met uitvoering fiscale wetsvoorstellen, fraudeplan en herbezetting in het kader van de 36-urige werkweek) minder snel ging dan verwacht. Om de werkzaamheden op te vangen is daarom meer gebruik gemaakt van overwerk en uitzendkrachten. Het volume van het ambtelijk personeel is ook lager dan van tevoren was ingeschat.

Materiële uitgaven naar cluster (x f 1000)

	Realisatie 1996	Begroting 1997	Realisatie 1997
Huisvesting	76 346	144 688	92 324
Bureaunkosten	54 914	60 450	65 324
Communicatie	169 321	155 835	174 466
Reis- en verblijfkosten	65 347	62 604	72 861
Personeelsontwikkeling	50 354	47 123	66 494
Bedrijfsmiddelen	90 420	66 053	86 442
Automatisering	512 430	393 139	567 270
WOZ	60 026	33 000	66 119
Overig	62 783	139 108	69 861
	1 141 941	1 102 000	1 261 161

Mede door de bijstellingen zoals verwerkt in de suppletore begrotingen (zie voorgaande toelichting) zijn verschillen ontstaan tussen de ontwerp-begroting en de realisaties. De raming voor de materiële uitgaven is per saldo voor een totaalbedrag van f 127,6 mln. opwaarts bijgesteld tot f 1229,6 mln. bij de 2e suppletore begroting.

Het verschil tussen de raming en de realisatie bij het cluster huisvesting wordt gedeeltelijk verklaard door de overboekingen van de Belastingdienstbegroting naar de begroting van de RGD voor projecten die voor de Belastingdienst prioriteit hebben, maar waarvoor de middelen op de RGD-begroting ontbreken. In 1997 is f 92,3 mln. overgeboekt naar de begroting van VROM/RGD.

In verband met de uitvoering van een aantal fiscale wetsvoorstellen en de overgang van de CDIU naar de Belastingdienst is de raming bij verschillende uitgavenclusters gedurende het uitvoeringsjaar opwaarts bijgesteld. Zo zijn de clusters voor onder andere de bureaunkosten, de reis- en verblijfkosten, de uitgaven voor personeelsontwikkeling (opleidingen e.d.) en de bedrijfsmiddelen begrotingstechnisch aangepast. Daarnaast zijn de ramingen voor deze clusters gecorrigeerd voor prijsstijgingen. Indien met deze aanpassingen rekening wordt gehouden is er bij deze uitgavenclusters geen sprake van noemenswaardige over- of onderschrijdingen. In het cluster communicatiekosten zijn de uitgaven circa f 19 mln. hoger dan de ontwerp-begroting.

Ondanks de bijgestelde raming is sprake van een relatief kleine overschrijding als gevolg van hogere portiekosten en hogere kosten betalingsverkeer.

In het cluster automatisering zijn de ramingen gedurende het uitvoeringsjaar bijgesteld, onder meer als gevolg van diverse fiscale wetsvoorstellen en kosten automatisering euro.

De overschrijding is specifiek het gevolg van het Belastingdienstbrede Project UCOS (Upgrading Client Operating System). Met dit project wordt de gehele werkomgeving van de Belastingdienst (PC's en software) gemoderniseerd en aangepast aan de huidige kwaliteitsstandaarden. Om redenen van doelmatigheid en om de normale bedrijfsvoering niet te veel te hinderen is in 1997 een zo groot mogelijk deel van de noodzakelijke investeringen (automatiseringsapparatuur, software) gerealiseerd.

De raming van de uitgaven in het kader van de wet Waardering Onroerende Zaken is bij 1^e suppletore begroting met een bedrag van f 42 mln. aangepast. Indien hiermee rekening wordt gehouden is dus sprake van een onderschrijding van circa f 9 mln. Met deze onderschrijding zijn tegenvallers in de overige clusters gecompenseerd.

Het verschil bij het cluster overige uitgaven is ramingstechnisch van aard. Indien budgetten aan de Belastingdienstbegroting worden toegevoegd in verband met bijvoorbeeld nieuwe fiscale wetsvoorstellen of nieuwe beleidsmaatregelen worden deze in de begroting veelal toegevoegd aan het cluster overige uitgaven. Nadat de desbetreffende uitgaven nader zijn gespecificeerd, worden deze toegevoegd aan de overige clusters.

04.05 Uitgaven heffings- en invorderingsrente

Verplichtingen en uitgaven

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Invorderingsrente	252 100	129 463	- 122 637
Heffingsrente	646 200	290 856	- 355 344
	898 300	420 319	- 477 981

De onderschrijding is voornamelijk het gevolg van kortere doorlooptijden, waardoor de rentedragende periode wordt beperkt. Daarnaast is ook de daling van het rentepercentage van invloed geweest. Bij ontwerp-begroting 1997 is rekening gehouden met de afschaffing van het drempeltijdvak. Deze is echter berekend op basis van het toen geldende rente-percentage van 5%. In 1997 is het percentage gedaald tot 3,25%.

2.8.2. Ontvangsten

Niet-belastingontvangsten

01.04. Afdracht Staatsloterij

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Vershil
Afdracht SENS	161 595	193 121	+ 31 526
Afdracht NIL	0	2 646	+ 2 646
	161 595	195 767	+ 34 172

De afdracht Staatsloterij is hoger uitgekomen vanwege een meevallende voorafdracht SENS over 1997 ten gevolge van een gunstige omzetontwikkeling bij de Staatsloterij. Op het einde van het jaar heeft het succes van de Oudejaarsloterij bijgedragen aan een hogere afdracht.

De realisatie afdracht NIL in 1997 betreft de afdracht over het vierde kwartaal van 1996, zijnde 5 % van de omzet van de krasloterij over die periode. In de ontwerp-begroting 1997 was abusievelijk geen rekening gehouden met het feit dat deze afdracht m.b.t. het jaar 1996 nog tot een kasafdracht in 1997 zou leiden. De vergoeding aan het ministerie van Financiën is per 1 januari 1997 beëindigd.

Meerjarige ontwikkeling omzet en afdracht SENS en NIL (x f 1 mln.)

	1994	1995	1996	1997
Omzet SENS	778,2	859,0	923,0	1 041,0
Afdracht SENS conform jaar-rekening	121,3	156,9	168,7	192,2
Kasafdracht SENS	161,2	140,1	163,7	193,1
Kasafdracht NIL	8,3	8,4	8,0	2,6
	169,5	148,5	171,7	195,8

De kasafdracht SENS wijkt af van de afdracht conform jaarrekening SENS in verband met de afdrachtssystematiek: voorafdracht van 19% van de omzet gedurende het jaar met eindafrekening van resulterend winst/verlies na afloop van het jaar. De omzet van de Staatsloterij is de afgelopen jaren sterk gestegen. Bijdragen aan deze omzetsstijgingen leverden onder meer de introductie van de jackpot (eind 1994) en het succes van de Oudejaarsloterij.

01.05 Ontvangsten uit exploitatie Domeinen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Verpachting	75 000	72 583	- 2 417
Erfpacht en opstal	46 000	45 517	- 483
Verhuring	55 907	66 985	+ 11 078
Verkoop zand	30 000	37 390	+ 7 390
Vergunningen en overige rechten	21 330	23 563	+ 2 233
	228 237	246 038	+ 17 801

In totaal treedt een meevaller op van f 17,8 mln. De tegenvallende ontvangsten bij pacht en erfpacht vloeien voort uit de omvangrijke verkopen van agrarische gronden en gebouwen in 1996. Door vermindering van het agrarisch areaal nemen deze ontvangsten uit exploitatie af. De hogere huuropbrengsten zijn met name het saldo van niet geraamde c.q. meevallende opbrengsten uit verhuring van rijksmusea (+ f 18,4 mln.), van panden in beheer bij de Rijksgebouwendienst (+ f 5,7 mln.), van Defensie-objecten (+ f 3 mln.), van panden in beheer bij Economische Zaken (+ f 1,1 mln.), van tegenvallende IX B-huuropbrengsten (- f 2,7 mln.) en van opbrengsten uit verhuring van panden aan de Arbeidsvoorziening (- f 14,4 mln.). Laatstgenoemde mutatie wordt veroorzaakt door een versnelde verkoop van de door de Arbeidsvoorziening gehuurde panden (zie ook ontvangstenartikel 01.06).

De meevallende zandverkopen in 1997 zijn terug te voeren op zowel prijs- als volume-ontwikkelingen. Met name aan de gemeente Almere is een onverwacht hoog volume verkocht.

Op bepaalde ontvangsten van dit artikel zijn middelenafspraken van toepassing.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de opbrengsten die vallen onder de middelenafspraken.

Middelenafspraken (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Defensie (met name huren)	5 000	10 170	+ 5 170
RGD (huren, incl. ARBVO)	30 015	21 336	- 8 679
OCW (huren Rijksmusea en IBG)	4 392	22 765	+ 18 373
EZ (huren NITG)	0	1 124	+ 1 124
	39 407	55 395	+ 15 988

01.06 Ontvangsten uit verkoop Domeinen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Roerende zaken			
• Defensiezaken	223 800	302 564	+ 78 764
• Overige overtollige en verbeurd verklaarde zaken	9 000	48 884	+ 39 884
<i>Subtotaal</i>	<i>232 800</i>	<i>351 448</i>	<i>+ 118 648</i>
Onroerende zaken			
• Agrarische domeinen	79 800	177 353	+ 97 553
• Defensie-objecten	20 000	124 781	+ 104 781
• RGD-objecten	108 062	86 010	- 22 052
• Overige overtollige zaken	45 000	96 856	+ 51 856
<i>Subtotaal</i>	<i>252 862</i>	<i>485 000</i>	<i>+ 232 138</i>
	485 662	836 448	+ 350 786

In totaal treedt een meevaller op van f 351 mln. welke voor f 183,5 mln. betrekking heeft op roerende en onroerende Defensie-objecten. Op basis van de door het Ministerie van Defensie opgestelde afstootraming is bij 1^e en 2^e suppletore begroting 1997 de verkoopraming hiervoor aangepast. De hoger dan geraamde verkopen van overige overtollige roerende zaken heeft voor het grootste deel betrekking op verrekening van de waarde van roerende zaken welke door het ministerie van Verkeer & Waterstaat zijn overgedragen aan de verzelfstandigde Rijksdienst voor het Wegverkeer (f 34,4 mln.). Daarnaast zijn hogere opbrengsten gerealiseerd uit de verkoop van in beslag genomen en verbeurd verklaarde zaken en zijn door een hoger dan geraamd verkoopvolume ook meer opgeldden ontvangen (samen f 5,5 mln.).

De hoger dan geraamde verkoopopbrengsten uit agrarische domein- gronden duiden erop dat de condities voor pachters om de door hen gepachte grond te kopen na het recordjaar 1996 ook in 1997 relatief gunstig zijn geweest. Nadat in de tweede helft van 1996 en begin 1997 de vraag van pachters om te kopen aanvankelijk terugliep, trok deze in het voorjaar van 1997 weer aan. Ten opzichte van de (stelpost)raming in de ontwerp-begroting 1997 (2200 ha.) is in 1997 ca. 3650 ha. daadwerkelijk verkocht.

De meevallende opbrengsten uit verkoop van overige overtollige onroerende zaken doen zich voor bij de verkoop van schoolgebouwen (f 9,5 mln.), van panden van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO: f 4,2 mln), van panden van de Arbeidsvoorziening (ARBVO: f 12,9 mln.) en van diverse onroerende zaken in beheer bij Domeinen zelf (f 24,3 mln.). Reeds bij 1e en 2e suppletore begroting zijn de ramingen hiervoor aangepast.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de opbrengsten waarvoor middelenafspraken bestaan.

Middelenafspraken overige overtollige onroerende zaken (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
RGD (ARBVO)	14 500	27 381	+ 12 881
RGD (overige)	108 062	86 010	- 22 052
LNV (DLO)	0	4 209	+ 4 209
Defensie	243 800	427 345	+ 183 545
EZ (NITG)	0	972	+ 972
OCW (schoolgebouwen)	0	9 508	+ 9 508
	366 362	555 425	+ 189 063

01.07 Diverse ontvangsten Domeinen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Overdracht van onroerende zaken aan andere diensten	100	3 707	+ 3 607
Rente	1 500	10 263	+ 8 763
Onbeheerde nalatenschappen	100	1 975	+ 1 875
Overige ontvangsten	2 500	7 473	+ 4 973
	4 200	23 418	+ 19 218

Bij overdracht van onroerende zaken aan andere diensten wordt het verschil tussen ontwerp-begroting en realisatie veroorzaakt door de overdracht van overtollige kazernes van Defensie.

De meevallende rente-ontvangsten zijn met name het gevolg van het feit dat Peru de verplichtingen voortvloeiende uit aankoop van marine-fregatten uit de jaren '70 weer nakomt (f 6,5 mln.). Vanwege een herconsolidatie van de schuldenlast was de oorspronkelijke raming op nihil gesteld. De resterende meevaller bij de rente betreft een niet geraamde reserveringsvergoeding die is ontvangen voor de verkoop van een groot object in Utrecht (f 1,6 mln.).

Op de post overige ontvangsten worden de hoger dan geraamde ontvangsten veroorzaakt door doorberekening van kosten voor bodemonderzoek en -sanering aan de materiële beheerders (andere ministeries) van de gronden.

01.10 Diverse ontvangsten, kernministerie

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Invalideitsuitkeringen	40	235	+ 195
Verrichte werkzaamheden kernministerie	1 576	4 772	+ 3 196
Overige ontvangsten	3 820	11 344	+ 7 524
	5 436	16 351	+ 10 915

De hoger dan geraamde ontvangsten inzake invalideitsuitkeringen hebben met name betrekking op nabetalings door de USZO als gevolg van opschoningsacties in hun bestanden.

Bij de post ontvangsten uit verrichte werkzaamheden bestaat de meevaller uit hoger dan geraamde doorberekende cursuskosten. De raming is hiervoor bij tweede suppletore begroting aangepast.

Bij de post overige ontvangsten bestaat de meevaller voor het grootste deel uit een niet geraamde terugbetaling van het ABP uit hoofde van het FAOP-fonds (Fonds Arbeidsongeschiktheid Overheids Personeel) dat als gevolg van invoering van de wet Overheidspersoneel Onder de Werknemersverzekeringen (OOW) per 1 januari 1998 is opgeheven. Het vermogen van het FAOP-fonds dat ultimo 1997 resteerde is teruggeleid naar de overheidswerkgevers in de vorm van een premierestitutie. Voor het ministerie van Financiën bedraagt de restitutief 6,5 mln. Daarnaast zijn op dit artikelonderdeel niet geraamde ontvangsten gerealiseerd uit doorberekende personeelskosten aan andere departementen in verband met detachering en interimfunctievervulling, terugontvangen proceskosten en terugontvangen voorschotten.

02.01 Winstuitkering De Nederlandsche Bank

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	1 325 000	1 773 423	+ 448 423

De realisatie is opgebouwd uit de slotafdracht over 1996 en de interimafdracht over 1997.

De hoger dan geraamde winstuitkering van DNB in 1997 is met name het gevolg van de verkoop van goud in 1996, hetgeen tot gevolg heeft gehad dat een groter deel van de goud- en deviezenvoorraad rentedragend is geworden. Dit heeft geleid tot een groter winstgenererend vermogen, en dus een hogere winstafdracht.

02.02 Rente De Nederlandsche Bank-FMS account

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	10 625	18 449	7 824

De rente-opbrengst over de bij de Federal Reserve Bank aangehouden FMS-account was in 1997 fors hoger dan geraamd. De oorzaak hiervan ligt in het hoger dan geraamde gemiddeld saldo en de hogere dollarkoers. Bij 1^e suppletore begroting was van de meevaller reeds ruim f 5 mln. aangemeld.

02.04 Toename munten in circulatie

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	34 625	56 379	+ 21 754

Op dit artikel is de nominale waarde verantwoord van de munten die per saldo in 1997 in omloop zijn gebracht. In 1997 betrof het 147 mln. stuks, hetgeen fors meer is dan de geraamde 95 mln. Voor een toelichting op de toegenomen muntvraag wordt verwezen naar uitgavenartikel 02.01.

02.08 Dividend uit staatsdeelnemingen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Nationale Investeringsbank	13 900	14 570	+ 670
Intern. Nederlanden Groep	2 000	2 010	+ 10
Bank Nederlandse Gemeenten	55 400	66 829	+ 11 429
Hollandsche Signaalapparaten	0	0	0
Haven van Vlissingen	0	220	+ 220
Nederlandse Waterschapsbank	400	738	+ 338
De Nederlandse Munt	800	213	- 587
Ned. Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden NV	0	254	+ 254
	72 500	84 834	+ 12 334

Het verschil tussen oorspronkelijke begroting en realisatie wordt met name veroorzaakt door meevallende contante winstuitkeringen bij de Bank Nederlandse Gemeenten (+ f 11,4 mln). Ten opzichte van 1996 (f 79,1 mln.) is f 5,7 mln. meer contant dividend uitgekeerd, voornamelijk bij dividenden Nationale Investeringsbank (+ f 1,3 mln.) en Bank Nederlandse Gemeenten (+ f 4,1 mln.).

02.10 Regeling Bijzondere Financiering en Garantieregeling Particuliere Participatiemaatschappijen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Garantieprovisie BF	8 000	8 084	+ 84
Restituties BF	21 000	27 005	+ 6 005
Restituties PPM	0	62	+ 62
	29 000	35 151	+ 6 151

De meevaller ten opzichte van de oorspronkelijke begroting wordt met name veroorzaakt door de ontvangst van meer restituties. Deze zijn met name meegevallen doordat enkele bedrijven waarvan in het verleden moest worden aangenomen dat het aan hen verstrekte krediet als verloren moest worden beschouwd inmiddels een goede gang van zaken kennen waardoor de restituties tijdelijk hoger uitvallen.

02.12 Rente en aflossing diverse leningen

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Lening NIB			
• rente	3 485	3 691	+ 206
• aflossing	8 606	8 606	0
Lening Postbank			
• rente	88 313	88 313	0
Lening NIC			
• rente	1 324	62	- 1 262
• aflossing	4 000	1 750	- 2 250
Obligatielening ING			
• rente	26 900	28 094	+ 1 194
• aflossing	-	315 925	+ 315 925
Lening ROI	0	229	+ 229
	132 628	446 670	+ 314 042

Het verschil tussen oorspronkelijke begroting en realisatie wordt met name veroorzaakt door de verkoopopbrengst van de achtergestelde obligaties ING-groep (f 316 mln. aflossingsdeel en f 1 mln. rentedeel). De obligaties zouden op 15-3-2001 in een keer à pari (f 268,9 mln.) zijn afgelost. Verder is sprake van een rentederving (f 1,3 mln.) en lagere aflossing (f 2,3 mln.) ten gevolge van de vervroegde aflossing in 1996 van de lening aan de NV Nederlands Inkoopcentrum (NV NIC). Deze lening van f 15 mln. is aan de NV NIC bij verzelfstandiging verstrekt en is per begin 1997 geheel vervroegd afgelost.

03.05 Diverse ontvangsten financiën buitenland

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Nederlands-Indonesische Overeenkomst	7 300	14 656	+ 7 356
Terugontvangen garantiebetalen EIB	0	2 223	+ 2 223
Ontvangsten IDA Special Action Account	683	631	- 52
Terugontvangsten EIB Speciale Rekening	0	0	0
	7 983	17 510	+ 9 527

Het verschil kan als volgt gespecificeerd worden:

- extra-uitkering door het ministerie van Buitenlandse Zaken inzake de Nederlandse-Indonesische Overeenkomst. In het verleden is een achterstand ontstaan in de verrekening met Buitenlandse Zaken die door middel van deze uitkering wordt ingelopen. In de ontwerp-begroting is uitgegaan van de normale jaarlijkse uitkering door Buitenlandse Zaken, waardoor een extra-uitkering ontstaat van + 7 356

• terugontvangsten van betalingen die in het verleden waren verricht ten gevolge van het inroepen van garanties door de EIB in het kader van de overeenkomsten van Lomé. De terugontvangsten worden in de ontwerp-begroting nihil geraamd, omdat niet vooraf bekend is of er ontvangsten gerealiseerd zullen worden en tot welk bedrag	+ 2 223
• lagere ontvangsten van IDA omdat de aflossingen van de landen die de betreffende leningen destijds hadden ontvangen lager zijn geweest dan oorspronkelijk door IDA geraamd	- 52
	+ 9 527

03.06 Exportkredietverzekering

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Premies	60 000	87 538	+ 27 538
Schaderestituties	400 000	900 360	+ 500 360
	460 000	987 898	+ 527 898

De hogere premie-ontvangsten worden met name gerealiseerd bij de middellange polissen. Bij deze polissen heeft een incidenteel groot project meer premie gegenereerd.

De hogere ontvangsten bij de schaderestituties worden veroorzaakt door een voortgezet goed betalingsgedrag van de belangrijke debiteurenlanden (waaronder Argentinië, Cuba, Iran, Rusland, Tanzania en Polen), waarmee consolidatieregelingen zijn afgesloten.

De situatie in Nigeria is daarentegen nog steeds zorgelijk. Eventuele schuldkwijtscheldingen in de Club van Parijs komen met ingang van 1-1-1997 ten laste van de Homogene Groep Internationale Samenwerking. In 1997 is een bedrag van f 130 mln. kwijtgescholden.

04.01 Ontvangsten heffings- en invorderingsrente

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Invorderingsrente	198 750	105 102	- 93 648
Heffingsrente	831 250	444 999	- 386 251
	1 030 000	550 101	- 479 899

Het verschil tussen de oorspronkelijke begroting en de realisatie vloeit voort uit met name kortere doorlooptijden waardoor de rentedragende periode is beperkt. Tevens is ook een lager dan geraamde rentestand van invloed geweest op de realisatie.

04.02 Kosten vervolging

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	89 900	115 954	+ 26 054

Het verschil tussen de oorspronkelijke begroting en de realisatie vloeit voort uit een hoger percentage vervolgingsacties dat tot betaling heeft geleid. Uit onderstaande tabel blijkt dat het aantal aanmaningen, dwangbevelen en beslagopdrachten in 1997 ten opzichte van 1996 zijn gedaald, terwijl de ontvangsten zijn gestegen.

Ontwikkelingen aantallen vervolgingsacties (x f 1000) en doorberekende kosten (x f 1 mln.)

	1994	1995	1996	1997
Aanmaningen	2 193	2 287	2 538	2 254
Dwangbevelen	790	868	1 340	1 124
Beslagopdrachten	305	343	851	457
Tenuitvoerleggingen	181	171	277	307
Doorberekende kosten	108,7	107,8	111,7	116,0

04.03 Ontvangsten uit verrichte werkzaamheden, Belastingdienst

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Formulieren en publicaties	900	1 400	+ 500
Legesgelden	9 400	10 365	+ 965
Inning gemeentelijk zeehavengeld	1 000	781	- 219
Sociale Verzekeringsfondsen	503 863	537 560	+ 33 697
Motorrijtuigenbelastingen	17 950	24 750	+ 6 800
Bijdrage FIOD aan BFO's	1 000	33	- 967
	534 113	574 889	+ 40 776

De hogere realisatie ten opzichte van ontwerp-begroting heeft met name betrekking op a) hogere ontvangsten perceptiekosten sociale verzekeringsfondsen in verband met prijsindexatie en b) op een hoger aandeel van de provinciale opcenten in de opbrengst van de Motorrijtuigenbelasting. Hierdoor neemt de vergoeding aan de Belastingdienst voor de inning van de provinciale opcenten toe.

In het gerealiseerde bedrag bij het artikelonderdeel formulieren en publicaties zijn de perceptiekosten Verontreinigingsheffing en de doorberekende administratiekosten Eurovignet opgenomen.

04.04 Bijdrage van de EU in de inningskosten van EU-douanerechten

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	357 000	367 471	+ 10 471

De ontvangsten op dit artikel zijn gerelateerd aan de geïnde invoerrechten. De opbrengsten op dit artikel zijn daardoor afhankelijk van de hoogte van de vastgestelde invoerrechten. Door een hogere ontvangst van de invoerrechten dan geraamd, betekent dit ook een hogere bijdrage van de EU in de inningskosten.

04.27 Diverse ontvangsten Belastingdienst

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Uitkeringen AAW	2 000	6 879	+ 4 879
Subsidies en ouderbijdragen kinderopvang	5 900	5 999	+ 99
Overige ontvangsten	8 711	37 057	+ 28 346
	16 611	49 935	+ 33 324

Het verschil tussen de oorspronkelijke begroting en de realisatie heeft betrekking op hogere ontvangsten uitkeringen AAW (f 4,9 mln.) en overige ontvangsten (f 28,3 mln.) waarvan f 19,2 mln. AIBS. De hogere ontvangsten AIBS hebben te maken met de hogere aantallen medewerkers die zijn uitgezonden naar de Nederlandse Antillen. De raming van de ontvangsten (uitkeringen AAW) WAO voor 1997 was te laag. De raming wordt gebaseerd op de realisatie van de afgelopen 3 jaren. De realisatie in 1995 was door de overgang van de AAW naar de WAO-conforme uitkering lager dan gemiddeld. Dit beïnvloedt de raming. De ontvangsten 1997 zijn iets hoger dan de afgelopen jaren. Dit wordt ten dele veroorzaakt door een versoepeling van regelgeving.

04.28 Opbrengsten van schikkingen en administratieve boeten

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
Schikkingen	4 000	5 686	+ 1 686
Administratieve boeten	87 300	216 563	+ 129 263
	91 300	222 249	+ 130 949

Het verschil tussen ontwerp-begroting en realisatie is voor een belangrijk deel het gevolg van hogere ontvangsten inzake boeten Motorrijtuigenbelasting.

Belastingontvangsten

De bedragen in de onderstaande realisatie-overzichten zijn *na* aftrek van het aandeel dat toekomt aan het Provinciefonds en de afdrachten aan de Europese Unie. De bedragen in de toelichtingen bij deze overzichten hebben zoals gebruikelijk betrekking op de opbrengst *voor* aftrek van het aandeel dat toekomt aan het Provinciefonds en de afdrachten aan de Europese Unie. Deze bedragen zijn daarmee vergelijkbaar met tabel 2.2 in paragraaf 2.2 van het algemeen deel van de toelichting.

04.05 Inkomstenbelasting

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	6 075 491	4 813 908	- 1 261 583

De realisatie bij de inkomstenbelasting is f 1,3 mld. lager uitgekomen ten opzichte van de begroting. Hiervan is f 0,5 mld. toe te schrijven aan de doorwerking van de tegenvaller in 1996. Daarnaast is de grondslag voor de jaren 1996 en 1997 negatief beïnvloed door een groter dan geraamd gebruik van aftrekposten en een mogelijke verdere verschuiving van

winstinkomen naar VpB. De toeneming in het gebruik van aftrekposten kan worden afgeleid uit cijfers van het CBS die erop wijzen dat het rentebedrag over uitstaande hypotheekschulden en het bedrag aan aftrekbare lijfrentepremies over 1996 meer dan trendmatig is gestegen.

04.06 Vermogensbelasting

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	1 525 062	1 673 349	+ 148 287

De realisatie is f 0,2 mld. hoger uitgekomen dan de raming bij ontwerp-begroting. Deze opbrengsten zijn volledig geconcentreerd in de ontvangsten over 1996 en zijn het gevolg van een onderschatting van de gerealiseerde vermogensgroei in dat jaar.

04.07 Vennootschapsbelasting

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	24 638 664	32 017 625	+ 7 378 961

De ontvangsten van de vennootschapsbelasting zijn f 7,4 mld. hoger uitgekomen ten opzichte van de ontwerp-begroting. Voor f 1,3 mld. hangen deze hogere ontvangsten samen met de doorwerking van de meevaller in 1996. Daarnaast zijn de opbrengsten uit de gassector met f 0,7 mld. hoger uitgevallen als gevolg van een hogere olieprijs en een hogere koers van de dollar.

Voor het grootste deel vloeien de hogere kasontvangsten voort uit de sterkere ontwikkeling van de grondslag dan voorzien. Deze gunstige grondslagontwikkeling hangt samen met de hogere dan door het CPB eerder geraamde groei van het overig inkomen.

04.09 Dividendbelasting

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	2 386 623	3 231 248	+ 844 625

De realisatie van de dividendbelasting is f 0,8 mld. hoger uitgekomen dan geraamd bij de ontwerp-begroting. Voor een belangrijk deel hangt deze groei samen met een hoger dan verwachte groei van dividenduitkeringen. Daarnaast blijkt dat in het eerste halfjaar van 1997 door houders van een aanmerkelijk belang f 0,2 mld. meer dividendbelasting is aangegeven.

04.14 Wijnaccijns en accijns van mousserende dranken

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	336 702	33 654	- 303 048

De realisatie van de wijnaccijns is f 0,3 mld. lager ten opzichte van de ontwerp-begroting. Dit hangt samen met de terugbetaling van ten onrechte geïnde wijnaccijns in de periode 1989–1993. Op grond van een uitspraak van het Europese Hof is f 0,3 mld. aan ten onrechte geïnde accijns in 1997 teruggegeven.

04.15 Alcoholaccijns

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	856 610	920 557	+ 63 947

De realisatie bij de alcoholaccijns is f 0,1 mld. hoger dan bij de ontwerp-begroting was geraamd. Dit is grotendeels het gevolg van de doorwerking van de realisatie over 1996. Daarnaast is de consumptiegroei hoger uitgekomen dan geraamd.

04.22 Belastingen van rechtsverkeer

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	4 986 161	5 822 776	+ 836 615

Bij de belastingen van rechtsverkeer is een meeropbrengst ten opzichte van de ontwerp-begroting zichtbaar van f 0,8 mld. Deze slaat voor het grootste deel neer bij de overdrachtsbelasting (f 0,7 mld.). De meeropbrengst bij de overdrachtsbelasting is voor een deel het gevolg van een voortdurende sterke ontwikkeling van zowel volume als prijs op de markt voor onroerend goed. Daarnaast speelt ook een verandering in het kaspatroon een rol.

04.23 Rechten van successie, van overgang en van schenking

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	1 817 201	2 065 461	+ 248 260

Bij de successierechten liggen de ontvangsten f 0,3 mld. hoger ten opzichte van de ontwerp-begroting. Er was over het geheel sprake van een gemiddeld omvangrijker endogene vermogenstoename.

04.30 Ontvangsten die ten behoeve van het gemeentefonds worden afgezonderd

Realisatie-overzicht (x f 1000)

	Begroting	Realisatie	Verschil
	- 20 716 900	- 19 729 558	+ 987 342

Voor een toelichting op het verschil tussen begroting en realisatie wordt verwezen naar de financiële verantwoording 1997 van het gemeentefonds.

Met de inwerkingtreding van de nieuwe Financiële-verhoudingswet (FVW), is de wijze waarop de voeding (de ontvangsten) van het gemeentefonds en provinciefonds is geregeld, formeel gewijzigd. Met ingang van 1-1-1997 wordt een absoluut bedrag aan middelen van het Rijk ten behoeve van het gemeentefonds afgezonderd. Per 1-1-1998 geldt dit ook voor het provinciefonds. Dit artikel beoogt zoveel mogelijk aan te sluiten bij de praktijk zoals die tot en met de begroting 1996 van toepassing was, namelijk door de voeding van het gemeentefonds in mindering te brengen op de belastingontvangsten. In tegenstelling tot voorgaande jaren is evenwel niet meer een bepaald percentage van de raming van elke belastingsoort afgezonderd. Er is immers geen percentage meer. De nieuwe FVW geeft aan dat de uitgaven en ontvangsten van het gemeentefonds met elkaar in evenwicht moeten zijn. Door middel van dit artikel wordt evenwicht bereikt.

Volgens artikel 5, lid 8 van de Comptabiliteitswet (CW), behoort een bedrag van een administratief begrotingsartikel in de rekening op nihil uit te komen. Bij dit artikel is dit niet het geval. Daarom is in artikel 4 van de ontwerp-begroting 1997 opgenomen dat wordt afgeweken van de bedoelde bepaling in de CW. Het is de bedoeling dat bij de eerstvolgende wijziging van de CW een dergelijke bepaling in de CW wordt opgenomen.

SALDIBALANS VAN HET MINISTERIE VAN FINANCIËN (IXB) PER 31 DECEMBER 1997 (bedragen x f 1000)

DEBET			CREDIT		
OMSCHRIJVING	31-12-1997	31-12-1996	OMSCHRIJVING	31-12-1997	31-12-1996
1. Uitgaven t.l.v. de begroting 1995		5 113 537	2. Ontvangsten t.g.v. de begroting 1995		129 492 594
Uitgaven t.l.v. de begroting 1996	5 151 525	5 151 525	Ontvangsten t.g.v. de begroting 1996	140 723 252	140 723 252
Uitgaven t.l.v. de begroting 1997	5 118 566		Ontvangsten t.g.v. de begroting 1997	148 655 384	
3. Liquide middelen	875 065	826 636	6. Ontvangsten buiten begrotingsverband	113 402	28 132
4. Rekening-courant RHB	278 342 973	259 147 011			
5. Uitgaven buiten begrotingsverband	3 909	5 269			
Sub-totaal	289 492 038	270 243 978	Sub-totaal	289 492 038	270 243 978
7. Openstaande rechten	27 853 634	25 013 055	7a. Tegenrekening openstaande rechten	27 853 634	25 013 055
8. Extra-comptabele vorderingen	8 239 767	9 307 478	8a. Tegenrekening extra-comptabele vorderingen	8 239 767	9 307 478
9a. Tegenrekening extra-comptabele schulden	37	4 846	9. Extra-comptabele schulden	37	4 846
10. Voorschotten	153 527	61 258	10a. Tegenrekening voorschotten	153 527	61 258
11a.1 Tegenrek. openst. garantie-verplichtingen	112 598 405	115 039 223	11.1 Openstaande garantie-verplichtingen	112 598 405	115 039 223
11a.2 Tegenrek. openst. betalings-verplichtingen	2 826 056	2 685 084	11.2 Openstaande betalings-verplichtingen	2 826 056	2 685 084
12. Deelnemingen	1 864 545	1 617 285	12a. Tegenrekening deelnemingen	1 864 545	1 617 285
Totaal-generaal	443 028 009	423 972 207	Totaal-generaal	443 028 009	423 972 207

TOELICHTING BIJ DE SALDIBALANS

ALGEMENE TOELICHTING

Alle bedragen zijn opgenomen tegen nominale waarden en vermeld in duizenden guldens tenzij anders vermeld. In de tabellen zijn specificaties cursief weergegeven. Relevante posten worden hieronder nader toegelicht. Hierbij is de nummering van de saldibalans aangehouden. De gehanteerde valutakoersen zijn in onderstaand overzicht samengevat.

VALUTAKOERSEN (x f 1)

Valuta	ultimo 1997	ultimo 1996
US\$	2,0172	1,7436
ECU	2,2280	2,1770
SDR	2,7280	2,5030
DM	1,1271	1,1224

SPECIFIEKE TOELICHTING PER SALDIBALANSPOST

3. *Liquide middelen*

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	ultimo 1997	ultimo 1996
Kas	564	365
Bank	9 167	6 356
Giro	865 334	816 453
Overige	0	3 462
	875 065	826 636

4. *Rekening-courant RHB*

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	ultimo 1997	ultimo 1996
Rekening-courant RHB	265 365 923	248 314 463
Overige	12 977 050	10 832 548
	278 342 973	259 147 011

Onder «overige» zijn onder meer de maandverantwoordingen van december 1997 van het Agentschap en de Belastingdienst opgenomen.

5. *Uitgaven buiten begrotingsverband*

De stand ultimo 1997 heeft grotendeels betrekking op de rekening-courant NCM. De uitgaven zijn in 1997 ontstaan.

6. *Ontvangsten buiten begrotingsverband*

De stand ultimo 1997 heeft grotendeels betrekking op de loonheffing die in december 1997 op de salarissen is ingehouden (en in januari 1998 is afgedragen), alsmede op bedragen die de Belastingdienst en Domeinen nog moeten verrekenen met derden. De ontvangsten zijn, met uitzondering van onder meer de consignatiekas, ontstaan in 1997.

7. Openstaande rechten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	ultimo 1997	ultimo 1996
Belastingvorderingen	26 501 639	23 440 254
Vorderingen Domeinen:	1 211 097	1 350 227
• Defensiegoederen	1 148 505	1 305 270
• overige	62 592	44 957
Overige	140 898	222 574
	27 853 634	25 013 055

Toelichting openstaande rechten

Belastingvorderingen

De belangrijkste vorderingen hebben betrekking op de vennootschapsbelasting (f 9,3 mld.), inkomstenbelasting/premies volksverzekeringen (f 5,3 mld.), omzetbelasting (f 4,1 mld.), loonbelasting/premies volksverzekeringen (f 1,9 mld.) en de tabaksaccijns (f 1,6 mld.).

De belastingvorderingen zijn voor 69% ontstaan in 1997, voor 10% in 1996, voor 7% in 1995, voor 7% in 1994 en dateren voor 7% van vóór 1994.

Met betrekking tot de invorderbaarheid wordt opgemerkt dat van het totale te vorderen bedrag uiteindelijk een aanzienlijk deel niet inbaar zal zijn. Het totale openstaande saldo bestaat voor meer dan de helft uit vorderingen waarvan de betalingstermijnen zijn vervallen. Hiervan bestaat circa 43% uit betwiste rechten, bijvoorbeeld als gevolg van ingediende bezwaarschriften e.d. Ook van de niet-betwiste rechten met een betalingsachterstand, zal een gedeelte niet of moeilijk inbaar zijn, als gevolg van faillissementen, e.d.

Verloop van de belastingvorderingen

Ultimo 1996	23 440 254
Ontstane rechten	+ 130 919 926
Vervallen rechten:	
– ontvangsten	– 48 573 920
– verleende verminderingen en negatieve aanslagen	– 77 837 065
– oninbaarlijdingen en kwijtscheldingen	– 1 447 556
Ultimo 1997	26 501 639

Vorderingen Domeinen

De vorderingen van Domeinen houden voornamelijk verband met verkopen van Defensiegoederen aan diverse landen. Een belangrijke vordering is die op Peru ten bedrage van f 311 mln. Dit bedrag is gebaseerd op het betalingsschema dat via de «Club van Parijs» is overeengekomen. Overeenkomstig dit betalingsschema moet Peru de laatste termijn in het jaar 2015 voldoen. De vordering, oorspronkelijk groot f 80 mln., is begin jaren tachtig ontstaan uit de levering van marineschepen. Door cumulatie van rente is de vordering opgelopen. De boeking van de debiteuren uit verkopen van Defensiegoederen vindt plaats op het moment dat de contracten worden afgesloten. Ultimo 1997 is onder de debiteuren een bedrag verantwoord van circa f 528 mln.,

waarbij de desbetreffende goederen nog niet zijn geleverd. Dit bedrag wordt als een geconditioneerde vordering aangemerkt.

Verloop van de vorderingen Domeinen

Ultimo 1996	1 350 227
Ontstane rechten	+ 1 427 211
Vervallen rechten:	
– ontvangsten	– 1 105 999
– definitieve buiteninvorderingstellingen	– 2 185
– overige mutaties	– 458 157
Ultimo 1997	1 211 097

Van het totale openstaande bedrag is f 40 mln. direct opeisbaar en f 1 171 mln. op termijn opeisbaar. Een bedrag van circa f 1 mln. is voorlopig buiten invordering gesteld, danwel niet inbaar.

8. Extra-comptabele vorderingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	ultimo 1997	ultimo 1996
Geconditioneerde vorderingen exportkredietverzekering (NCM)	6 186 514	6 702 091
Leningen u/g	1 353 925	1 633 268
Geconditioneerde vorderingen BF-regeling (NIB)	578 795	831 166
Overige	120 533	140 953
	8 239 767	9 307 478

Toelichting extra-comptabele vorderingen

Geconditioneerde vorderingen exportkredietverzekering (NCM)

Verreweg het grootste deel van de geconditioneerde vorderingen op de NCM ad f 6,2 mld. is opgenomen in consolidatie-overeenkomsten afgesloten in het kader van de Club van Parijs (f 5,4 mld.). Vorderingen begrepen in consolidatieregelingen zijn door landen erkende vorderingen waar een betalingsregeling voor geldt, en kunnen derhalve worden beschouwd als recuperabel. Landen zijn echter niet altijd in staat de betalingsverplichtingen uit hoofde van zo'n regeling na te komen. In die gevallen worden doorgaans herconsolidaties afgesloten. Hierdoor verschuift de geplande ontvangst van provenuen door NCM verder naar de toekomst. Dit betekent dat de afdracht van de ontvangen provenuen overeenkomstig verschuift. Een klein deel van de uitstaande vorderingen (f 0,8 mld.) is (nog) niet begrepen in consolidatieovereenkomsten. Met betrekking tot de mate van invorderbaarheid kan het volgende opgemerkt worden. Verondersteld kan worden dat de geconditioneerde vorderingen op de NCM, ongeacht de ouderdom, in principe hard zijn (dat wil zeggen 100% invorderbaar). Bij vorderingen die opgenomen zijn in consolidatieregelingen gaat het immers om vorderingen op overheids-debiteuren. Daar staat tegenover dat onverwachte binnenlandse en/of buitenlandse gebeurtenissen ertoe kunnen leiden dat een (nieuwe) regering van een land opeens niet meer wil of kan voldoen aan eertijds overeengekomen betalingsverplichtingen in het kader van de Club van Parijs. Met betrekking tot bepaalde landen kan in het kader van de Club van Parijs tot kwijtschelding worden besloten.

Verloop van de geconditioneerde vorderingen exportkredietverzekering (NCM)

Ultimo 1996	6 702 091
Ontstane vorderingen (schade-uitkeringen)	+ 58 291
Vervallen vorderingen:	
– schaderestituties	– 452 326
– kwijtscheldingen	– 116 818
– buiteninvorderingstellingen	– 5 706
– overige mutaties	+ 982
Ultimo 1997	6 186 514

Het merendeel van de cijfers in bovenstaand overzicht heeft betrekking op consolidatievorderingen.

Leningen u/g (uitgegeven gelden)

In onderstaand overzicht zijn de leningen nader gespecificeerd. Met betrekking tot de ouderdom is het jaar van aangaan van de overeenkomst vermeld. Voorts is het geldende rentepercentage aangegeven.

	ultimo 1997	ultimo 1996	jaar van aangaan	rente
Postbank N.V.	1 300 000	1 300 000		
	350 000	350 000	1986	7,25%
	950 000	950 000	1986	6,625%
N.V. ING	0	268 987	1989	10%
Overige	53 925	64 281	1987–1993	div. %
	1 353 925	1 633 268		

De reële waarde kan, afhankelijk van onder meer de leningvoorwaarden, van de nominale waarde afwijken. De mutatie bij de lening ING is het gevolg van de verkoop van deze lening; de post «overige» daalt als gevolg van ontvangen aflossingen.

Geconditioneerde vorderingen BF-regeling (NIB)

De rechten van de Staat jegens derden (te weten de kredietnemers van de NIB) terzake van reeds afgedekte kredieten in het kader van de BF-regeling worden beschouwd als geconditioneerde vorderingen. Zodra de ondernemingen weer voldoende liquide zijn, moet het door de Staat afgedekte krediet worden terugbetaald. In het verleden is gebleken dat slechts een gering bedrag uiteindelijk wordt gerestitueerd (vanwege faillissement e.d.). De daling ten opzichte van ultimo 1996 is met name het gevolg van de afboeking van een oude vordering.

Overige

Onder deze post zijn onder meer vorderingen op IDA en EIB opgenomen. De bedragen worden conform bestaande afspraken ontvangen.

Verloop van de extra-comtabele vorderingen (excl. NCM)

Ultimo 1996	2 605 387
Ontstane vorderingen	+ 1 967 673
Vervallen vorderingen:	
– ontvangsten	– 2 519 800
– kwijtscheldingen	– 7
Ultimo 1997	2 053 253

10. Voorschotten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	ultimo 1997	ultimo 1996
Personeel en Materieel	131 190	54 765
Overige	22 337	6 493
	153 527	61 258

Toelichting voorschotten

Personeel en Materieel

Deze post betreft hoofdzakelijk voorschotten aan USZO en aan gemeenten inzake kostenvergoeding in verband met de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ). Daarnaast betreft het voorschotten aan ambtenaren van het kernministerie en de Belastingdienst terzake van studiekosten, reis- en verblijfkosten, verhuiskosten, vakantie-uitkeringen e.d. De voorschotten stammen grotendeels uit 1996 en 1997. Voorts betreft het voorschotten inzake materiële uitgaven, die in 1997 zijn ontstaan.

Overige

Deze post betreft voornamelijk voorschotten aan gemeenten inzake bijdragen in de kosten van opsporing en ruiming van explosieven afkomstig uit de Tweede Wereldoorlog.

Verloop van de voorschotten

Ultimo 1996	61 258
Ontstane voorschotten	+ 115 937
Vervallen voorschotten	– 23 668
Ultimo 1997	153 527

11. Openstaande verplichtingen

Op deze post zijn de openstaande garantie- en betalingsverplichtingen opgenomen. In onderstaand overzicht is hiervan een specificatie opgenomen.

Totaaloverzicht van de openstaande verplichtingen

	ultimo 1997	ultimo 1996
Garantieverbindingen	112 598 405	115 039 223
Betalingsverbindingen	2 826 056	2 685 084
	115 424 461	117 724 307

De saldbalanspost openstaande verbindingen is gesplitst in 2 subposten te weten 11.1 openstaande garantieverbindingen en 11.2 openstaande betalingsverbindingen.

Toelichting openstaande garantieverbindingen

De openstaande garantieverbindingen kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	ultimo 1997	ultimo 1996
Herverzekeringen	33 992 000	32 393 000
Kernongevallen (WAKO)	35 000 000	40 000 000
Deelnemingen (garantiekapitaal)	31 834 480	28 474 832
Crediteurengarantie (NWB)	8 048 669	10 602 748
Overige	3 723 256	3 568 643
	112 598 405	115 039 223

Herverzekeringen

De openstaande verbinding betreft voornamelijk het risico (obligo) van de Staat uit hoofde van de door de NCM verzekerde kredieten en koersrisico's. Het openstaande bedrag heeft betrekking op een totaal-bedrag aan mogelijke schades in het kader van de herverzekering. Daarnaast betreft de openstaande verbinding het risico uit hoofde van de door de NCM verzekerde investeringen in het kader van de Wet Herverzekering Investerings (WHI). Per 15 oktober 1997 is de WHI-regeling en de Tijdelijke Regeling Herverzekering Investerings (RHI) samengevoegd tot één regeling Herverzekering Investerings (RHI). In 1997 heeft geen herverzekering onder de RHI plaatsgevonden.

Uit het onderstaande overzicht van de risico-ontwikkeling blijkt dat het totale obligo in 1997 licht gestegen is van f 32 mld. naar f 34 mld. Het obligo van definitieve polissen blijft stabiel met circa f 25 mld.

Risico-ontwikkeling ultimo 1989 t/m 1997 en aanvaarde nieuwe risico's (x f 1 mld.)

Jaar	Totale obligo (a)	Obligo van definitieve polissen (b)	(b) in % van (a)	Aanvaarde nieuwe risico's
1989	27	22	82	8
1990	25	21	84	7
1991	37	22	59	22
1992	38	23	60	10
1993	53	23	43	25
1994	52	25	48	18
1995	36	24	67	8
1996	32	24	75	9
1997	34	25	74	11

Kernongevallen (WAKO)

Op grond van de Wet Aansprakelijkheid Kernongevallen (WAKO) staat de Staat, voorzover de vergoedingen uit andere hoofde niet toereikend zijn, voor maximaal f 5 mld. per vergunning garant ten einde schade ten gevolge van een kernongeval te vergoeden. Omdat met ingang van 1-1-1997 een installatie niet meer als kerninstallatie in de zin van de WAKO wordt aangemerkt is de Staatsgarantie met f 5 mld. gedaald.

Deelnemingen (garantiekapitaal)

- **Deelneming IMF**
DNB neemt namens de Staat, onder Staatsgarantie, deel in het kapitaal van het Internationale Monetaire Fonds (IMF). De stijging ten opzichte van ultimo 1996 is het gevolg van een positieve bijstelling van de aangegane garanties uit eerdere begrotingsjaren door een stijging van de koers van de SDR (+ f 1 205 mln.).
- **Deelnemingen Wereldbank, Regionale Ontwikkelingsbanken, EIB, EBRD, MIGA, BNG en NWB**
Dit bedrag betreft het garantiekapitaal (de niet volgestorte aandelen) inzake de deelneming van de Staat in het kapitaal van de betreffende banken. Slechts indien de banken in ernstige financiële problemen komen, kan om storting (vol- of bijstorting) van het garantiekapitaal worden gevraagd.
De stijging ten opzichte van ultimo 1996 is met name het gevolg van positieve bijstellingen van aangegane garanties uit eerdere begrotingsjaren door een stijging van de koers van de US-dollar (+ f 1 508 mln.).

Crediteurengarantie (NWB)

Het mogelijke risico vloeit voort uit een door de Staat afgegeven crediteurengarantie voor alle door de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) vòòr 1-7-1989 opgenomen leningen. De Staat garandeert hiermee het nakomen van de betalingsverplichtingen van de NWB. Deze garantie vervalt al naar gelang de NWB de leningen aflost. De daling ten opzichte van ultimo 1996 is een gevolg van aflossingen in 1997.

Overige

Deze post betreft onder meer Staatsgaranties van verleende kredieten (BF-regeling en EU-betalingsbalanssteun). Een tweetal p.m. posten wordt hieronder toegelicht.

Vrijwaringen Verzekeringskamer en Stichting Toezicht Effectenverkeer

Door de Staat zijn in het kader van de verzelfstandigingen van de Verzekeringskamer en de Stichting Toezicht Effectenverkeer vrijwaringen verleend ter zake van schade als gevolg van mogelijk uit de toezichtstaak voortvloeiende aansprakelijkheidsclaims. De vrijwaring aan de Verzekeringskamer geldt uitsluitend voorzover de limiet voor het bestuurdersaansprakelijkheidsrisico ter grootte van f 10 mln. per aanspraak en per jaar of de limiet voor het beroepsaansprakelijkheidsrisico ter grootte van f 30 mln. per aanspraak en per jaar wordt overschreden. Het ligt in de bedoeling met de Stichting Toezicht Effectenverkeer een analoge regeling tot stand te brengen.

FMO (Overeenkomst 1991, artikelen 14 en 15)

De Staat staat garant voor het risico dat de debiteuren van de FMO niet kunnen voldoen aan hun verplichtingen en het daarvoor bestemde reservefonds van de FMO onvoldoende is. Deze zogenaamde debiteuren-garantie is een pm-post, omdat deze afhankelijk is van de omvang van de door de FMO verstrekte en te verstrekken kredieten.

Toelichting openstaande betalingsverplichtingen

De openstaande betalingsverplichtingen kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	ultimo 1997	ultimo 1996
Deelnemingen	2 502 305	2 530 532
Materiële uitgaven	172 076	122 789
Overige	151 675	31 763
	2 826 056	2 685 084

Deelnemingen

Zoals reeds toegelicht bij de garantieverplichtingen zijn met de banken en instellingen regelingen getroffen over de betaling van het zogenaamde paid-in capital (te storten kapitaal). De openstaande betalingsverplichtingen komen volgens de overeengekomen betalingstermijnen gespreid over een aantal jaren tot betaling.

De stand van de openstaande betalingsverplichtingen wordt beïnvloed door de aangegane en vervallen verplichtingen en de valutakoersen. De daling ten opzichte van ultimo 1996 is voornamelijk het gevolg van tot betaling gekomen verplichtingen.

Materiële uitgaven

De openstaande verplichtingen hebben betrekking op de materiële uitgaven van de Belastingdienst en het kernministerie.

Overige betalingsverplichtingen

Deze verplichtingen houden met name verband met de tijdelijke regeling subsidie tankstations, exploitatie van Domeinen en de bommenregeling. De stijging heeft met name op eerstgenoemde post betrekking.

Voor de specificatie van het verloop van de verplichtingen wordt verwezen naar de bijlagen 1 en 2 van deze saldobalans. De aangegane betalingsverplichtingen welke op grond van de Comptabiliteitswet gelijk kunnen worden gesteld aan de kasuitgaven zijn hierin niet opgenomen.

12. Deelnemingen

De post deelnemingen bestaat uit de aandelen in Nederlandse ondernemingen en de aandelen in internationale instellingen. De deelnemingen zijn als volgt gewaardeerd:

1. Nederlandse ondernemingen: op basis van het gestorte kapitaal. Met uitzondering van de NWB en BNG geldt dat er geen verplichtingen openstaan. Voor de NWB en BNG geldt dat de aandelen B slechts voor 25% volgestort zijn en dat voor de overige 75% een garantieverplichting is verstrekt.

2. Internationale instellingen: op basis van het gestorte kapitaal en nog te storten kapitaal uit hoofde van een betalingsverplichting (paid-in capital). Voor het restant, dat niet als deelneming is opgenomen, is een garantieverplichting verstrekt (callable capital).

De deelnemingen kunnen als volgt gespecificeerd worden. In de laatste kolom van het overzicht is het deelnemingspercentage ultimo 1997 vermeld.

	ultimo 19979	ultimo 1996	aandeel in %
<i>Nederlandse ondernemingen</i>			
Bank Ned. Gemeenten (BNG)	139 227	139 227	50
Nat. Investeringsbank (NIB)	77 317	76 363	50,3
Overige	63 905	63 905	div.
Subtotaal	280 449	279 495	
<i>Internationale instellingen</i>			
Wereldbank (IBRD)	534 152	461 703	2,39
Europese Inv. Bank (EIB)	508 434	496 796	4,90
Eur. Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD)	290 086	161 969	2,48
Int. Fin. Mij. (IFC)	113 228	97 870	2,47
Overige	138 196	119 452	div.
Subtotaal	1 584 096	1 337 790	
Totaal	1 864 545	1 617 285	

Toelichting deelnemingen

De mutatie ten opzichte van ultimo 1996 betreft de gedeeltelijke conversie van de lening NIB in aandelenkapitaal en de uitbreiding van het aandelenkapitaal bij diverse internationale instellingen.

Niet uit de saldibalans blijvende deelneming

Tot de deelnemingen kan ook de SENS worden gerekend. De relatie tussen het ministerie van Financiën en de SENS is met name financieel van aard.

BIJLAGE 1
**SALDIBALANS VAN HET MINISTERIE VAN FINANCIËN (IXB) PER
31-12-1997**
**VERLOOP VAN DE OPENSTAANDE GARANTIEVERPLICHTINGEN
(bedragen x f 1 000)**

Art.	Omschrijving	Openstaande garanties 01-01-1997	Verleende garanties in 1997 (excl. positieve bij- stellingen)	Positieve bij- stellingen in 1997	Vervallen garanties in 1997*)	Negatieve bijstellingen van aange- gane garan- ties uit eerdere begrotings- jaren	Openstaande garanties 31-12-1997
02.03	Garanties en waarborgen bin- nenland	10 654 123			- 2 558 159		8 095 964
	- Garantie inzake deelneming in het kapitaal van de N.V.Bank Nederlandse Gemeenten	34 875					34 875
	- Garantie inzake deelneming in het kapitaal van de Neder- landse Waterschapsbank N.V.	2 500					2 500
	- Waarborg tot het nakomen van de betalings- verplichtingen van de Neder- landse Waterschapsbank N.V.	10 602 748			- 2 554 079		8 048 669
	- Garantie SENS inzake exploitatie verlies Hippo Toto B.V.	14 000			- 4 080		9 920
02.05	(Her)verzekering schade aan derden	40 000 205	35		- 5 000 000		35 000 240
	- Vergoeding voor schade aan derden door kernongevallen op grond van de Wet aan- sprakelijkheid kern ongeval- len	40 000 000			- 5 000 000		35 000 000
	- Op grond van artikel 24a van de Wet aansprakelijkheids- verzekering motor rijtuigen gewaarborgde verplichtingen van het Waarborgfonds Motorverkeer	205	35				240
	- Molestdekking schepen en vliegtuigen	p.m.					p.m.
	- Vrijwaring Stichting Toezicht Effecten verkeer	p.m.					p.m.
	- Vrijwaring Verzekerings- kamer	p.m.					p.m.
02.07	Regeling Bijzondere Financie- ring**	1 332 100	268 435		- 198 338		1 402 197
	- AA-kredieten	1 260 217	230 360		- 168 218		1 322 359
	- B-kredieten	52 490	38 075		- 12 326		78 239
	- overig	19 393			- 17 794		1 599
02.08	Garantieregeling Particuliere Participatiemaatschappijen	53 800			- 10 500		43 300
03.02	Garanties aan de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden	299 783			- 67 850		231 933
	- crediteurengarantie	299 783			- 67 850		231 933
	- overeenkomst 1991, artikel 14 en 15	p.m.					p.m.
03.05	Garanties inzake deelneming in het kapitaal van multilaterale ontwikkelingsbanken en garan- ties aan de EIB	8 613 687	30 161	1 337 634	- 2 210	- 4 952	9 974 320
	- Garantie inzake deelneming in het kapitaal van de Wereld- bank	7 005 990		1 099 357			8 105 347

Art.	Omschrijving	Openstaande garanties 01-01-1997	Verleende garanties in 1997 (excl. positieve bij- stellingen)	Positieve bij- stellingen in 1997	Vervallen garanties in 1997*)	Negatieve bijstellingen van aange- gane garan- ties uit eerdere begrotings- jaren	Openstaande garanties 31-12-1997
	– Garantie inzake deelneming in het kapitaal van het Multi- laterale Agentschap voor Investeringsgaranties	32 736		5 137			37 873
	– Garantie inzake deelneming in het kapitaal van de regio- nale ontwikkelingsbanken	1 466 064		230 050			1 696 114
	– Overeenkomsten van Borg- tocht met de Europese Investeringsbank inzake leningen te verstrekken aan de Afrikaanse, Caraïbische en Stille Zuidzeelanden (ACP- landen) en de landen en gebieden overzee (LGO) vallende onder de Overeen- komsten van Lomé	108 897	30 161	3 090	– 2 210	– 4 952	134 986
03.07	Garanties aan De Nederland- sche Bank	13 403 065	100 000	1 204 830			14 707 895
	– Uitgaven uit hoofde van de in 1980 gesloten overeen- komst tussen de Staat der Nederlandsche Bank N.V. inzake de Nederlandse deelneming in het Internationale Monetair Fonds	13 403 065		1 204 830			14 607 895
	– Garantie-overeenkomst met De Nederlandsche Bank N.V. in verband met de bemoeienissen van de Bank in de geschillenbeslechting tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Islamiti- sche Republiek Iran	0					0
	– Garantie-overeenkomst tussen de Staat en De Neder- landsche Bank N.V. voor het Nederlandse aandeel in de via de Bank voor Internatio- nale Betalingen te verstrek- ken kredietfaciliteiten	0					0
	– Garantie-overeenkomst tussen de Staat en De Neder- landsche Bank N.V. in verband met een krediet aan de Bank Nederlandse Antillen		100 000				100 000
03.08	Kredieten						
	EU-betalingsbalanssteun aan lidstaten	1 759 017		41 208			1 800 225
03.10	Exportkredietverzekering						
	Schade-uitkeringen	31 634 000	10 783 000		– 9 404 000		33 013 000
03.11	Herverzekering Investerings	759 000	273 000		– 53 000		979 000
03.14	Garantie inzake deelneming in het kapitaal van Europese Banken	6 529 602	407 464	173 725			7 110 791
	– EBRD	377 927	407 464	29 611			815 002
	– EIB	6 151 675		144 114			6 295 789

Art.	Omschrijving	Openstaande garanties 01-01-1997	Verleende garanties in 1997 (excl. positieve bij- stellingen)	Positieve bij- stellingen in 1997	Vervallen garanties in 1997*)	Negatieve bijstellingen van aange- gane garan- ties uit eerdere begrotings- jaren	Openstaande garanties 31-12-1997
03.17	Garantie inzake deelneming in het kapitaal van de ontwikke- lingsbank voor het Midden- Oosten en Noord-Afrika		209 526	29 559			239 085
04.06	Garantie procesrisico's	841	97		- 176	- 307	455
		115 039 223	12 071 718	2 786 956	- 17 294 233	- 5 259	112 598 405

* Onder de vervallen garanties zijn o.m. begrepen de tot betaling gekomen garanties.

** Het uitstaand obligo per 1-1-1997 bij artikel 02.07 Regeling Bijzondere Financiering wijkt af van de saldibalansstand ultimo 1996 (f 1 332 mln. versus f 1 430 mln.) Na opstelling van de financiële verantwoording 1996 is gebleken dat het bedrag in de saldibalans ultimo 1996 onjuist was. Bij de opstelling van de saldibalans ultimo 1997 is hiermee rekening gehouden.

BIJLAGE 2
**SALDIBALANS VAN HET MINISTERIE VAN FINANCIËN (IXB) PER
31-12-1997**
**VERLOOP VAN DE OPENSTAANDE BETALINGSVERPLICHTINGEN
(bedragen x f 1 000)**

Art.	Omschrijving	Openstaande verplich- tingen 01-01- 1997	Aangegane verplich- tingen in 1997 (excl. positieve bij- stellingen)	Positieve bij- stellingen in 1997	Tot betaling gekomen in 1997	Negatieve bijstellingen van aange- gane ver- plichtingen uit eerdere begrotings- jaren	Openstaande verplichtingen 31-12-1997
01.01	Personeel en materieel kern- ministerie	3 372	86 326		- 83 445	- 967	5 286
	- Materieel kernministerie	3 372	86 326		- 83 445	- 967	5 286
01.10	Opsporing en ruiming van explosieven	8 472	8 285		- 8 395	- 1 444	6 918
01.11	Uitvoering van werken door Domeinen	21 450	19 184		- 18 597	- 374	21 663
	- Onderhoud gronden en gebouwen	21 424	9 531		- 8 918	- 374	21 663
	- Kapitaalinvesteringen gronden en gebouwen	26	2 030		- 2 056		0
	- Beheerskosten	0	7 623		- 7 623		0
01.13	Uitgaven Bureau Schade- afwikkeling	0	6 755		- 6 755		0
01.14	Diverse uitgaven	0	43 399		- 43 399		0
	- Bijdrage St.BOFEB	0	225		- 225		0
	- Inst. voor Onderzoek Over- heidsuitgaven	0	10		- 10		0
	- Prov.opcenten MRB		41 900		- 41 900		0
	- Pensioenbijdrage verzelfst. 's Rijks Munt		1 263		- 1 263		0
	- Overige kosten		1		- 1		0
02.01	Muntwezen	1 841	21 575		- 22 114	- 719	583
	- Kosten grondstoffen	463	14 212		- 14 498		177
	- Overige kosten	1 378	6 787		- 7 040	- 719	406
	- Muntmuseum	0	576		- 576		0
	- Afname munten in circulatie (niet relevant)	0					0
02.04	Deelneming in het kapitaal van banken	0					0
02.09	Kosten betalingsverkeer rijks- overheid	0	1 204		- 1 096		108
02.10	Verwerving vermogenstitels	0					0
02.11	Tijdelijke regeling subsidie tankstations	0	130 369		- 7 966		122 403
	- subsidies	0	129 994		- 7 591		122 403
	- uitvoeringskosten	0	375		- 375		0
03.03	Tijdelijke financiering van de liquiditeiten van de Neder- landse Financierings- Maatschappij voor Ontwikke- lingslanden	0					0
03.04	Deelnemingen in het kapitaal van multilaterale ontwikke- lingsbanken	2 502 048	107 800	149 130	- 460 430	- 260	2 298 288
	- Deelneming in het kapitaal van de Intern. Financierings- maatschappij	8 511		1 210	- 9 721		0
	- Deelneming in het kapitaal van de Wereldbank	0					0
	- Deelneming in het kapitaal van het Multilaterale Agent- schap voor Investeringsga- ranties	4 853		21			4 874
	- Deelneming in het kapitaal van Regionale Ontwikkelings- banken	23 561		2 243	- 2 666	- 259	22 879

Art.	Omschrijving	Openstaande verplich- tingen 01-01- 1997	Aangegane verplich- tingen in 1997 (excl. positieve bij- stellingen)	Positieve bij- stellingen in 1997	Tot betaling gekomen in 1997	Negatieve bijstellingen van aange- gane ver- plichtingen uit eerdere begrotings- jaren	Openstaande verplichtingen 31-12-1997
	– Deelneming in speciale fondsen van Regionale Ont- wikkelingsbanken	646 485	107 800		– 85 037	– 1	669 247
	– Bijdrage in de middelen van de Internationale Ontwikkelingsassociatie	1 818 638		145 656	– 363 006		1 601 288
03.10	Exportkredietverzekering						
	– Kostenvergoeding NCM	0	27 407		– 27 407		0
03.13	Deelneming in het kapitaal van Europese banken	28 484	127 507	6 068	– 14 652	– 23 085	124 322
	– Deelneming kapitaal EBRD	5 399	118 296	6 068	– 5 441		124 322
	– Deelneming kapitaal EIB	23 085				– 23 085	0
	– Handhaving waarde kapitaal EIB		9 211		– 9 211		0
03.16	Deelneming in het kapitaal van de Ontwikkelingsbank voor het Midden-Oosten en Noord- Afrika		69 840	9 855			79 695
04.01	Personeel en materieel Belas- tingdienst	119 417	1 309 662		– 1 261 162	– 1 127	166 790
	– Materieel Belastingdienst	119 417	1 309 662		– 1 261 162	– 1 127	166 790
04.03	Bijdragen en staatsprijs betref- fende fiscale zaken	0	369		– 369		0
	– Staatsprijs voor fiscaal- wetenschappelijke publicaties	0	1		– 1		0
	– Internationaal Belasting Documentatie Bureau te Amsterdam	0	3		– 3		0
	– Internationale Douaneraad	0	365		– 365		0
04.04	Vergoeding bij onterecht verzoek om bijstand bij invor- dering EU-heffingen	0					0
04.05	Uitgaven heffings- en invorderingsrente	0	420 319		– 420 319		0
	– Uitgaven invorderingsrente	0	129 463		– 129 463		0
	– Uitgaven heffingsrente	0	290 856		– 290 856		0
04.08	Vergoeding proceskosten	0	2 961		– 2 961		0
		2 685 084	2 382 962	165 053	– 2 379 067	– 27 976	2 826 056